

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Historický ústav

**Obnova a nové využití areálu zámku rodiny Kinských ve Žďáru nad Sázavou po  
roce 1989**

Bakalářská práce

Autor: Iva Sochorová

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Prezentace a ochrana kulturního dědictví

Vedoucí: PhDr. Vlastimil Havlík, Ph.D.

Hradec Králové 2015

**Univerzita Hradec Králové**  
Filozofická fakulta

**Zadání bakalářské práce**

**Autor:** Iva Sochorová

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Prezentace a ochrana kulturního dědictví

**Název závěrečné práce:** **Obnova a nové využití areálu zámku rodiny Kinských ve Žďáru nad Sázavou po roce 1989**

Název závěrečné práce AJ: The Kinsky Family Castle in Žďár nad Sázavou after 1989: Its Renovation and New Purpose

**Cíl, metody, literatura, předpoklady:**

Bakalářské práce se bude zabývat obnovou kulturního dědictví rodu Kinských ve Žďáru nad Sázavou. Toto kulturní dědictví představuje areál žďárského zámku, dříve cisterciáckého kláštera, a jeho hospodářského zázemí. Areál zámku rodiny Kinských ve Žďáru nad Sázavou představuje významné historické sociokulturní středisko svého okolí, které bylo po r. 1989 navraceno původním majitelům - rodině Kinských. Kinští se rozhodli areál zámku obnovit a opět funkčně využít. Záměr rodiny Kinských je příkladem úsilí o obnovu a využití částečně zdevastovaného zámeckého areálu v letech po roce 1989. Metody zpracování: studium archivních pramenů a literatury, rozhovory s osobami zainteresovanými na obnově a novém využití zámku rodiny Kinských ve Žďáru nad Sázavou. Literatura nebo archivní fondy: Fond ONV (SOKA Žďár nad Sázavou), soukromý archiv společnosti Kinský Žďár, a.s.; ŽOFKA, Rudolf. Kinský: 15 let od návratu 1992 – 2007. Žďár nad Sázavou 2008; Brož, Ivan: Velké postavy rodu Kinských. Praha, 2001.

Garantující pracoviště: Historický ústav, Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Vlastimil Havlík, Ph.D.

Konzultant:

Oponent: prof. PhDr. František Musil, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 8. 12. 2013

Datum odevzdání závěrečné práce:

### **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 30. 4. 2015.

## **Poděkování**

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Vlastimilu Havlíkovi, Ph.D. za jeho čas, pomoc a cenné rady při vytváření této práce. Též bych chtěla poděkovat mojí rodině za jejich podporu.

## **Anotace**

IVA, SOCHOROVÁ. *Obnova a nové využití areálu zámku rodiny Kinských ve Žďáru nad Sázavou po roce 1989*. Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015, 100. s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se věnuje problematice porestituční obnovy a nového využití památkově hodnotného areálu zámku ve Žďáru nad Sázavou rodinou Kinských po roce 1989. Součástí práce, je taktéž představení členů rodu Kinských, kteří žďárský zámecký areál po roce 1989 restituovaly a kteří jej do současnosti spravují. Současní majitelé ukazují konkrétní přístup příslušníků současné aristokracie v péči o památkově hodnotný objekt po roce 1989.

**Klíčová slova:** zámek ve Žďáru nad Sázavou, obnova, nové využití, rod Kinských, restituace, J. B. Santini, baroko, expozice

## **Annotation**

IVA, SOCHOROVÁ. *The Kinsky Family Castle in Žďár nad Sázavou after 1989: Its Renovation and New Purpose*. Hradec Králové: Philosophical faculty of University of Hradec Králové, 2015, 100. pp. Bachelor's thesis.

This bachelor thesis deal with the renovation and new purpose of monumental valuable premises of the Kinsky family Castle in Žďár nad Sázavou after 1989. Part of the work focuses on introduction of Kinsky family members who restituted the Castle Žďár nad Sázavou or who manage this property up to the present. Contemporary proprietors shows the way how the part of current nobility look after the monumental valuable historical sight after 1989.

**Keywords:** Castle Žďár nad Sázavou, Kinsky family, renovation, new purpose, restitution, J. B. Santini, baroque, exposition

## Obsah

ÚVOD.....	8
1. ROZBOR PRAMENŮ A LITERATURY .....	10
2. STRUČNÁ HISTORIE ZÁMKU .....	14
3. KINŠTÍ Z RODU PÁNŮ WCHYNSKÝCH .....	22
3.1. Zdenko Radslav Kinský (1896–1975) .....	22
3.2. Radslav Kinský (1928–2008) .....	28
3.3. Constantin Norbert Kinský (nar. r. 1961) .....	33
3.4. Marie Kinsky (de Clevoisier d'Hurbache) (nar. r. 1964) .....	34
4. RESTITUCE .....	35
5. OPRAVY A OBNOVY V AREÁLU ZÁMKU POD PATRONACÍ RODU KINSKÝCH .....	36
5.1. Studniční kaple Panny Marie .....	39
5.2. Bývalý mlýn v hospodářském dvoře zámeckého areálu .....	41
5.3. Bývalý pivovar v hospodářském dvoře zámeckého areálu .....	43
5.4. Staré opatství .....	44
6. KULTURA A KULTURNÍ INSTITUCE V AREÁLU ZÁMKU .....	47
6.1. Bývalé Muzeum knihy .....	47
6.2. Expozice Barokní umění ze sbírek Národní galerie v Praze .....	48
6.3. Expozice Pocta Santinimu .....	49
6.4. Galerie Kinských .....	50
6.5. Kulturně – interpretační centrum .....	51
6.5.1. Cisterciácká galerie .....	52
6.5.2. Barokní galerie .....	57
6.5.3. Žďár dnes .....	63
6.6. Kulturní život v areálu zámku .....	65
ZÁVĚR .....	68
SEZNAM ZKRATEK .....	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY .....	71
PŘÍLOHY .....	76

## ÚVOD

*„Každý je svým vlastním předkem a svým vlastním osudem. Člověk si tvoří vlastní budoucnost a dědí vlastní minulost.“*

*Anton Pavlovič Čechov*

Tato bakalářská práce se věnuje problematice porestituční obnovy a nového využití vybrané památky konkrétním šlechtickým rodem. Zámek ve Žďáru nad Sázavou patří mezi významné památky na Žďársku. S vědomím hodnoty zámeckého komplexu se jeví jako zajímavé ukázat konkrétní příklad vztahu příslušníků šlechtického rodu k rodovému majetku. Taktéž je to konkrétní příklad novodobé prezentace kulturního dědictví široké veřejnosti v postkomunistické společnosti. Téma jsem si vybrala také proto, že bydlím v bezprostřední blízkosti Žďáru nad Sázavou a k zámku mám osobní vztah.

V první části práce se věnuji stručným dějinám žďárského zámku, původně cisterciáckého kláštera, od jeho počátků do roku 1989. Větší pozornost zaměřím na barokní období, především na spolupráci architekta J. B. Santiniho a žďárského opata Václava Vejmluvy, neboť projekty a stavby vzniklé z jejich spolupráce jsou dochované dodnes a představují velmi hodnotné části areálu dnešního zámku.

Ve druhé části se zaměřím na rod Kinských. Věnovat se budu zejména těm osobnostem rodu, které se zapsaly do dějin žďárského zámku a které jsou s ním spojeny v současnosti. Ačkoliv je moje téma zaměřeno na dobu následující po roce 1989, považovala jsem za potřebné zařadit do této kapitoly i osobnost Zdenko Radslava Kinského, jehož syn Radslav Kinský žďárský zámek restituoval. Důvod, který mě k tomu vede, myslím výstižně popsal Radslav Kinský v předmluvě ke knize Velké postavy rodu Kinských: *„Rodina je stále pokládána za svazek osob, mnohdy i několika generací, které si předávají nejen životní zkušenosti, ale i zásady a hodnoty, které pokládají za správné a v dobovém kontextu užitečné.“*<sup>1</sup> Část o Zdenko Radslavu Kinském nabízí částečně odpovědi na otázky, na co navazují porestituční majitelé

---

<sup>1</sup> Ivan BROŽ, *Velké postavy rodu kinských*, Praha 1997, s. 5



žďárské zámku, z čeho vychází jejich přístup k rodovému majetku a jejich životní filozofie.

Ve třetí části práce se zabývám vývojem zámeckého areálu po roce 1989. V této části jsou podrobněji zpracovány opravy a obnovy probíhající od devadesátých let 20. století do současnosti. V souvislosti s opravami uvádím také to, k čemu budou některé rekonstruované objekty využívány. Součástí mé práce jsou rovněž informace o „zdeděných“ i po roce 1989 vzniklých, respektive vznikajících expozicích a kulturních institucích v areálu zámku. Potenciál zámku netkví pouze v jeho památkové hodnotě a v množství expozic a kulturních institucí, ale také v kvalitě kulturních akcí, které se v něm uskutečňují. Ty nejvýznamnější, které se do zámku tradičně vrací, uvádím v závěru práce.

## 1. ROZBOR PRAMENŮ A LITERATURY

Téma mé bakalářské práce se dotýká hned několika oblastí. Právě různorodost oblastí, které se v mé práci objevují, mě vede k tomu, že rozbor pramenů a literatury rozdělím do několika skupin.

O počátcích kláštera a s ním spojené kolonizační činnosti, zakladatelích a první komunitě žďárských cisterciáckých mnichů pojednává *Cronica domus Sarensis Maior* z konce 13. století. Autorem kroniky je žďárský cisterciácký mnich Jindřich Řezbář. *Cronica domus Sarensis Minor* je především genealogií rodu Kunštátů, vznikla v 15. století rukou neznámého autora a několikrát je v ní odkazováno na žďárský klášter. Obě kroniky - *Cronica domus Sarensis Maior et Minor* byly poprvé souborně vydány v roce 2003. Toto souborné vydání je v podstatě přetiskem edicí z roku 1964 a 1969. O historii žďárského kláštera od jeho počátků do jeho zrušení na konci 18. století pojednává dílo žďárského lékaře Bedřicha Drože *Dějiny kláštera a města Žďáru na Moravě* a dvousvazkové dílo dvojice historiků Metoděje Zemka a Antonína Bartůška *Dějiny Žďáru nad Sázavou*. Drožova monografie je prvním pokusem zpracovat ucelené dějiny města a kláštera. Vyšla v roce 1903 a z velké části čerpá z historického spisu posledního žďárského opata Otty Steinbacha z Kranichštejna *Diplomatische Sammlung historischer Merkwürdigkeiten aus dem Archive des gräflichen Cistercienserstifts Saar in Mähren*. Dějiny Žďáru nad Sázavou I. a II. od zmiňovaných historiků Zemka a Bartůška vyšly v druhé polovině padesátých a první polovině šedesátých let dvacátého století. Zpracování tématu je v těchto dvou dílech v porovnání s Drožem rozsáhlejší. Toto jsou prameny, které mi sloužily k období historie žďárského zámku, kdy byl ještě klášterem. Podrobnější a ucelenější zpracování dějin žďárského zámku od konce 18. století do roku 1989 jsem při shromažďování podkladů nenašla. Stručné nebo částečné informace k tomuto období podává již zmiňovaná monografie Bedřicha Drože. Dále jsem čerpala z průvodce areálem Státního zámku ve Žďáru nad Sázavou, vydaného na konci 70. let 20. století ve spolupráci s krajským střediskem památkové péče. Ačkoliv text k historii zámku ve 20. století nese rysy tendenčnosti, obsahuje cenné informace o tom, jaké instituce v zámku sídlily v druhé polovině 20. století. Po roce 1989 se stručnou historií města Žďáru nad Sázavou a zámku zabývali historici žďárského regionálního muzea. Výsledkem jsou *Přehledné dějiny Žďáru nad Sázavou od nejstarších dob do roku 1980*,

kteře byly vydány na konci devadesátých let 20. století. Toto dílo je spíše určeno širší veřejnosti.

Seznámila jsem se také s prací Rudolfa Žofky *KINSKÝ: Patnáct let od návratu*, ve kterém jsou velmi stručně zmíněny důležité události z historie zámku a vybraných zámeckých objektů.

Dějiny rodu Kinských jsou velmi kvalitně zpracovány ve stejnojmenném díle Aleše Valenty z roku 2004. Téma je pojato genealogicky, formou dílčích biografii se zaměřením na nejvýznamnější osobnosti do 50. let 20. století. Rodem Kinských se zabývá také Karel Richter ve svém díle *Sága rodu Kinských* a opět k látce přistupuje spíše formou dílčích biografii. Na rozdíl od Valenty popisuje dějiny Kinských až do devadesátých let 20. století. Nejvýznamnějšími osobnostmi z rodu Kinských se zabývá Ivan Brož ve své monografii *Velké postavy rodu Kinských*. Brož se ve svém díle podrobněji věnuje osobnosti Radslava Kinského a v souvislosti s ním i žďárskému zámku v devadesátých letech 20. stol. Konkrétním příslušníkům chlumecké větve rodu Kinských z 20. a 21. století se věnuje Vladimír Votýpka v knize *Paradoxy české šlechty*, vydané v roce 2005. Cenu tohoto díla zvyšují do něho zakomponované výpovědi přímých pamětníků – Norberta a Radslava Kinských. Osobnosti Radslava Kinského patří několik článků, publikovaných v periodiku Chlumecké listy.<sup>2</sup> V případě posledního majitele žďárského zámku a jeho manželky jsem čerpala informace z několika elektronických článků, žádnou tištěnou monografii či článek cílený na jejich osoby jsem v periodickém tisku neobjevila.<sup>3</sup> Konstantin Kinský využívá služeb sociální sítě LinkedIn, v níž je veřejně dostupný i jeho profil, který má podobu strukturovaného životopisu.

---

<sup>2</sup> V bakalářské práci jsem čerpala z těchto článků: Karel RICHTER, *Kdo je kdo v Chlumci n. C.? : Dr. Radslav Kinský*, Chlumecké listy 30, 2000 s. 16 – 17; Radslav KINSKÝ, *Můj život s koňmi. Radoslav Kinský*. Chlumecké listy 31, 2001, s. 24-25; Karel RICHTER, *Kytička vzpomínek na čerstvý hrob*, Chlumecké listy 37, 2008 s. 14 – 15; Jaroslav TOBIÁŠ, *Kulaci v Chlumci nad Cidlinou a Radslav Kinský*, Chlumecké listy 44, 2014, s. 53.

<sup>3</sup> Zuzana DUDÁŠOVÁ, *Doma jsem tam, kde se dá něco dělat, říká šlechtic Constantin Kinský*, *www.idnes.cz*, 31. 3. 2013, dostupné online ([http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitem-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-/jihlava-zpravy.aspx?c=A130325\\_1907412\\_jihlava-zpravy\\_mv](http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitem-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-/jihlava-zpravy.aspx?c=A130325_1907412_jihlava-zpravy_mv)); *Jsem Evropan, říká Constantin Kinský. Francouz, co fandí Česku*, *www.e15.cz*, 16. 6. 2010, dostupné online ([http://magazin.e15.cz/regiony/jsem-evropan-rika-constantin-kinsky-francouz-co-fandi-cesku-847488#utm\\_medium=selfpromo&utm\\_source=e15&utm\\_campaign=copylink](http://magazin.e15.cz/regiony/jsem-evropan-rika-constantin-kinsky-francouz-co-fandi-cesku-847488#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink)); *Constantin Kinský, cz.linkedin.com*, dostupné online (<https://cz.linkedin.com/pub/constantin-kinsky/C3%BD/4/b37/771>); *Zuzana DUDÁŠOVÁ, Ráda poznávám českou kulturu, říká baronka Kinsky. Do Žďáru veze tanec*, *www.idnes.cz*, 16. 6. 2013, dostupné online ([http://zpravy.idnes.cz/rozhovorou-s-baronkou-marie-kinsky-db0-/domaci.aspx?c=A130613\\_1940114\\_jihlava-zpravy\\_mv](http://zpravy.idnes.cz/rozhovorou-s-baronkou-marie-kinsky-db0-/domaci.aspx?c=A130613_1940114_jihlava-zpravy_mv)); *Eva TICHÁ, Byla jsem toporná, tak jsem musela do baletu, říká Marie Kinsky*, *www.idnes.cz*, 19. 5. 2013, dostupné online ([http://ona.idnes.cz/rozhovor-marie-kinsky-069-/spolecnost.aspx?c=A130517\\_111126\\_spolecnost\\_job](http://ona.idnes.cz/rozhovor-marie-kinsky-069-/spolecnost.aspx?c=A130517_111126_spolecnost_job)).

Tématem restitucí šlechtických rodů se podrobně a velmi kvalitně zabývá Josef Benda ve své studii *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989* vydané Národohospodářským ústavem Josefa Hlávky v roce 2010. Specifické informace k restitucím žďárského zámku předkládá Rudolf Žofka v díle *KINSKÝ: Patnáct let od návratu*.

Zmiňovaná monografie Rudolfa Žofky Kinský Patnáct let od návratu je pro mou práci důležitým zdrojem informací k opravám, probíhajícím v areálu zámku po roce 1989. Součástí monografie je bohatá obrazová příloha. Konkrétní prameny k obnově jednotlivých zámeckých objektů nabízí dokumentační fondy a fondy plánové dokumentace Národního památkového ústavu - Územního odborného pracoviště v Telči. V práci vycházím především ze stavebněhistorických průzkumů několika vybraných objektů.<sup>4</sup> Zbývající objekty, opravované především v devadesátých letech 20. století, jsem nezpracovala podrobněji, protože materiály k nim nejsou v Národním památkovém ústavu - v Územním odborném pracovišti v Telči k dispozici.

Informace k expozicím a kulturním institucím ve žďárském zámku jsem čerpala z internetových článků, oficiálních webových stránek institucí, z tištěných průvodců a dalších materiálů vydaných k jednotlivým expozicím. Tyto zdroje bylo možné využít k již existujícím expozicím. V práci se ale zabývám také nově vznikající expozicí umístěnou v budově bývalého pivovaru, která není prozatím přístupná veřejnosti. Informace o ní jsem čerpala z internetových článků a z rozhovoru s paní Monikou Vasiliadu - budoucí ředitelkou Muzea nové generace. Tento rozhovor byl pro moji práci přínosný, avšak o připravované muzejní expozici jsem si na jeho základě nemohla udělat konkrétnější a podrobnější představu, protože odpovědi paní Vasiliadu byly velmi obecné. Informace o připravované expozici jsem tedy čerpala především z dokumentů dostupných na internetu, z dokumentů souvisejících s veřejnou zakázkou na audiovizuální a výtvarnou expozici IC Žďár nad Sázavou. Pokud jde o kulturní akce,

---

<sup>4</sup> Petr GRÝC, *Nálezová zpráva – Průzkum omítek venkovního průčelí bývalé zámecké sýpky ve Žďáru nad Sázavou*, Telč 2010; Dalibor HODEČEK, *Zámek Žďár nad Sázavou: klášterní studnice. Stavebněhistorický průzkum (dále SHP)*, Brno 2002; Alena KRUŠINOVÁ, *SHP Bývalý mlýn, pivovar, sladovna, přilehlý hospodářský objekt, čp. 6, 7, 8: areál zámku Žďár nad Sázavou*, Praha 2012; Alena KRUŠINOVÁ, *SHP Staré opatství, čp. 1: areál zámku Žďár nad Sázavou*, Praha 2011.

které se odehrávají tradičně v zámeckém areálu, je k nim k dispozici několik elektronických článků. Některé z akcí mají vlastní oficiální webové stránky.<sup>5</sup>

---

<sup>5</sup> Jsou to festivaly Horácký džbáněk, Slavnosti jeřabin, Concentius Moraviae a KoresponDance. Oficiální webovou stránku má festival Concentius Moraviae na [www.concentius-moraviae.cz](http://www.concentius-moraviae.cz).

## 2. STRUČNÁ HISTORIE ZÁMKU

Významné události v historii dnešního zámku jsou zachyceny nejen v dochovaných písemných pramenech a literatuře, ale zároveň jsou zhmotněny třeba v podobě symbolů, rodových znaků či nástěnných maleb v areálu zámku. Z těchto indicií lze jednoznačně vyčíst, které šlechtické rody či církevní řády spojily životy s tímto místem. V roce 2008 byla při restaurátorských pracích ve žďárském kostele Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše odkryta nástěnná malba zachycující průvod čtrnácti rytířů klečících před Pannou Marií s Ježíškem, mezi nimiž mají dominantní postavení první dva rytíři – Boček z Obřan a Jiřík z Kunštátu a Poděbrad.<sup>6</sup> Prvně jmenovaný rytíř stojí na počátku existence dnešního zámku, jenž se v zámek proměnil z původně cisterciáckého kláštera. Kořeny žďárského zámku jsou tedy úzce spjaty s církví a křesťanstvím. Význam druhé postavy, tj. Jiříka z Poděbrad jakožto stoupence kalicha, pro klášter objasním v této kapitole později.

Žďárský klášter byl založen v roce 1252 Bočkem z Obřan, který tak zrealizoval záměr svého tchána Přibyslava z Křižanova.<sup>7</sup> V téže roce vydává moravský markrabě Přemysl Otakar zakládací listinu žďárského kláštera oficiálně pojmenovaného *Fons Beatae Mariae Virginis* (U studně Panny Marie).<sup>8</sup> Roku 1253 papež Inocenc IV. potvrzuje založení kláštera. Také učiní několik kroků, kterými se snaží posílit jeho nezávislost. Již předešlí papeži obdarovávali cisterciácký řád různými privilegii a výsadami, kterýmižto kroky se cisterciákům dostávalo poměrně velké nezávislosti na biskupské moci. Papež Inocenc IV. navazuje na projevy podpory svých předchůdců vůči cisterciáckému řádu, což se v případě žďárského kláštera např. projevilo udělením práva imunity – tedy nedotknutelnosti vůči světským nárokům. Od počátku spadl klášter pod pražskou arcidiecézi.<sup>9</sup>

Na pozvání Bočka z Obřan přichází první skupina cisterciáckých mnichů z kláštera v Nepomuku v Čechách a zahajují proces kultivace a kolonizace do té doby zalesněné

---

<sup>6</sup> Lenka BENEŠOVÁ, *Votivní nástěnný obraz v presbytáři konventního kostela Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše ve Žďáře nad Sázavou*, Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2010, dostupné online ([http://is.muni.cz/th/178940/ff\\_b\\_b1/](http://is.muni.cz/th/178940/ff_b_b1/)), [cit. 16. 4. 2015].

<sup>7</sup> *Cronica domus Sarensis: maior et minor*, Jaroslav LUDVÍKOVSKÝ - Metoděj ZEMEK (edd.), Třebíč 2003, s. 43.

<sup>8</sup> Bedřich DROŽ, *Dějiny kláštera a města Žďáru na Moravě*, Moravské Budějovice 1903, s. 176 – 177.

<sup>9</sup> *Cronica domus Sarensis: maior et minor*, s. 41; Jaroslav ŠVOMA – Ivo FILKA, *Přehledné dějiny Žďáru nad Sázavou od nejstarších dob do roku 1980*, Žďár nad Sázavou 1998, s. 5 a 8; Metoděj ZEMEK – Antonín BARTUŠEK, *Dějiny Žďáru nad Sázavou I.*, Havlíčkův Brod 1956, s. 23 – 24.

žďárské krajiny.<sup>10</sup> Cisterciáci byli v této době již známi svými schopnostmi a úspěchy na poli hospodářském. Na tyto úspěchy měly jistě vliv každoročně konané generální kapituly ve francouzském Citeaux, kde se scházeli představení cisterciáckých klášterů a zpátky si mimo jiné přiváželi novinky z oblasti zemědělství, hospodářství i kultury (především nové architektonické směry). Vliv na hospodářský a kulturní rozkvět mohl mít i kosmopolitický charakter žďárské klášterní komunity zvláště v jejích počátcích, kdy část členů pocházela z německých oblastí a přinášela si sebou tamní „know-how”.<sup>11</sup> „*Je pravda, že cisterciáci u nás budují rybníkářství, které zvláště po husitských válkách se těšilo mohutnému rozvoji a rozmachu. Stanovy jim totiž přísně zakazovaly požívání masitých pokrmů a v důsledku toho obraceli pozornost k rybníkářství, které všude po svém příchodu zařizovali.*“<sup>12</sup> V bezprostřední blízkosti kláštera byl ještě před rokem 1300 vybudován Bránský rybník. Pomínu-li více než sedmisetletou historii této vodní plochy, je zajímavá ještě z jednoho důvodu. Byla zbudována v místech, kde pravděpodobně stávalo dřevěné provizorium pro první kolonii mnichů, kteří pracovali na stavbě „kamenného“ kláštera. Ten byl v roce 1263 dostavěn natolik, že se do něj mohla řádová komunita přestěhovat.<sup>13</sup>

Ještě než budu pokračovat v líčení následujících událostí, ráda bych upozornila na cisterciácké pravidlo „o odloučenosti klášterní komunity od světa“. Toto pravidlo velmi pravděpodobně determinovalo výběr lokality, kde byl postaven klášter, stejně jako předurčilo místo, na kterém bylo vystavěno dnešní historické jádro města Žďáru. První žďárský opat Fridrich z Nepomuku totiž nechal (dle *Cronici domus Sarensis*) původní osadu Žďár, nacházející se v blízkosti kláštera, strhnout a znovu jí vystavět ve větší vzdálenosti od kláštera. Toto však nebylo poslední stěhování Žďáru. Následovalo ještě jedno, a to za pátého opata Winricha z Waldsas (1262 – 1276).<sup>14</sup>

Boček z Obřan od počátku obdarovával žďárský klášter řadou darů a nadací, čímž podporoval jeho hospodářský růst. Ve své závěti odkázal veškerý svůj majetek tomuto klášteru. Další členové zakladatelské rodiny podobně jako jejich příbuzní – mezi nimi

---

<sup>10</sup> Před příchodem cisterciáků bylo toto území velmi řídko osídleno. Příčinu je třeba hledat v jeho geografické poloze – hornatá, nepříliš úrodná oblast Českomoravské vrchoviny. A v neposlední řadě také ve skutečnosti, že Žďársko bylo po dlouhou dobu součástí hraničního hvozdu tvořícího přirozenou zemskou hranici mezi historickými zeměmi Čechami a Moravou. B. DROŽ, *Dějiny kláštera...*, s. 3.

<sup>11</sup> M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny I...*, s. 45 – 55 a s. 66.

<sup>12</sup> *Nejstarší žďárské urbáře 1407, 1462, 1483*, Metoděj ZEMEK – Josef POHANKA (edd.), Brno 1961, s. 6.

<sup>13</sup> *Cronica domus Sarensis: maior et minor*, s. 51 a s. 61.

<sup>14</sup> M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny I...*, s. 38 – 39 *Cronica domus Sarensis: maior et minor*, s. 51.

vynikal přední představitel české šlechty Smil z Lichtenburka - následovali příkladu zakladatele a poskytovali klášteru řadu fundací.<sup>15</sup> Po vymření větve pánů z Obřan přešla práva fundátorská a ochranná na Jindřicha z Lipé, který klášteru roku 1322 potvrzuje všechna nadání a obdarování.<sup>16</sup>

Rozsáhlé množství statků, jimiž klášter disponoval v druhé polovině 14. století, vyvolávalo se sousedy řadu sporů o menší okrajové části klášterního panství. Žďárští cisterciáci se obraceli o pomoc převážně k markrabatům moravským. V roce 1353 král a moravský markrabě Jan Jindřich oficiálně ustanovili ochráncem žďárského kláštera purkrabího hradu Veveří.<sup>17</sup> Roku 1363 moravský markrabě Jan Jindřich rozhodl, že klášter a jeho poddaní budou spadat pod jeho přímou pravomoc a udělil mu právo odúmrtí nad pozůstalostí poddaných kláštera.<sup>18</sup>

Vnitřní nepokoje a mocenské boje, objevující se za vlády krále Václava IV., se negativně projevovaly i na situaci kláštera. Ten se již od konce 14. století nenacházel v právě příznivé finanční a hospodářské situaci. Klášter se snažil svou neblahou situaci řešit odprodáváním některých pozemků a vesnic.<sup>19</sup> Problémy kláštera třeba hledat také v neúspěšné snaze řady opatů hájit zájmy kláštera vůči výbojné politice sousedů. „*Hlavní oporou jim (opatům) byla obrovská soudobá autorita církve a od ní odvozená pomoc jejích nejvyšších představitelů, která se odrážela i v podpoře českých panovníků.*“<sup>20</sup>

Husitské války plnou měrou zasáhly do dějin kláštera. Přesné datum poboření a vypálení kláštera husity není známo. Převažuje názor, že byl zničen během kališnického tažení na Moravu v období let 1421 – 1422. Cronica domus Sarensis za to činí odpovědného otce Jiříka z Poděbrad – Viktorína Bočka z Kunštátu a Poděbrad.<sup>21</sup> Motivy ke zničení kláštera byly jednak politicko – náboženské tak též hospodářské.<sup>22</sup>

---

<sup>15</sup> J. ŠVOMA – I. FILKA. *Přehledné dějiny...*, s. 8.

<sup>16</sup> V té době byl Jindřich z Lipé nejvyšší maršálek a zemský moravský hejtman. M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny I...*, s. 101 a s. 109.

<sup>17</sup> B. DROŽ, *Dějiny kláštera...*, s. 68.

<sup>18</sup> *Tamtéž*, s. 72.

<sup>19</sup> J. ŠVOMA – I. FILKA. *Přehledné dějiny...*, s. 11.

<sup>20</sup> *Tamtéž*, s. 11.

<sup>21</sup> *Cronica domus Sarensis: maior et minor*, s. 93.

<sup>22</sup> Z hlediska náboženského to bylo vyústění sporů a nesnášenlivosti mezi katolickým a husitským táborem. Z hlediska hospodářského (kterýžto důvod byl asi nejzávažnější) šlo o odvetu za pustošení statků bohatých stoupců kalicha v Čechách (mezi nimi i Viktorína Bočka z Kunštátu a Poděbrad) na příkaz Zikmunda Lucemburského. Toto pustošení následovalo po Zikmundově prohře v bitvě na Vítkově v roce 1420. J. ŠVOMA – I. FILKA. *Přehledné dějiny...*, s. 13; B. DROŽ, *Dějiny kláštera...*, s. 85 – 86.



Cisterciáci se do kláštera, nebo spíše do jeho trosek, vrátili v roce 1437, jejich přítomnost ve žďárském klášteře je však písemně doložena až roku 1443.<sup>23</sup>

Doba po husitských válkách by se pro žďárský klášter dala nazývat druhým zakladatelským obdobím. Po návratu se cisterciáci snažili obnovit zničené hospodářství a získat zpět klášterní statky přivlastněné okolními šlechtici. V tomto úsilí jim pomáhal Jiřík z Poděbrad (1420 – 1471). „*A tento Jiří, třeba ještě ani nebyl gubernátorem či králem, zmíněný Žďárský klášter, zničený a opuštěný od doby vyhnání bratří, znovu vystavěl a jakoby jej znovu založil (...)*“<sup>24</sup> Pohnutky, které ho vedli k aktivitě směřující k obnově žďárského kláštera, snad plynuly z jeho vědomí, že je přímým potomkem zakladatele tohoto kláštera, tedy Bočka z Obřan.<sup>25</sup> Pravděpodobnou motivací byla i snaha vést vyváženou politiku v nábožensky rozdělené zemi. Význam Jiříka z Poděbrad byl pro klášter tedy zcela zásadní.

V roce 1488 přechází fundační právo nad žďárským klášteřem dědičně do rukou knížete Jindřicha Münsterberského (jeden ze synů Jiříka z Poděbrad).<sup>26</sup> Ten byl spolu se svými bratry již dříve ustaven ochráncem kláštera. Koncentrace práva fundačního a ochranného „v jedné ruce“ poskytovala svému majiteli nad klášteřem široké pravomoci a de facto se tím klášter ocitl v poddanském postavení vůči světské vrchnosti. Ruku v ruce s tím klesal význam kláštera.<sup>27</sup> V osmdesátých letech 16. století vedl Karel kníže Münsterberský soudní spor s olomouckým biskupstvím. Předmětem sporu bylo manství medlické a aby se kníže Münsterberský vyhnul jeho navrácení, nabídl biskupství statky žďárského kláštera. Rozřešení tohoto sporu mimo jiné znamenalo přenesení fundátorského a ochranného práva od knížat Münsterberských na olomoucké biskupy. Status manského statku způsobil, že žďárský klášter do budoucna neměl náležet k právu zemskému, ale k biskupskému. Klášterní komunita se proti tomuto kroku bouřila, protože jej považovala za porušení svých dávných práv, svobod a

---

<sup>23</sup> Klášter společně s městečkem Žďár povolují městskému rychtáři Hanouškovi založit rybník. B. DROŽ, *Dějiny kláštera...*, s. 89.

<sup>24</sup> *Cronica domus Sarensis: maior et minor*, s. 95.

<sup>25</sup> *Tamtéž*, s. 93 – 95. Autor kroniky se mylí v předpokladu, že Jiřík z Poděbrad patří do přímé zakladatelské linie Bočka z Obřan. Ve skutečnosti byl přímým potomkem Kuna z Kunštátu, který byl bratrem zakladatele Bočka z Obřan. Srov. B. DROŽ, *Dějiny kláštera...*, s. 174 – 175.

<sup>26</sup> M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny I...*, s. 180.

<sup>27</sup> J. ŠVOMA – I. FILKA. *Přehledné dějiny...*, s. 16.

výsad.<sup>28</sup> V úřadu olomouckého biskupa byl v té době Stanislav Pavlovský. Do jeho smrti v roce 1598 se nepodařilo spory vyřešit.<sup>29</sup>

Jeho nástupcem se stal kardinál kníže František z Dietrichštejna. Vyšetřování sporů mezi klášterem a olomouckým biskupem Dietrichštejnem se vleklou řadu let. Skončilo v r. 1606 rozhodnutím o připojení klášterních statků ke statkům olomouckého biskupa.<sup>30</sup> Jeho zdůvodněním byly nekázeň v klášteře, neplnění řádových povinností a zjištění, že jsou na žďárském panství značně rozšířeny reformační myšlenky a náboženské zásady. V roce 1614 se souhlasem cisterciácké generální kapituly v Cîteaux byl žďárský klášter zrušen.<sup>31</sup> Po roce 1616 bylo žďárské panství se svolením císaře přímo začleněno do majetku knížecího rodu Dietrichštejnů.<sup>32</sup> V této době došlo k několika výrazným stavebním úpravám kláštera.<sup>33</sup>

V pořadí druhý majitel žďárského panství z rodu Dietrichštejnů, kníže Maxmilián, jej - ve snaze zmenšit rodinné dluhy - prodal r. 1638 visitátoru řádu cisterciáckého v Čechách a na Moravě opatu Janu Greifenfelsovi z Pilsenburka.<sup>34</sup> Jan Greifenfels se stal prvním opatem obnoveného žďárského cisterciáckého kláštera a zahájil proces jeho obnovy.

Právě probíhající třicetiletá válka se žďárského regionu výrazně dotkla ve své poslední fázi. V roce 1642 byl klášter velmi poničen švédskými vojáky.<sup>35</sup> „*Klášterní budovy, které jak v dopisech Greifenfelsových, tak i záznamech tehdejších svědků byly obdivovány pro svou zachovalost, v této době vzaly za své, takže klášter dlouhá léta ležel v troskách; toliko nejnútnejší stavení, potřebná k bydlení a hospodářskému provozu, byla opravena.*“<sup>36</sup> Obnova kláštera byla ztěžována i dluhy vzniklými při koupi žďárského panství cisterciáckým řádem a kteréžto dluhy žďárský klášter v této době

---

<sup>28</sup> Tamtéž, s. 16 a 18; B. DROŽ, *Dějiny kláštera...*, s. 99.

<sup>29</sup> J. ŠVOMA – I. FILKA. *Přehledné dějiny...*, s. 18, M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny I...*, s. 214.

<sup>30</sup> B. DROŽ, *Dějiny kláštera...*, s. 109 – 115; J. ŠVOMA – I. FILKA. *Přehledné dějiny...*, s. 19; M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny I...*, s. 219 – 225.

<sup>31</sup> M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny I...*, s. 232 – 239.

<sup>32</sup> Žďárské panství, do té doby v držení olomouckého biskupství, bylo vyměněno za některá panství v osobním držení kardinála Dietrichsteina. M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny I...*, s. 239.

<sup>33</sup> Prelatura byla přestavěna na biskupský zámek a opatřena dietrichsteinským erbem. V hospodářském zájmu dal správce paství Šimon Kratzer ze Schönsberka část konventní budovy zbořit (materiál využil ke stavbě železného hamru v blízkosti kláštera), čímž necitelně narušil ucelenou architektonickou koncepci klášterních budov. M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny I...*, s. 59; B. DROŽ, *Dějiny kláštera...*, s. 120.

<sup>34</sup> J. ŠVOMA – I. FILKA. *Přehledné dějiny...*, s. 22; B. DROŽ, *Dějiny kláštera...*, s. 123.

<sup>35</sup> M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny Žďáru nad Sázavou II.*, Havlíčkův Brod 1962, s. 28 – 29; J. ŠVOMA – I. FILKA. *Přehledné dějiny...*, s. 23.

<sup>36</sup> M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny II...*, s. 29.

ještě neměl zcela splacené (splaceny byly až v sedmdesátých letech).<sup>37</sup> V roce 1689 došlo k požáru, při kterém vyhořely všechny klášterní budovy.<sup>38</sup> Požárem poničený středověký kostelík sv. Markéty u klášterní brány byl na počátku 18. století zbourán a na jeho místě vystavěn kutnohorským stavitelem Spinettim nový. Zároveň byla i přestavěna klášterní brána a tuto podobu si podržela do současnosti.<sup>39</sup>

*„(...) noví opatové v druhé polovici 17. století pochopili, že podstatou jejich snah po obnově nutně musí být zlepšení hospodářství kláštera. Jejich úsilí způsobilo, že se klášter restauroval nejen po stránce hospodářské, ale i stavební. Noví opatové, ať Benedikt Zaunmiller nebo jeho nástupce Edmund Wagner, či posléze Václav Vejmluva, byli si plně vědomi, že klášterní budovy, ve své podobě v podstatě ještě z pohusitského období, valem chátrají a jsou v desolátním stavu, a jestliže snad ještě některé z nich odolávají více či méně zubu času, že nedostačují změněným hospodářským a kulturním poměrům.“<sup>40</sup>*

Ze zmíněných mužů je nejvýznamnější Václav Vejmluva, který byl opatem zvolen v roce 1705. Za jeho působení dosáhl klášter mimořádného rozvoje z hlediska hospodářského, stavebního i kulturního.<sup>41</sup> Nutno podotknout, že činnost a stavitelská aktivita se neomezovala pouze na klášter, nýbrž se dotýkala také míst v rámci celého žďárského panství.<sup>42</sup> V poznámkách zmiňuju alespoň některé. Tento rozkvět byl podmíněn silnou, uměnímilovnou a pokrokovou osobností opata Vejmluvy. Při realizaci svých novostaveb a přestaveb opat spolupracoval se stavitelem J. B. Santinim, sochaři Ř. Thenym, V. Jäckelem a malíři Š. Gionymou, K. F. Töpferem.<sup>43</sup> Převážně spolupráce Vejmluvy se Santinim vtiskla areálu kláštera podobu, jakou si z velké části zachoval dodnes. Dle Santiniho návrhů probíhala přestavba konventního kostela Nanebevzetí P. Marie i studniční kaple a výstavba prelatury navazující na opatskou budovu. Santini se ve svých projektech nezabýval pouze konkrétními stavbami, ale též klášterním areálem jako celkem. V prvním desetiletí osmnáctého století nebyl soubor klášterních budov

<sup>37</sup> B. DROŽ, *Dějiny kláštera...*, s. 127.

<sup>38</sup> J. ŠVOMA – I. FILKA, *Přehledné dějiny...*, s. 26 – 27.

<sup>39</sup> J. ŠVOMA – I. FILKA, *Přehledné dějiny...*, s. 26.

<sup>40</sup> M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny II...*, s. 45.

<sup>41</sup> J. ŠVOMA – I. FILKA, *Přehledné dějiny...*, s. 26.

<sup>42</sup> V této době byly nově postaveny v blízkosti kláštera hospodářský dvůr Lyra též zvaná Nový dvůr (půdorys ve tvaru lyry), hřbitov (půdorys ve tvaru lebky), poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (kostel má půdorys pěticípé hvězdy). Též panský hostinec v Ostrově nad Oslavou (půdorys ve tvaru W) a kostel Navštívení Panny Marie (půdorys ve tvaru želvy). Přestavěny byly také některé kostely či hospodářské budovy.

<sup>43</sup> B. DROŽ, *Dějiny kláštera...*, s. 140, J. ŠVOMA – I. FILKA, *Přehledné dějiny...*, s. 33.

architektonicky jednotný v tom smyslu, že se v něm mísilo několik různých slohů. „Smyslem generální obnovy areálu bylo určitě formální sjednocení a umocnění celkové účinnosti klášterního sídla. V tomto směru byl Santini přímo ideálním projektantem, který dovedl, jednoduše řečeno, gotické stavby barokizovat a barokní gotizovat a tak je umělecky spojovat v architektonickou syntézu.“<sup>44</sup> V roce 1724 byla v areálu kláštera zřízena šlechtická akademie<sup>45</sup>, což vyžadovalo další stavební aktivitu. Vznikly tak budova šlechtické akademie navazující na opatskou budovu, jízdárna apod. O více než deset let později, tedy v roce 1737, klášter postihl velký požár. Následujícího roku zemřel Václav Vejmluva a jeho nástupcem byl r. 1739 zvolen Bernard Hennet.<sup>46</sup> S osobností nového opata Henneta jsou spojeny poslední rozsáhlejší přestavby v klášteře i na klášterním panství od 2. poloviny čtyřicátých let. V poznámkách uvádím ty, které se nacházejí přímo v areálu zámku či jeho bezprostředního okolí.<sup>47</sup> Zahájení stavebních prací a oprav požárem z r. 1737 poničených konventních budov pozdržela první slezská válka (1740 – 1742), která velmi zasáhla do života kláštera.<sup>48</sup> Posledním žďárským opatem byl r. 1782 zvolen Otto Steinbach z Kranichštejna. V roce 1784 došlo k dalšímu požáru, při kterém vyhořel kostel, konventní a hospodářské budovy. Téhož roku byl klášter definitivně zrušen císařem Josefem II.<sup>49</sup>

Po zrušení kláštera připadlo celé klášterní panství Moravskému náboženskému fondu.<sup>50</sup> Se změnou „majitele“ docházelo ke stavebním úpravám, které odpovídaly zájmům a účelu, jaký areál nově dostával. Vyhořelá konventní budova byla opravena jen z menší části a její zbytek podléhal destrukci.<sup>51</sup> V roce 1826 koupil bývalý klášter hrabě Vratislav z Mitrovic. Zemřel roku 1830 a zanechal prohlášení, že koupil žďárské panství, jehož byl klášter součástí, ve skutečnosti pro Josefa knížete Dietrichštejna –

<sup>44</sup> Jan SEDLÁK, *Žďár nad Sázavou - areál státního zámku*, Žďár nad Sázavou 1979, nestr.

<sup>45</sup> Podmínka, kterou si stanovily císařské státní orgány při koupi křižanovského panství. Vyučovalo se zde například jazykům (vedle latiny němčině, francouzštině a češtině), šermu, etiketě, dějepisu, zeměpisu, matematice, kreslení hudbě a tanci. Byla zrušena v roce 1740. M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny II...*, s. 67.

<sup>46</sup> *Tamtéž*, s. 72 – 73 a 89.

<sup>47</sup> Byly jimi novostavba letní prelatury v klášterní zahradě na břehu Konventního rybníka z období po r. 1750. Po roce 1751 byl vystavěn nový barokní kamenný most přes řeku Sázavu, asi v letech 1761 – 1765 osazen sochami světců. V letech 1746 – 1747 probíhala přestavba a oprava budov konventu poničených při požáru v r. 1737. M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny II...*, s. 94; J. ŠVOMA – I. FILKA, *Přehledné dějiny...*, s. 34.

<sup>48</sup> Územím žďárského kláštera procházela vojska zainteresovaných zemí a z jejich přítomnosti a požadavků na dodávky proviantu vznikaly klášteru nesmírné škody. M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny II...*, s. 92 – 94.

<sup>49</sup> J. ŠVOMA – I. FILKA, *Přehledné dějiny...*, s. 35.

<sup>50</sup> *Tamtéž*, str. 35.

<sup>51</sup> B. DROŽ, *Dějiny kláštera...*, s. 152.

Proskov – Leslie.<sup>52</sup> V držení rodu Dietrichštejnů zůstal až do roku 1858. Tehdy umírá Josef Dietrichštejn, aniž by sobě zanechal mužské potomky. Roku 1862 je žďárský zámek převeden na hraběnku Clam-Gallasovou rozenou Dietrichštejnovou. Koncem roku 1930 se zámek dostává do vlastnictví Eleonory Kinské, rozené hraběnky Clam-Gallasové. V roce 1941 kupuje Zdenko Radslav a Eleonora Kinská letní prelaturu, která byla v té době v držení rodiny Hafenbrädlů.<sup>53</sup> Dva roky po vypuknutí druhé světové války je na majetek rodiny Eleonory a Radslava Kinských uvalena vnucená správa a v případě žďárského velkostatku a tedy i zámku také zákaz pobytu pro celou rodinu chlumecké větve Kinských. V březnu roku 1948 připadl žďárský zámek bez náhrady státu podle zákona č. 142/1947 Sb. o revizi první pozemkové reformy. V roce 1953 propadl všechn majetek chlumecké větve Kinských státu pro údajný trestný čin nedovolené opuštění republiky na základě dobově platných zákonů.<sup>54</sup>

Prostory zestátněného žďárského zámku byly v padesátých letech poskytnuty hned několika institucím. V únoru roku 1954 se do budovy konventu přestěhovalo okresní vlastivědné muzeum.<sup>55</sup> Roku 1957 bylo v budově prelatury zřízeno Muzeum knihy, stálá expozice Národního muzea. Do areálu zámku se také přesunul Okresní archiv Žďár nad Sázavou. Rok 1973 s sebou pro dějiny zámku přinesl nově otevřenou expozici *Santini – život a dílo* v budově jízdárny.<sup>56</sup>

---

<sup>52</sup> *Tamtéž*, s. 160.

<sup>53</sup> Po zrušení žďárského kláštera prodal Náboženský fond prelaturu sklářskému mistru Ignáci Hafenbrädlovi. Rudolf ŽOFKA, *KINSKÝ – Patnáct let od návratu*, Žďár nad Sázavou 2008, s. 101.

<sup>54</sup> *Tamtéž*, s. 6 – 7.

<sup>55</sup> Dějiny muzea, [www.muzeumzdar.cz](http://www.muzeumzdar.cz), dostupné online (<http://www.muzeumzdar.cz/muzeum-a-historie/dejiny-muzea/>), [cit. 16. 4. 2015].

<sup>56</sup> J. SEDLÁK, *Žďár nad Sázavou...*, nestr.

### 3. KINŠTÍ Z RODU PÁNŮ WCHYNSKÝCH

„*Bůh, čest, vlast.*“

O rodu Kinských (do 17. století Wchynských), jejichž rodinná historie se začíná ve 13. století v severních Čechách<sup>57</sup>, by se jistě dalo napsat mnoho. Během více než sedmisetleté historie jednoho z nejvýznamnějších šlechtických rodů v zemích království Českého se někteří příslušníci rodu Kinských výrazně zapsali do naší historie, jakožto osoby zastávající důležité zemské úřady<sup>58</sup>, jako lidé přímo utvářející dějiny českých zemí ale i osobnosti, jejichž význam přesahuje vlastní území našeho státu. V poznámkách uvádím některé konkrétní osobnosti s vědomím toho, že není možné v mé práci zmínit všechny a všechno.

Dvacáté století je pro tento rod doslova stoletím paradoxů. Na jedné straně silná vojenská tradice a na straně druhé celoživotní boj proti válce Berty Suttnerové Kinské, která získala v r. 1905, jako první žena na světě, Nobelovu cenu za mír.<sup>59</sup> Na jedné straně reprezentanti chlumecké a kostelecké větve - Zdenko Radslav Kinský a František Josef Kinský – otevřeně se stavící za zachování celistvosti Československa v kritické době předmnichovské s jednoznačnou pročeskoslovenskou orientací a na straně druhé jiná větev téhož rodu otevřeně kolaborující s nacismem.<sup>60</sup>

#### 3.1. Zdenko Radslav Kinský (1896–1975)

Zdenko Radslav Kinský se nepřehlédnutelně zapsal do dějin Československa, ale neméně i do dějin Žďárska a žďárského zámku. Žil v době, kdy se radikálně měnila mapa Evropy i politická situace. Díky svým schopnostem či vlastní iniciativě se několikrát ocitl v centru dění významných událostí celorepublikového i

---

<sup>57</sup> První písemně doložený příslušník tohoto rodu, rytíř Bohuslav ze Žernosek a ze Vchynic, je zmiňován v listině doksanského kláštera z roku 1282. Aleš VALENTA, *Dějiny rodu Kinských*, České Budějovice 2004, s. 9.

<sup>58</sup> Například čtyři nejvyšší kancléři království Českého, jmenovitě František Oldřich Kinský (1683 – 1699), Václav Norbert Oktavián Kinský (1705 – 1711), František Ferdinand Kinský (1723 – 1736), Filip Josef Kinský (1738 – 1745). *Tamtéž*, s. 298.

<sup>59</sup> Ivan BROŽ, *Velké postavy rodu kinských*, Praha 1997, s. 87 – 126; The Nobel Peace Prize 1905, [www.nobelprize.org](http://www.nobelprize.org), dostupné online ([http://www.nobelprize.org/nobel\\_prizes/peace/laureates/1905/](http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1905/)), [cit. 17. 4. 2015].

<sup>60</sup> A. VALENTA, *Dějiny...*, s. 182 – 206.

celostředoevropského měřítku. V případě této osobnosti se rodové heslo „*Bůh, čest, vlast*“ několikrát stalo zásadou, která rozhodovala o jeho postojích, rozhodnutích.

První velký přelom v jeho životě s sebou přinesla 1. světová válka. V roce 1915 narukoval k 9. pluku husarů na východní frontu. V červnu následujícího roku upadl do ruského zajetí. Během prvních dnů v zajateckém lágru v Dárnici pod Kyjevem byl postaven před závažné rozhodnutí, když byl osloven legionářským agitátorem, aby se stal členem československé střelecké brigády, tvořící jádro československých legií v Rusku. Zdenko Radslav tuto nabídku odmítl. „*I když byl Čech, pokládal se za čestného důstojníka, jenž přísahal věrnost císaři, v němž navzdory všem výhradám vůči národnostní politice Vídně, stále ještě viděl symbol jednoty monarchie a státního celku, který neměl v úmyslu bourat.*“<sup>61</sup> Prozatím se neseznámil s koncepcemi Masaryka a podobně jako Palacký se domníval, že habsburská monarchie je pro udržení české svébytnosti s ohledem na velmocenské zájmy ruského cara či německého císaře nezbytná.<sup>62</sup> Nedlouho potom byl falešně obviněn ze špionáže a následující dva roky strávil v ruských zajateckých táborech na Sibiři a v Povolží. Po návratu z ruského zajetí, odkud si pomohl útekem, se vrátil do sídla svého pluku očekávající další příkazy.<sup>63</sup> Události let 1918 – 1919 se zvláště pro šlechtu nesly v duchu společenského a politického „zemětřesení“. Ze dne na den se zhroutila několikasetletá monarchie, abdikací císaře Karla I. ztratila přísaha rakousko-uherské šlechty vázaná na jeho osobu smysl i obsah a zároveň vyvstávala otázka, co se zaniklými lojalitami a jaký bude nový stát, zda bude hoden věrnosti a důvěry. Mladá Československá republika už ve svých počátcích zrušila šlechtu jako stav a ruku v ruce se zabývala zákonem o pozemkové reformě, která měla citelně zmenšit šlechtické velkostatky. „*Nejschůdnějším mostem od staré dynastické a monarchistické lojality k nové lojalitě republikánské byla služba v armádě, již lze koneckonců vždy interpretovat jako ochranu státních, resp. zemských hranic.*“<sup>64</sup> Pro právě se rodící československou armádu, v té době řízenou francouzskými důstojníky, představoval Zdenko Radslav, podobně jako ostatní šlechtici s vojenskou zkušeností a znalostí hned několika jazyků, velmi cenného

---

<sup>61</sup> I. BROŽ, *Velké postavy...*, s. 142.

<sup>62</sup> *Tamtéž*, s. 142.

<sup>63</sup> A. VALENTA, *Dějiny...*, s. 189.

<sup>64</sup> *Tamtéž*, s. 195.

spolupracovníka<sup>65</sup>. Již na začátku roku 1920 byl, Zdenko Radslav poslán na Slovensko jako spojovací důstojník. V roli tlumočnicka také působil při anglo-francouzsko-italské misi, dohlížející na těšínský plebiscit.<sup>66</sup> Jeho jazykové schopnosti a diplomatické vlohy využilo v budoucnu ministerstvo zahraničních věcí hned několikrát.

V roce 1921 Zdenko Radslav vstoupil do stavu manželského s ovdovělou Eleonorou Schwarzenbergovou, rozenou Clam-Gallasovou (1887 – 1967) a stal se tak nevlastním otcem dvou Eleonořiných synů z prvního manželství – Karla (1911 - 1986) a Františka (1913 -1992) Schwarzenbergových.<sup>67</sup> Z manželství Eleonory a Zdenka Radslava vzešli tři děti - syn Norbert (nar. 1924), dcera Ženilda (nar. 1925) a syn Radslava (nar. 1928).

Zdenko Radslav byl v meziválečném období členem nebo přímo předsedou řady spolků a organizátorem několika významných společenských událostí. Zmíním alespoň některé. Po několik let byl viceprezidentem Zemědělské jednoty a Selské jízdy. „*V chlumecké Oboře pořádal známé Selské jízdy, přehlídky selských krojů a manifestace sebevědomí svobodného rolnického stavu. V Praze při zemědělských výstavách organizoval tzv. živé obrazy, často výjevy z válečných dějů – šlo vlastně o předchůdce dnes tak oblíbených rekonstrukcí historických bitev.*“<sup>68</sup> Zdenko Radslav po svém otci i předcích velkou vášeň ke koním, stejně jako fyzickou zdatnost a nadání v jezdeckém sportu. V roce 1927 byl zvolen prezidentem elitního pražského Jockey Clubu. V této funkci prokázal skvělé organizační schopnosti a prostřednictvím cestování také poznal mnoho nových tváří doma i v zahraničí. Získal mezi nimi i několik přátel. Pro příklad uvádím alespoň Jana Masaryka, tehdy vyslance v Londýně. Sportovní a společenské aktivity Jockey Clubu klubu k sobě přitahovaly zájem čelních představitelů československého státu, stejně jako vysoce postavených osobností z oblasti diplomacie i hospodářského života.<sup>69</sup>

Zdenko Radslav se svými schopnostmi, dokonalým vystupováním a četnými kontakty doma i zahraničí se čím dál více jevil jako ideální kandidát pro plnění mimořádných diplomatických poslání v zájmu Československa.

---

<sup>65</sup> Zdenko Radslav mluvil plyně česky, německy, francouzsky, anglicky a díky své matce, uherské hraběnce Georgianě Festics de Tolna, také maďarsky. Ovládal italštinu i ruštinu. I. BROŽ, *Velké postavy...*, s. 140.

<sup>66</sup> A. VALENTA, *Dějiny...*, s. 195; Karel RICHTER, *Sága rodu Kinských*, s. 110, dostupné online ([http://www.kinskycastle.com/pool/vzor/upload/kinsky-saga\\_rodu\\_kinskych-05.pdf](http://www.kinskycastle.com/pool/vzor/upload/kinsky-saga_rodu_kinskych-05.pdf)), [cit. 17. 4. 2015].

<sup>67</sup> A. VALENTA, *Dějiny...*, s. 196.

<sup>68</sup> *Tamtéž*, s. 197.

<sup>69</sup> I. BROŽ, *Velké postavy...*, s. 150 a 152.



V roce 1934 byl osloven ministerstvem zahraničních věcí, aby pomohl vyplnit program poslanci britské konzervativní strany Duncanu Sandysovi<sup>70</sup>, který se velmi zajímal o tehdejší politickou situaci ve střední Evropě. Nebyla to poslední významná britská návštěva v Československu.<sup>71</sup> Před ní se obrátil Jan Masaryk na Zdenko Radslava např. s prosbou o zajištění společenské stránky návštěvy rumunského krále Karla II. (zároveň prezidenta rumunského Jockey Clubu) v Československu<sup>72</sup>. V srpnu 1938 přijela do Československa mise Lorda Runcimana. „Protože jsem udržoval stálý kontakt s prezidentem Benešem, jeho manželkou a ministerským předsedou Milanem Hodžou, byl jsem jimi požádán, abych k sobě pozval lorda Runcimana a jeho misi. Runciman měl být zprostředkovatelem mezi pražskou vládou a českými Němci, jejichž požadavky byly podněcovány nacisty.“<sup>73</sup> Ve snaze najít protiváhu vlivu protičeskoslovensky orientované koalici některých šlechticů, jež se snažila ovlivňovat britskou misi v duchu henleinovské propagandy, vycházejíc maximálně vstříc anglickým víkendovým zvyklostem na venkově, pozval Zdenko Radslav misi Lorda Runcimana na zámek ve Žďáru a poté i na chlumeckou Karlovu Korunu.<sup>74</sup> Na žďárském zámku byl Lord Runciman a jeho spolupracovníci přivítáni 7. srpna 1938 a během svého pobytu měli možnost setkat se s několika českými osobnostmi z oblasti průmyslu, financí, kultury a církevních kruhů.<sup>75</sup> Runcimanova mise se zdržela v Československu do 16. září 1938. Už v září začínalo být čím dál více zřejmé, že se nevyvíjí v zájmu Československa. Proto Zdenko Radslav přišel s novou iniciativou. Po předchozí domluvě s prezidentem Benešem zorganizoval přijetí české a česky smýšlející šlechty u prezidenta republiky, uskutečnilo se 17. září 1938. Výsledkem bylo manifestační prohlášení na obranu hranic českého státu, které bylo druhý den zveřejněno.<sup>76</sup> Rok po této události vzniklo nové prohlášení, opět z iniciativy Zdenka Radslava. Tentokrát bylo adresováno protektorátnímu prezidentu Emilu Háchovi.<sup>77</sup> Bylo reakcí na protektorátní germanizační politiku. V tomto období byl vyvíjen velmi silný tlak na

<sup>70</sup> Snoubenec Sarah Churchillové a budoucí zeť Winstona Churchilla. A. VALENTA, *Dějiny...*, s. 200.

<sup>71</sup> A. VALENTA, *Dějiny...*, s. 200.

<sup>72</sup> K. RICHTER, *Sága...*, s. 115.

<sup>73</sup> *Tamtéž*, s. 116.

<sup>74</sup> Po smrti svého nejstaršího bratra Františka Xavera v r. 1935 převzal správu nad chlumeckým velkostatkem. A. VALENTA, *Dějiny...*, s. 196.

<sup>75</sup> I. BROŽ, *Velké postavy...*, s. 154.

<sup>76</sup> Signatáři prohlášení byli Zdenko Radslav Kinský, Karel Schwarzenberg (autor textu, uznávaný historik a nevlastní syn Zdenka Radslava), Jan z Lobkovicz, František Kinský, Zdeněk z Kolovrat, Rudolf Czernín, Leopold Sternberg, Weikhard Coloredo-Mannsfeld, Karel Parish, Jindřich Dobrzenský, Hugo Strachwitz a Karel Belcredi. I. BROŽ, *Velké postavy...*, s. 155.

<sup>77</sup> *Tamtéž*, s. 156 – 157.

šlechtice s dosud protektorátním občanstvím, aby se přihlásili k německé národnosti a stali se tak občany Německé říše. Protektorátní politika chtěla jejich „konverzi“ využít jednak propagandisticky, politicky, tak také k šíření „němectví“ v oblastech do té doby většinou českých. Vlastenecky smýšlející šlechtici považovali za nezbytné znovu potvrdit svou sounáležitost s národem a přispět tak k udržení zdravého národního sebevědomí, stejně jako vyjádřit jednoznačný postoj k vyhrocující se národnostní situaci v zemi. V prohlášení se vyznávají z vlastenectví a poukazují na kosmopolitnost aristokracie. A že tedy příslušnost ke konkrétnímu národu, která byla vyžadována, není otázkou „rodové genetiky“, ale dějinného vývoje a že se tímto veřejně vyznávají z citění s Čechy, třebaže mají i německé nebo jiné kořeny. Tato událost ještě více zkomplikovala život zainteresovaných šlechticů – signatářů deklarace. Zdenko Radslavův syn Norbert vzpomíná: „*Náš táta to také neměl jednoduché. Němci na něho měli spadeno hlavně kvůli jeho podpisu na prohlášeních české šlechty z roku 1938 a 1939. (...) Dejte si pozor, pane hrabě, máte poslední příležitost udělat osudové rozhodnutí, řekl mu místní nacist. Nebudete se přece hlásit mezi české podlidi, jste šlechtic. Jste náš. Jenže, Herr Oberlandrat, namítl táta, já mezi ně patřím.*“<sup>78</sup> S příchodem říšského protektora R. Heidrycha se situace v Československu výrazně přiostrčila. „*V rámci represivních opatření proti hnutí odporu chtěl podlomit i akceschopnost české šlechty. Nezapomněl na jejich vlastenecké vystoupení v září 1938. Na dvanáct panství, jejichž majitelé tehdy vystoupili s deklarací věrnosti republice, byla uvalena nucená německá správa. Jako první přišel na řadu Zdenko Radslav Kinský. Kteréhosi dne se mu ohlásil povýšeneckým způsobem důstojník SS jako správce pověřený dohledem na veškeré hospodaření panství. Když se hrabě Zdenko Radslav podivil, proč je pod kontrolu postaveno zrovna jeho panství, které je vzorně spravováno, jak dokazují četné získané diplomy, důstojník řekl: „My dobře víme, že vy jste deklarant číslo jedna.*“<sup>79</sup> Nucená správa se vztahovala mj. i na zámek ve Žďáru nad Sázavou a v tomto případě byl ještě přidán zákaz pobytu.<sup>80</sup> Tímto však zájem nacistů o Zdenko Radslava neskončil. Tlak vůči jeho rodině i jemu samotnému vyvrcholil provokací gestapa, jež měla skončit Zdenko Radslavovým zatčením. Díky intervenci finského maršála Mannerheima, jež se dobře znal s Eleonorou Kinskou, k zatčení nedošlo.<sup>81</sup>

<sup>78</sup> Vladimír VOTÝPKA, *Paradoxy české šlechty*, Praha 2005, s. 66.

<sup>79</sup> K. RICHTER, *Sága...*, s. 120.

<sup>80</sup> *Tamtéž*, s. 121.

<sup>81</sup> *Tamtéž*, s. 121 – 123. Ráda bych uvedla část v Richterově práci citovaného rozhovoru mezi maršálem Mannerheimem a Heinrichem Himmlerem, protože vypovídá o významu, jaký nacisté přiznávali Zdenko

Zdenko Radslav pobýval se svojí rodinou až do konce války v Chlumci nad Cidlinou. „Už pátýho května petatřicátýho roku si ho (Zdenko Radslava) zástupci města odvezli na Revoluční národní výbor ve Chlumci, prý je jedním z nich. Když potom probíhala schůze, předsedající prohlásil: *A teď si vezme slovo náš soudruh hrabě Kinský. Neuběhly však ani tři roky, a veškerý majetek Kinských byl podle zákona o revizi první pozemkové reformy bez náhrady znárodněn.*“<sup>82</sup> V roce 1946 se na Zdenko Radslava obrátil ministr zahraničí Jan Masaryk s prosbou, aby se ujal diplomatického posláni mimořádné důležitosti, jehož obsahem bylo projednání některých velmi problematických aspektů otázky maďarské menšiny na Slovensku. Při těchto jednáních byli účastníci tohoto diplomatického posláni zváni do Chlumce i na žďárský zámek. Další vývoj stále výrazněji ukazoval, že se Československo čím dál více dostává do vleku Sovětského svazu a jeho politiky.

Nejstarší Zdenko Radslavův syn Norbert vzpomíná: „Když se blížil únor roku osmačtyřicet, táta si řekl: *Než aby mě statky sebrali, radši je sám věnuju pracujícím. Uvidíme, co se stane. A víte, co se stalo? Když se o tom dozvěděl tehdejší ministr zemědělství Július Ďuriš, rozzlobeně prohlásil: Kam bychom se dostali soudruzi, kdyby si pan gróf dělal pozemkovou reformu na vlastní pěst. Od toho je tady naše strana!*“<sup>83</sup> V červenci 1948 se v Itálii měla konat svatba Norberta Kinského a Anny Marie dal Borgo-Netolické. Zdenko Radslav Kinský požádal pro sebe a svoji ženu o povolení k cestě do Itálie na synovu svatbu. Přes počáteční průtahy jim nakonec bylo uděleno s dodatkem, že se za měsíc vrátí. Dva týdny po odjezdu jim byl zkonfiskován zámeček Obora u Chlumce, kde pobývali. Navíc v té době již v čele Československa nestál prezident Beneš, ve kterém spatřovali poslední naději demokracie. Po těchto událostech se Zdenko Radslav, jeho žena i syn Norbert rozhodli zůstat v exilu.<sup>84</sup> Zdenko Radslav začal hledat zaměstnání, aby se postaral o sebe i Eleonoru. Našel ho ve službách

---

Radslavovi. *‘Himmler, který si zjistil potřebné informace, Mannerheimovi řekl se zamračeným čelem: ‘S tím hrabětem Kinským to je těžká věc, on totiž stojí v čele spiknutí proti režimu. ‘ Mannerheim přesto přiměl Himmlera ke slibu, že se Kinští nemusí ničeho obávat. ‘*

<sup>82</sup> V. VOTÝPKA, *Paradoxy...*, s. 66.

<sup>83</sup> *Tamtéž*, s. 47.

<sup>84</sup> Norbert odjez z republiky již 20. února 1948, aby přichystal svatbu s Annou Marií. Krátce po příjezdu se z rádia dozvěděl o tom, že prezident Beneš přijal demisi ministrů. *‘Vzápětí mu zatelefonovali kamarádi, s nimiž sloužil v armádě, prý jaké tam má počasí. Řekl, že docela pěkné, nestěžuje si. To je dobře, tak si ho Norberte, koukej užít. Z jejich slov vyrozuměl, že se zatím ve vlastním zájmu nemá vracet... ‘* *Tamtéž*, s. 53.

bývalého ministra Huberta Ripky. S jeho pomocí se zapojil do činnosti exilové Národní rady a jeho práce spočívala v péči o československé emigranty v Itálii a ve Francii.<sup>85</sup>

V souvislosti se Žďárskem a žďárským panstvím bych ještě ráda zmínila jednu skutečnost, která souvisí s Kinskými a která vypovídá nejenom o jejich vztahu k rodovému majetku, ale i o jejich názorech, postojích. V roce 1933 byl výnosem Ministerstva školství a národní osvěty zřízena národní přírodní rezervace Žákova hora. Motivací Zdenko Radslava a Eleonory Kinských k ochraně právě této části lesního porostu byla snaha zachovat jej v původním stavu a dále nechat přirozenému vývoji, aby mohl sloužit jako ukázka původní skladby lesů ve výše položených partiích Českomoravské vrchoviny. Tato národní přírodní rezervace dnes patří k nejvýznamnějším zvláště chráněným územím v CHKO Žďárské vrchy a také v celé České republice.<sup>86</sup> Vnuč Zdenko Radslava a Eleonory Kinské k tomuto uvádí: „*Ochranné zóny, co tam jsou, vymyslel a založil můj dědeček s babičkou ve 30. letech na své náklady. To byl možná první případ, kdy někdo tady v Čechách udělal chráněnou oblast. Tedy určitě byla mezi prvními na soukromém majetku.*“<sup>87</sup> Žďárští občané považovali hraběte Kinského za významnou osobnost a svoje mínění o něm vyjádřili jmenováním Zdenko Radslava čestným občanem města v roce 1946.<sup>88</sup>

### 3.2. Radslav Kinský (1928–2008)

Radslav Kinský se narodil 14. června 1928 na záměčku Obora v blízkosti Chlumce nad Cidlinou, kde sídlil Zdenko Radslav se svojí rodinou, zatímco starší Zdenko Radslavův bratr František Xaver Kinský spravoval chlumecký velkostatek a zámek Karlova Koruna.

Do svých šesti let vyrůstal Radslav v záměčku Obora<sup>89</sup>, podle vzpomínek jeho bratra Norberta tu byl život leckdy dobrodružný. Na záměčku nebyla zavedena elektřina, hodiny se seřizovaly podle rychlíku projíždějícího nedaleko. Volný čas mimo jiné Radslav i Norbert trávili pozorováním zvěře v lesích kolem záměčku Obora nebo jízdou

<sup>85</sup> K. RICHTER, *Sága...*, s. 134 – 135.

<sup>86</sup> I. BROŽ, *Velké postavy...*, s. 182.

<sup>87</sup> Zuzana DUDÁŠOVÁ, Doma jsem tam, kde se dá něco dělat, říká šlechtic Constantin Kinský, *www.idnes.cz*, 31. 3. 2013, dostupné online ([http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitem-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-jihlava-zpravy.aspx?c=A130325\\_1907412\\_jihlava-zpravy\\_mv](http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitem-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-jihlava-zpravy.aspx?c=A130325_1907412_jihlava-zpravy_mv)), [citováno k 16. 4. 2015].

<sup>88</sup> I. BROŽ, *Velké postavy...*, s. 176.

<sup>89</sup> Roku 1936, po smrti Františka Xavera převzal Zdenko Radslav chlumecké panství. V. VOTÝPKA, *Paradoxy...*, s. 45.

na koni. Láska ke koním se v rodě Kinských dědí po generace a ani rodina Zdenko Radslava nebyla výjimkou. Oba bratři Norbert i Radslav uměli jezdit na koni od svých pěti let.<sup>90</sup> „*Můj dětský život v Oboře byl stále spojen s chovem, výcvikem a úspěchy či neúspěchy našich svěřenců. Většina rozhovorů dospělých se této problematice týkala.*“<sup>91</sup> Nedá se ale říci, že by žil izolovaně od okolního světa. Je pravdou, že Radslav i sourozenci měli domácí učitele, zároveň ale chodili do veřejných škol. Nejprve do školy v sousední vesnici a později dojížděli lokálkou do bydžovského gymnázia. Podle vzpomínek Radslavova gymnazijního spolužáka se vždy choval přátelsky a ke všem spolužákům jako rovný k rovným i když „bydlel na zámku“.<sup>92</sup>

Radslav i jeho sourozenci byli vychováni přísně. Byli vedeni k tomu, aby se o sebe sami dokázali postarat, aby ctili hodnoty a vážili si toho, co mají, aby uměli uvážlivě hospodařit s tím, co jim bylo dáno, nebo co získali. „*Na kapesné nám taťka moc nedával, byl toho názoru, že děti se nemají rozmazlovat penězi, takže většina kluků ve třídě na tom byla v tomhle ohledu lépe než my. Proto jsme vždycky na podzim v oboře sbírali spadené kaštiny a prodávali je. (...) Jednou, to už jsme byli větší, jsme tátovi vyčetli, že nám přece jen mohl dávat víc. Ani po letech nezměnil svůj názor.*“<sup>93</sup> „*Víte hoši, můj systém výchovy byl stejně nejlepší, poněvadž jste se tak povedli.*“<sup>94</sup> Podobně jako otec se i Radslav a jeho sourozenci odmala kromě češtiny intenzivně učili i cizím jazykům, jako francouzštině, němčině a angličtině.

Především díky znalosti angličtiny a němčiny mohl v květnu roku 1945 odjet do Plzně a nabídnout své tlumočnické schopnosti XXII. sboru americké armády. Jeho práce se poté rozšířila o vyřizování záležitostí v rámci Rear Transportation Office, „*(...) což byla instituce pomáhající k návratu velkých skupin osob, které byly v důsledku válečných událostí vysídleny ze svých domovských zemí.*“<sup>95</sup> V létě následujícího roku pobýval Radslav studijně v Paříži, kde právě probíhala mezinárodní mírová konference<sup>96</sup>. Tato konference se pro Radslava stala příležitostí uplatnit své jazykové schopnosti, jelikož se

---

<sup>90</sup> V. VOTÝPKA, *Paradoxy...*, s. 44; Radslav KINSKÝ, *Můj život s koňmi*, Chlumecké listy (dále CHL) 31, 2001, s. 24-25.

<sup>91</sup> R. KINSKÝ, *Můj život...*, s. 24.

<sup>92</sup> V. VOTÝPKA, *Paradoxy...*, s. 44; Karel RICHTER, *Kdo je kdo v Chlumci n. C.? : Dr.Radslav Kinský*, CHL 30, 2000 s. 16.

<sup>93</sup> V. VOTÝPKA, *Paradoxy...*, s. 45.

<sup>94</sup> K. RICHTER, *Kdo je kdo v Chlumci...*, s. 16.

<sup>95</sup> I. BROŽ, *Velké postavy...*, s. 161.

<sup>96</sup> Probíhala od 29. 7 do 15. 10. 1946 a zúčastnilo se jí 21 členských zemí OSN. Tato konference měla připravit mírové smlouvy s Bulharskem, Finskem, Itálií, Maďarskem, Rumunskem, Finskem.

na něj obrátila československá ambasáda s nabídkou „prázdninové brigády“ mezi diplomaty.<sup>97</sup> Roku 1947 odmaturoval a ještě v říjnu téhož roku byl povolán k výkonu základní vojenské služby. Zároveň nastoupil na důstojnickou školu jezdecké pěchoty v Pardubicích. Po únorových událostech byl z kádrových důvodů ze školy vyloučen. Koncem května roku 1948 byl ze „zdravotních důvodů“ propuštěn z armády.<sup>98</sup> Toto jeho propuštění jako osoby neschopné vojenské služby bylo založeno na lékařské zprávě, která z větší části neodpovídala pravdivému stavu věci. Odchod do civilu zachránil Radslava před PTP. Radslav na propuštění z armády vzpomíná: „*Simuloval jsem astma a jako Švejka i hypertyreózu (...) A když mě plukovník předával propouštěcí list s lékařskou zprávou, podle níž jsem patřil mezi nevyléčitelné kříply, pobaveně mě uklidňoval: Neberte to tragicky mladej, kdyby z toho, co tam píšu, byla jen polovina pravda, tak byste tu už nestál, vynášeli by vás nohama napřed.*“<sup>99</sup>

Později nastoupil do zaměstnání ve Státním hřebčíně Slatiňany, pod který spadal i zámecký chov koní v Chlumci.<sup>100</sup> Tento zámecký chov se snažil chlumecký MNV rozprodat. K realizování tohoto plánu nedošlo díky společnému úsilí Radslava Kinského, dr. Josefa Moudrého z ministerstva zemědělství a Ing. Jana Hyhlíka – ředitele státního pokusného hřebčínu Slatiňany, které vyústilo převedením chovu do majetku státu.<sup>101</sup> Díky práci v hřebčíně se seznámil s profesorem Janem Bílkem - zakladatelem novodobé české zootechniky, ve světě uznávaným genetikem a zakladatelem hipologického muzea ve slatěňanském zámku. Podle Radslavových vzpomínek se také spolu s profesorem Bílkem staral o doplnění tohoto muzea věnovaného koním.<sup>102</sup> V roce 1953 došlo ke změně ve vedení slatěňanského hřebčína i v jeho organizaci, v jejímž důsledku Radslav spolu s chlumeckým chovem nově spadali pod kompetenci státního hřebčína v Kladruzech n. L.. Ze strany nejvyššího vedení se vůči Radslavu Kinskému objevily výhrady a osobní potíže plynoucí z ideologických důvodů a špatných kádrových posudků. Radslav již delší dobu usiloval o možnost vystudovat vysokou školu, ale pro odpor soudruhů místního a okresního formátu byl po nějaký čas apriori odmítán. Zlom nastal v době, kdy se novým prezidentem Československa stal Antonín Zápotocký a změny proběhly i v Sovětském svazu, kde se

<sup>97</sup> I. BROŽ, *Velké postavy...*, s. 161 – 163.

<sup>98</sup> Jaroslav TOBIÁŠ, *Kulaci v Chlumci nad Cidlinou a Radslav Kinský*, CHL 44, 2014, s. 53; K. RICHTER, *Kdo je kdo v Chlumci...*, s. 16.

<sup>99</sup> V. VOTÝPKA, *Paradoxy...*, s. 68.

<sup>100</sup> K. RICHTER, *Kdo je kdo v Chlumci...*, s. 16.

<sup>101</sup> R. KINSKÝ, *Můj život...*, s. 24.

<sup>102</sup> *Tamtéž*, s. 25.

nejvyšším představitelem stal Nikita Sergejevič Chruščov. Radslav se snažil zlepšit svůj kádrový profil a tím i šance na přijetí pracemi na stavbách mládeže v Ostravě – Kunčicích a Ostravě – Vratimově. Po přimluvě Radslavových známých u prezidenta Antonína Zápotockého byl přijat k dálkovému studiu na Vysoké škole veterinární v Brně.<sup>103</sup> Školu dokončil po třech letech a už během studií nastoupil do Ústavu experimentální biologie a genetiky Akademie věd v Praze ke spoluzakladateli světové imunologie profesoru Milanu Haškovi. V roce 1958 bylo Radslavovi umožněno vycestovat do Francie. V Paříži se měl tehdy konat vědecký kongres a prof. Hašek si vyžádal účast Radslava na tomto kongresu coby tlumočníka, i když věděl o Radslavovu úmyslu emigrovat. Radslav zůstal v Paříži a krátce na to začal studovat přírodní vědy na Sorboně, přičemž vedle studia chodil do zaměstnání.<sup>104</sup> Nedlouho po svém příjezdu do Francie, ještě v listopadu roku 1958, se v Paříži oženil s gruzínskou princeznou Thamar Amilakhvari.<sup>105</sup> V roce 1961 se Radslavovi a Thamar narodil první syn Konstantin Norbert a o čtyři roky později druhý syn Karel Mikuláš.<sup>106</sup> Sorbonu Radslav opustil s titulem doktora přírodních věd, na Pasteurově ústavu získal diplom z hematologie a imunologie a na univerzitě diplom statistiky aplikované na lékařství a biologii.<sup>107</sup> Po promoci nastoupil do Francouzského národního ústavu zdraví a lékařského výzkumu (dále jen INSERM) a pracoval tu až do svého důchodu. Do té doby se ale už vypracoval na ředitele výzkumu. Zejména v oboru transplantační a reprodukční imunologie platil za uznávaného vědce. Vydal stovky vědeckých publikací. Stal se uznávanou autoritou ve Francii i mimo ni. Přednášel na pařížských vysokých školách, na Pasteurově ústavu v Paříži, v Dilí nebo Tel – Avivu. Rok a půl působil ve Skotsku jako hostující profesor. Působil také v různých částech Spojených států amerických (Chicago, Severní

---

<sup>103</sup> *Tamtéž*, s. 25; V. VOTÝPKA, *Paradoxy...*, s. 69; K. RICHTER, *Kdo je kdo v Chlumci...*, s. 16.

<sup>104</sup> V. VOTÝPKA, *Paradoxy...*, s. 69 – 70; K. RICHTER, *Kdo je kdo v Chlumci...*, s. 16 – 17, I. BROŽ, *Velké postavy...*, s. 166.

<sup>105</sup> Thamar Amilakhvari (nar. 1935) pochází z gruzínského knížecího rodu Dadiani. Její otec Dmitrij bojoval za druhé světové války jako jeden z de Gaulleových Svobodných francouzů a zemřel během této války v severní Africe. Její dědeček gruzínský kníže Georgi Otarevič z Gori, se osobně znal se Soso Džugašvilim. Kníže zařídil, aby byl Džugašvili r. 1894 přijat do teologického semináře v Tiflisu. Poté, co se dal Soso na dráhu revolucionáře a byl hledán carskou policií, jej kníže z Gori ukryl u sebe doma. O několik let později musel kníže Georgi před Stalinem utéct, stejně tak se podařilo utéci jeho synu Dimitriji. Strýc Thamar Otar byl r. 1924 zastřelen. Paní Thamar studovala na Sorboně a Cambridge. Mluví šesti jazyky, mimo jiné i česky. V první polovině 90. let pracovala ve Vídni u Stálé mise Francouzské republiky při Spojených národech. I. BROŽ, *Velké postavy...*, s. 167 – 169 a 177.

<sup>106</sup> *Tamtéž*, s. 172.

<sup>107</sup> *Tamtéž*, s. 167; V. VOTÝPKA, *Paradoxy...*, s. 70.

Karolína).<sup>108</sup> Po roce 1989 se Radslav vrátil do Československa. Ke svému návratu poznamenal: „Rozhodli jsme se vrátit z Francie do Československa natrvalo ještě předtím, než byly schváleny restituční zákony, a bez ohledu na to, zda dostaneme nazpět nějaký majetek nebo ne.“<sup>109</sup> Po tom, co mu byl v restitucích navrácen majetek rodičů - žďárské panství, začal pracovat na jeho postupné obnově a až do své smrti žil ve Žďáru nad Sázavou. Vladimír Votýpka vzpomínal na osobní setkání s Radslavem Kinským: „Kdykoliv jsem za ním přijel v pracovní den, byl v mysliveckém nebo měl alespoň zelenou košili a svetr, pochopitelně také zelené boty. 'Ne že bych si tak oblíbil zelenou,' řekl mi, 'nechci se jen lišit od spolupracovníků.'“<sup>110</sup> Jeho pracovní povinnosti, závazky vůči žďárskému dědictví, de facto znamenaly konec jeho vědecké kariéry. Na závěr bych ráda ještě ráda uvedla část proslovu Radslava Kinského o úloze potomků historické šlechty v současnosti, který myslím souvisí s tématem mé práce a je v tomto směru užitečný. „Šlechta dnes neexistuje. Se vznikem československé republiky byla nastolena občanská rovnost, takže nadřazování šlechty i s jejími tituly a erby bylo zrušeno. Lidé jich ovšem nepřestali používat při oslovování a používají je dodnes. Moje maminka se například znala s prezidentem Masarykem, jezdil k ní na Orlik na čaj, ještě když byla vdovou po knížeti Schwarzenbergovi. Vždycky se s ní loučil se slovy: 'Děkuji vám, paní kněžno,' i když ten zákon o zrušení titulů podepsal. Mě také ve Žďáru říkají „pane hrabě“, ale spíš jako projev úcty a to jim nemohu zakázat. Šlechta nemá ani právo se nadřazovat. Hrála v dějinách velkou roli, ale na rozdíl od maďarské a polské šlechty, když ji náš národ potřeboval, nebyla k dispozici, poněmčovala se a nevedla ho v boji za emancipaci. Jen výjimečně se příslušníci šlechty stavěli do čela národa, aby ho vedli. Já mohu říci s hrdostí, že Kinští, i když jako všechny šlechtické rody byli při vzniku republiky pozemkovou reformou připraveni o velké majetky, s výjimkou národně zpronevěřilého Ulricha Kinského, zůstali věrni svému heslu Bůh, čest, vlast. V současné době, kdy se šlechta znovu vrací ke správě svých restituovaných majetků, musíme teprve národu dokázat, že nejsme pro něj zbyteční. Musíme najít své místo v moderní demokratické společnosti a přesvědčit národ, že k němu patříme.“<sup>111</sup>

<sup>108</sup> V. VOTÝPKA, *Paradoxy...*, s. 71; Srov. I. BROŽ, *Velké postavy...*, s. 170 – 171; K. RICHTER, *Kdo je kdo v Chlumci...*, s. 17; Biographie Radslav Kinsky, [www.whoswho.fr](http://www.whoswho.fr), dostupné online ([http://www.whoswho.fr/decade/biographie-radslav-kinsky\\_2393](http://www.whoswho.fr/decade/biographie-radslav-kinsky_2393)), [cit. 17. 4. 2015].

<sup>109</sup> V. VOTÝPKA, *Paradoxy...*, s. 75

<sup>110</sup> V. VOTÝPKA, *Paradoxy...*, s. 74

<sup>111</sup> Karel RICHTER, *Kytička vzpomínek na čerstvý hrob*, CHL 37, 2008 s. 14 – 15.



### 3.3. Constantin Norbert Kinský (nar. r. 1961)

Constantin je nejstarším synem Thamar a Radslava Kinských. Narodil se v roce 1961. Přestože se narodil ve Francii, na otázku kde se cítí doma a co pro něj znamená rodové heslo „Bůh, čest, vlast“ v jednom článku odpověděl: „*Řeknu vám to takhle: Bůh je Bůh, věřím, že je mnohem milejší, než si zasloužíme. Co se týče vlasti, už jsem říkal, že se cítím jako Evropan. Kořeny mám ve Francii, v Gruzii přes svou matku a v Čechách přes otce. Kdo má hluboké kořeny a je ochotný být otevřený, dobře rozumí, co znamená vlast. A kdo potřebuje vysvětlit čest, stejně tomu neporozumí.*“<sup>112</sup> V jiném článku k tomuto tématu dodává: „*(...) já osobně se cítím doma tam, kde mám možnost něco dělat.*“<sup>113</sup> Řadu let prožil v zahraničí, a to nejen v rodné Francii. Studia ukončil se třemi tituly MA, a to v oboru literatury na Sorboně, v oboru finančnictví a v oboru ekonomie. Pracoval v oblasti firemního a investičního bankovníctví ve Francii, Velké Británii a v Praze. Čeština pro něj nepředstavuje jazykovou bariéru, jelikož se jí odmala učil od svého otce. V současné době působí jako předseda Francouzsko – české obchodní komory a zároveň vede společnost KINSKÝ Žďár, a.s..<sup>114</sup> Constantin Kinský může v případě vedení společnosti Kinský čerpat z předchozích zkušeností, jelikož pomáhal od roku 1997 svému otci s hospodařením na žďárském panství. Jeho působení ve společnosti Kinský vypovídá mnohé o jeho vztahu ke žďárskému dědictví. „*Normální člověk kouká jen tři měsíce dopředu, my musíme plánovat v zámku, lesnictví nebo rybářství na desítky let. Takže doufám, že ti, co tady budou za dvě sta let, řeknou, že jsme rozhodli dobře.*“<sup>115</sup>

Pro Constantina byl jeho otec Radslav Kinský velkým vzorem. V jednom rozhovoru na něj vzpomínal: „*Na tatínka vzpomínám velice často. Jedna z věcí, kterou někteří lidé nejspíše moc nevědí, je to, že to byl vědec. On, když sem přijel, tak už byl v důchodu, ale*

---

<sup>112</sup> Jsem Evropan, říká Constantin Kinský. Francouz, co fandí Česku, [www.e15.cz](http://magazin.e15.cz/regiony/jsem-evropan-rika-constantin-kinsky-francouz-co-fandi-cesku-847488#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink), 16. 6. 2010, dostupné online ([http://magazin.e15.cz/regiony/jsem-evropan-rika-constantin-kinsky-francouz-co-fandi-cesku-847488#utm\\_medium=selfpromo&utm\\_source=e15&utm\\_campaign=copylink](http://magazin.e15.cz/regiony/jsem-evropan-rika-constantin-kinsky-francouz-co-fandi-cesku-847488#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink)), [citováno k 18. 4. 2015].

<sup>113</sup> Zuzana ĎUDÁŠOVÁ, Doma jsem tam, kde se dá něco dělat, říká šlechtic Constantin Kinský, [www.idnes.cz](http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitem-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-jihlava-zpravy.aspx?c=A130325_1907412_jihlava-zpravy_mv), 31. 3. 2013, dostupné online ([http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitem-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-jihlava-zpravy.aspx?c=A130325\\_1907412\\_jihlava-zpravy\\_mv](http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitem-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-jihlava-zpravy.aspx?c=A130325_1907412_jihlava-zpravy_mv)), [citováno k 18. 4. 2015].

<sup>114</sup> Constantin Kinský, [cz.linkedin.com](https://cz.linkedin.com/pub/constantin-kinsk%C3%BD4/b37/771), dostupné online (<https://cz.linkedin.com/pub/constantin-kinsk%C3%BD4/b37/771>), [citováno k 18. 4. 2015].

Francouzsko-česká obchodní komora – Představenstvo, [www.ccfi-fcok.cz](http://www.ccfi-fcok.cz/cz/index.asp?), dostupné online (<http://www.ccfi-fcok.cz/cz/index.asp?> p=predstavenstvo-francouzsko-ceska-obchodni-komora), [citováno k 18. 4. 2015].

<sup>115</sup> Jsem Evropan, říká Constantin Kinský. Francouz, co fandí Česku, [www.e15.cz](http://magazin.e15.cz/regiony/jsem-evropan-rika-constantin-kinsky-francouz-co-fandi-cesku-847488#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink), 16. 6. 2010, dostupné online ([http://magazin.e15.cz/regiony/jsem-evropan-rika-constantin-kinsky-francouz-co-fandi-cesku-847488#utm\\_medium=selfpromo&utm\\_source=e15&utm\\_campaign=copylink](http://magazin.e15.cz/regiony/jsem-evropan-rika-constantin-kinsky-francouz-co-fandi-cesku-847488#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink)), [citováno k 18. 4. 2015].

*pořád se zabýval reprodukční imunologií. Věci, které s týmem vymysleli, pořád fungují a inspirují dnešní medicínu. Byl to úžasný člověk. Měl vřelý vztah k lidem, a to i k těm normálním a obyčejným. Zajímal se o historii. Uměl o věcech přemýšlet racionálně, ale i vědecky. V mnoha ohledech byl pro nás vzorem a mnohé nás naučil.*“<sup>116</sup>

Na závěr bych ráda odcitovala ještě jinou část rozhovoru s Constantinem Kinským: „Rodiče nám vždy kladli na srdce, že dlouhodobý pohled na věci je mnohem důležitější než ta dnešní diktatura krátkodobosti a sobeckosti. Nám je docela fuk, jestli se věci vyplatí příští rok nebo za dvacet let. Pro nás je důležité, jestli investice, které teď vložíme do turistiky, budou mít, pokud se povedou, vliv na celý region Vysočiny, rozvoj pracovních míst, tedy pomůžou více lidem. Hledíme na to, že návratnost investice do těchto typů činností je mnohem důležitější pro okolí než pro nás osobně. To bylo a je v naší rodině docela normální.“<sup>117</sup>

### **3.4. Marie Kinsky (de Clevoisier d'Hurbache) (nar. r. 1964)**

Marie Kinsky se narodila v roce 1964 ve Francii v šlechtické rodině. Od dětství se věnuje tanci, ačkoli ona ani její rodina nepočítali s tím, že by se tanec měl stát její profesí<sup>118</sup>. V roce 1987 se vdala za Constantina Kinského. Žili převážně ve Francii, v roce 1997 se přestěhovaly do České republiky. M. Kinsky vyučuje v Praze současný tanec. V roce 1999 založila neziskovou organizaci SE.S.TA se sídlem v Praze. Organizace se věnuje rozvoji současného tance.<sup>119</sup>

---

<sup>116</sup> Zuzana DUDÁŠOVÁ, Doma jsem tam, kde se dá něco dělat, říká šlechtic Constantin Kinský, *www.idnes.cz*, 31. 3. 2013, dostupné online ([http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitem-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-jihlava-zpravy.aspx?c=A130325\\_1907412\\_jihlava-zpravy\\_mv](http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitem-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-jihlava-zpravy.aspx?c=A130325_1907412_jihlava-zpravy_mv)), [citováno k 18. 4. 2015].

<sup>117</sup> Zuzana DUDÁŠOVÁ, Doma jsem tam, kde se dá něco dělat, říká šlechtic Constantin Kinský, *www.idnes.cz*, 31. 3. 2013, dostupné online ([http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitem-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-jihlava-zpravy.aspx?c=A130325\\_1907412\\_jihlava-zpravy\\_mv](http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitem-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-jihlava-zpravy.aspx?c=A130325_1907412_jihlava-zpravy_mv)), [citováno k 18. 4. 2015].

<sup>118</sup> Zuzana DUDÁŠOVÁ, Ráda poznávám českou kulturu, říká baronka Kinsky. Do Žďáru veze tanec, *www.idnes.cz*, 16. 6. 2013, dostupné online ([http://zpravy.idnes.cz/rozhovorou-s-baronkou-marie-kinsky-db0-domaci.aspx?c=A130613\\_1940114\\_jihlava-zpravy\\_mv](http://zpravy.idnes.cz/rozhovorou-s-baronkou-marie-kinsky-db0-domaci.aspx?c=A130613_1940114_jihlava-zpravy_mv)), [citováno k 18. 4. 2015].

Eva TICHÁ, Byla jsem toporná, tak jsem musela do baletu, říká Marie Kinsky, *www.idnes.cz*, 19. 5. 2013, dostupné online ([http://ona.idnes.cz/rozhovor-marie-kinsky-069-/spolecnost.aspx?c=A130517\\_111126\\_spolecnost\\_job](http://ona.idnes.cz/rozhovor-marie-kinsky-069-/spolecnost.aspx?c=A130517_111126_spolecnost_job)), [citováno k 18. 4. 2015].

<sup>119</sup> Informace o SE.S.TA, *www.se-s-ta.cz*, dostupné online (<http://www.se-s-ta.cz/cs/informace-sesta/profil-setkavani-soucasneho-tance.php>), [citováno k 18. 4. 2015].

#### 4. RESTITUCE

Areál zámku ve Žďáru nad Sázavou se po roce 1989 dostal zpět do rukou rodiny Kinských na základě restitučního procesu. Restituční zákony souvisely s ekonomickými změnami, které spolu se změnami v oblasti sociální a politické přicházely po listopadovém převratu. Restituční zákony se dotýkaly celé řady oblastí, nicméně ve všech se dá nalézt společný zájem – snaha o nápravu některých majetkových křivd z minulosti. S ohledem na téma své práce se zaměřím pouze na jeden restituční zákon - zákon č.229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, na jehož základě se zámek ve Žďáru nad Sázavou vrátil do vlastnictví Radslava Kinského.<sup>120</sup> V preambuli tohoto zákona se uvádí „*Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky ve snaze zmírnit následky některých majetkových křivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 až 1989, dosáhnout zlepšení péče o zemědělskou a lesní půdu obnovením původních vlastnických vztahů k půdě a upravit vlastnické vztahy k půdě v souladu se zájmy hospodářského rozvoje venkova i v souladu s požadavky na tvorbu krajiny a životního prostředí (...)*“.<sup>121</sup> Z názvu zákona není zcela zřejmé, že se vedle navrácení lesního či zemědělského majetku dotýká také navrácení různých hospodářských, obytných budov či jiných budov patřících k původní zemědělské usedlosti. V zákoně existuje podmínka, kterou musí restituent splnit – „*Okruh oprávněných osob byl zprvu vymezen tak, že oprávněnou osobou je státní občan České a Slovenské Federativní Republiky, který má trvalý pobyt na jejím území, a jehož půda, budovy a stavby, patřící k původní zemědělské usedlosti, přešly na stát nebo na jiné právnické osoby v době od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 způsobem uvedeným v § 6. odst. 1 zákona o půdě.*“<sup>122</sup>

Radslav Kinský restituoval majetek o rozloze cca 6000 ha zahrnující vedle areálu zámku i bývalý statek ve Žďáru nad Sázavou, rybníky, lesy, a ostatní majetek. Nejprve byl v roce 1992 vrácen areál zámku, vydávání zbývajících restituovaného majetku trvalo do 1. února 1993.<sup>123</sup>

<sup>120</sup> I. BROŽ, *Velké postavy...*, s. 177; R. ŽOFKA, *KINSKÝ...*, s. 9 a 11.

<sup>121</sup> Josef BENDA, *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*, Praha 2010, s. 106 – 107.

<sup>122</sup> *Tamtéž*, s. 107.

<sup>123</sup> R. ŽOFKA, *KINSKÝ...*, s. 9.

## 5. OPRAVY A OBNOVY V AREÁLU ZÁMKU POD PATRONACÍ RODU KINSKÝCH

Stav jednotlivých částí zámeckého areálu ve Žďáru nad Sázavou v době jeho předávání rodu Kinských byl nekonzistentní a odpovídal jejich využívání a údržbě v době předcházející listopadovému převratu. Některé části, jako například konírny a konventní budova byly v dobrém stavu. Naopak jiné byly velmi zanedbané a v některých případech byl stav kritický až havarijní. Práce směřující k postupné obnově a rekonstrukci částí zámeckého areálu začaly již v roce 1993 a pokračují vlastně dodnes.<sup>124</sup> Všechny opravy probíhající na restituovaném žďárském zámku do roku 2014 prvotně hradil pan Kinský a následně společnost KINSKÝ Žďár, a.s.<sup>125</sup>

Popis oprav i s jejich časovým vymezením bude obsahem následujících odstavců.<sup>126</sup>

### 1993 – *Provizorní umístění hospodářské správy na prvním nádvoří (byt bývalého zámeckého zahradníka)*

- Proběhla generální oprava fasády a údržba interiéru.

#### *Oprava zámeckých sádek*

#### *Úprava druhého poschodí zámku pro správu hospodářství*

- Mimo jiné byla vyměněna stará okna za nová dubová, byla položena nová dlažba, vestavěno sociální zařízení.

### 1994 – *Oprava letní prelatury*

- Opravovaná byla prakticky celá budova – střecha, fasády, kanalizace. Po opravách sloužila jako byt Radslava a Thamar Kinských.

---

<sup>124</sup> R. ŽOFKA, *KINSKÝ...*, s. 9; Zuzana DUDÁŠOVÁ, Doma jsem tam, kde se dá něco dělat, říká šlechtic Constantin Kinský, *www.idnes.cz*, 31. 3. 2013, dostupné online ([http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitelem-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-/jihlava-zpravy.aspx?c=A130325\\_1907412\\_jihlava-zpravy\\_mv](http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitelem-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-/jihlava-zpravy.aspx?c=A130325_1907412_jihlava-zpravy_mv)), [citováno k 18. 4. 2015].

<sup>125</sup> Tuto informaci mi skrze emailovou korespondenci poskytl pan Rostislav Mivalt, ekonomický ředitel společnosti KINSKÝ Žďár, a.s. dlouholetý spolupracovník Radslava Kinského.

<sup>126</sup> R. ŽOFKA, *KINSKÝ...*, s. 11 – 14, 89 – 181.

### **1995 – Oprava budovy nového opatství**

- Vzhledem ke kritickému stavu objektu byla provedena celková rekonstrukce.

### **1996 – Oprava fasády u vstupu do areálu zámku**

- Fasáda byla natřena bílou a žlutou barvou, která odpovídala původní barevnosti klášterních staveb.

#### ***Odkrytí nástěnných maleb v severním křídle zámku***

- V rámci oprav bylo odbouráno a odstraněno novodobé zdivo a položeny nové podlahy ve dvou sálech. Restaurátorský průzkum odhalil původní malby s iluzivní ornamentální rokokovou výzdobou z poloviny 18. století. Restaurátorské práce vykonala Vyšší odborná škola restaurování a konzervačních technik v Litomyšli.

### **1998 – Otevření čajovny pro návštěvníky zámku**

### **1999 – Vestavba sociálního zařízení pro návštěvníky na 3. nádvoří**

- Bezbariérový přístup.

#### ***Oprava fasády Věžky***

- Nátěr fasády odpovídá cisterciáckým tradicím a byl proveden v odstínu bílé a žluté.

#### ***Oprava fasády Santiniho stáje***

### **2000 – Oprava kašny na třetím nádvoří**

#### ***Restaurování nástěnných maleb v letní prelatuře***

- Dle tvrzení pana Radslava Kinského vznikly malby v době následující po bitvě u Slavkova a jejich autory by údajně měli být zranění nebo zajatí francouzští vojáci ze jmenované bitvy.

Hlavními tématy maleb jsou krajinné výjevy z ostrova Guadeloupe nebo Martiniku.

#### **2001 – *Plynofikace letní prelatury***

##### ***Oprava budovy pivovaru***

- Byla opravena střecha a krov.

#### **2002 – *Oprava fasády zahradní zdi***

#### **2003 – *Oprava studniční kaple Panny Marie***

- Byla provedena celková oprava.

##### ***Výměna tří barokních oken v sále prelatury***

- Poškozená okna byla vyměněna za nová (dubová), přičemž byl zachován původní tvar i členění původních oken. Původní, ručně vyrobené okenní tabulky byly použity do nových oken.

#### **2004 – *Oprava dlažby v hlavním sále nového opatství***

#### **2005 - *Oprava bývalé jízďárny akademie***

- Rekonstruována byla střecha, omítky v exteriéru i interiéru apod.

##### ***Opravy ve Věžce***

- Předmětem oprav byla rekonstrukce sociálního zařízení a výměna nábytku. Původně obranná věž dnes slouží k přechodnému ubytování hostů.

#### **2006 – *Vysvěcení studniční kaple Panny Marie***

##### ***Oprava bývalého klášterního mlýna***

- Výměna krovu a střední krytiny.

#### **2010 – *Opravy průčelí bývalé zámecké sýpky*<sup>127</sup>**

---

<sup>127</sup> Národní památkový ústav - územní odborné pracoviště v Telči (dále NPÚ ÚOP v Telči), fond (dále f.) Dokumentační fondy, plánová dokumentace (dále DF a PD). Nezaříděno, bez signatury. Petr GRYP,

- Dle nálezové zprávy byly předmětem oprav průčelí směrem k bývalému konventnímu kostelu a průčelí směrem k objektu bývalých koníren. Opravená průčelí získala přírodní světle hnědou pískovou barvu. Stavba byla od 30. let 20. století do roku 2010 z větší části pokryta popínavou rostlinou. Omítka se tak dochovala v poměrně dobrém stavu. Sýpka sloužila svému účelu ještě v roce 1970.

### **2013 – Zahájení rekonstrukce starého opatství**

### **2014 – Zahájení celkové rekonstrukce budovy pivovaru**

#### **5.1. Studniční kaple Panny Marie<sup>128</sup>**

Studniční kaple Panny Marie patří k nejstarším a nejvýznamnějším dochovaným částem žďárského klášterního komplexu. Se studniční kaplí je spojena legenda o založení kláštera<sup>129</sup> a samotné oficiální pojmenování kláštera nese jméno „Fons Beatae Mariae Virginis“ (Pramen Panny Marie). Pro žďárskou klášterní komunitu měla kaple velký duchovní rozměr, byla spojována s Kristem a Pannou Marií. Studniční voda byla znamením Krista a křtu. Voda představovala krev Krista, odkazovala k jeho vykupitelské smrti na kříži. Pramen a studna symbolizovaly Pannu Marii, je to výraz velké úcty, kterou cisterciácký řád Matce boží prokazoval.

V otázce vymezení doby vzniku stavby Studniční kaple u autorů nepanuje shoda.<sup>130</sup> Nicméně je pravděpodobné, že byla založena již v polovině 13. století (přesněji v 50. nebo 60. letech) spolu s ostatními budovami klášterního komplexu. Tuto domněnku podporuje hned několik historických souvislostí. Cronica domus Sarensis zmiňuje stavební aktivity a opravy prováděné v areálu kláštera za jedenáctého opata Arnolda ze Žďáru (1294 – 1309): „*Jest on kláštera syn, a proto s oblibou staví. Začíná budovat zde, neb nebylo po dlouhou dobu zřízeno tady nic a nic se tu nepostavilo. On však*

---

Nálezová zpráva – Průzkum omítek venkovního průčelí bývalé zámecké sýpky ve Žďáru nad Sázavou, Telč 2010.

<sup>128</sup> NPÚ ÚOP v Telči, f. DF a PD. Nezatříděno, bez signatury. Dalibor HODEČEK, *Zámek Žďár nad Sázavou: klášterní studnice. Stavebněhistorický průzkum (dále SHP)*, Brno 2002.

<sup>129</sup> Legenda vznikla až v pozdější době. M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny I...*, s. 62.

<sup>130</sup> M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny I...*, s. 63.

*zvonici novou dal zhotovit, opravit studnu, (...).*<sup>131</sup> Hypotézu, že Jindřich Řezbář zmiňovanou studnou myslí Studniční kapli lze interpretovat na současné podobě studniční kaple. V exteriéru stavby se dodnes dochovaly trojboké opěrné pilíře, které jsou charakteristickým prvkem v našem cisterciáckém stavitelství od konce 13. stol.<sup>132</sup> Studniční kaple byly od počátku charakteristickým prvkem v architektonické koncepci cisterciáckých konventních budov a zpravidla byly spojeny s jižním křídlem křížové chodby. Tento úzus byl dodržen i v případě žďárského kláštera. Do současnosti se studniční kaple v souboru klášterních staveb dochovaly velmi zřídka. Už jen tento fakt zvyšuje historickou a uměleckou hodnotu této stavby.

Studniční kaple prošla od svého vzniku několika rozsáhlými přestavbami a úpravami, takže její původní středověký vzhled se dochoval jen v náznacích (např. zmiňované gotické pilíře v exteriéru kaple). První výrazný zásah do gotického slohu kaple, který lze doložit, je spojen až s opatem V. Vejmluvou. Určité stavební úpravy a aktivity pravděpodobně probíhaly i dříve, ale jediným výmluvným znakem z tohoto období na kapli patrně je znak opata Edmunda Wagnera (1691 – 1705). Tento znak se dnes nachází v exteriéru studniční kaple. V první třetině 18. století probíhala zásadní rekonstrukce klášterního areálu. Předcházela jí ničivý požár na konci 17. století. V tomto období byl také upraven interiér i exteriér studniční kaple v duchu barokní gotiky pravděpodobně dle návrhu J. B. Santiniho. Další požár kláštera v 80. letech 18. století pravděpodobně poničil i stavbu Studniční kaple. V roce 1851 tehdejší majitel bývalého kláštera, kníže František Josef Dietrichštejn, přistoupil k obnově studniční kaple dle nalezených stavebních plánů. Tato rekonstrukce přinesla také další výraznější zásahy, které ale nijak zásadně nezměnily samotnou architekturu objektu ani nezměnily výzdobu interiéru, a které také zčásti reagovaly na odstranění zdi s kaplí spojeného jižního křídla kvadratury ve třicátých letech 19. století. Původní vchod do bývalé jižní křížové chodby byl zazděn a byl prolomen nový ve stěně blíže ke konventnímu kostelu a západnímu zbytku kvadratury. V místě zbořené zdi ambitu a zazděného původního vchodu byla kaple opatřena třemi dalšími nárožními pilíři – viditelně se lišících od ostatních. Původní vnitřní i vnější půdorys tvořil devítiúhelník, v důsledku zmiňovaných dostaveb se změnil vnější půdorys kaple na desetiúhelník. Také byla opravena dvojice oken (zbylá byla v době rekonstrukce již zazděna). Oprava nebyla

---

<sup>131</sup> *Cronica domus Sarensis: maior et minor*, s. 75.

<sup>132</sup> M. ZEMEK – A. BARTUŠEK, *Dějiny I...*, s. 63.



příliš komplexní, jelikož ke konci 19. století se stavba označuje za velmi sešlou a vyžadující opravy. Těch se kaple dočkala zřejmě až ve 20. letech 20. století. Poslední opravy kaple před rokem 1989 se udály v druhé polovině 60. let 20. století. V rámci této opravy byla kaple opatřena novým krovem a zastřešena (jako krytina byla použita břidlice) a. Oproti původnímu stavu získala střecha větší sklon.

Poslední a celková rekonstrukce Studniční kaple byla zahájena na začátku 21. století, a to se zřetelem na havarijný stav objektu a s nebezpečí bezprostřední destrukce. Probíhala v několika fázích. Nejprve byla v roce 2002 opravena střecha. Od roku 2004 se realizoval zbytek oprav.<sup>133</sup> Bylo zpevněno rozpadající se zdivo a omítnut plášť fasády. Vzhledem k tomu, že stávající dveře a dochovaná okna pocházely z 50. let 19. století, bylo třeba je vyměnit za nové, respektující původní vzor. Zároveň se počítalo s obnovou všech zazděných oken. V interiéru byla provedena výmalba. Předcházela jí restaurátorský průzkum vnitřních omítek, který nepotvrdil přítomnost nástěnných maleb. V interiéru kaple byla vyspravena poškozená barokní kamenná dlažba. Železnou kovanou konstrukci vystupující z obruby studny, nainstalovanou do vnitřního prostoru kaple ve stejné době jako barokní dlažba, bylo třeba odrezit a preventivně ošetřit proti korozi. Na vrcholu této barokní konstrukce stála kamenná socha Studniční Panny Marie s Ježíškem. Socha na sobě nesla stopy polychromie a zlacení. Na východní stěnu kaple navazují zbytky zdiva jižního křídla konventní budovy. Rozbory studniční vody z roku 2002 a 2006 potvrdily, že studniční voda splňuje podmínky pro pitnou vodu.

## 5.2. Bývalý mlýn v hospodářském dvoře zámeckého areálu<sup>134</sup>

První podložená písemná zmínka odkazující ke klášternímu mlýnu pochází z roku 1699 – „(...) *Vyzdvižení báně stalo se dne 12. srpna řečeného roku tesařským mistrem Ondřejem Svobodou, jež byl té doby mlynářem v klášteře Žďárském.*“<sup>135</sup> První ikonografické prameny o klášterním mlýnu situovaném do hospodářského dvora

<sup>133</sup> R. ŽOFKA, *KINSKÝ...*, s. 151.

Celková obnova studniční kaple v areálu zámku – Žďár nad Sázavou, [www.m.kr-vysocina.cz](http://www.m.kr-vysocina.cz), 19. 9. 2005, dostupné online ([http://m.kr-vysocina.cz/vismo5/dokumenty2.asp?id\\_org=450008&id=955755&n=celkova-obnova-studnicni-kaple-v-arealu-zamku-zdar-nad-sazavou&p1=71788](http://m.kr-vysocina.cz/vismo5/dokumenty2.asp?id_org=450008&id=955755&n=celkova-obnova-studnicni-kaple-v-arealu-zamku-zdar-nad-sazavou&p1=71788)), [citováno k 18. 4. 2015].

<sup>134</sup> NPÚ ÚOP v Telči, f. DF a PD. Nezatříděno, bez signatury. Alena KRUŠINOVÁ, *SHP bývalý mlýn, pivovar, sladovna, přílehlý hospodářský objekt, čp. 6, 7, 8: areál zámku Žďár nad Sázavou*, Praha 2012.

<sup>135</sup> B. DROŽ, *Dějiny kláštera...*, s. 135.

pocházejí z první třetiny 18. století. Poprvé je klášterní mlýn zachycen v kresbě neznámého autora z let 1723 – 1727. Další vyobrazení pochází z první poloviny třicátých let. K určení doby vzniku mlýna může napomoci kresba řeholníka Karla Zemana z r. 1678. Je na ní vyobrazen areál kláštera, ovšem v místě, kde se nyní nachází mlýn, stála pouze zed'.

Mlýn založil a spravoval klášter. Po zrušení kláštera v roce 1784 spravoval mlýn Náboženský fond. Ten jej později spolu s pivovarem a celým hospodářským dvorem pronajímal.<sup>136</sup> Z údajů o sčítání lidu vyplývá, že přinejmenším do roku 1900 mlýn sloužil svému účelu, vlastníkem mlýna byl tehdy Josef Tuček. V roce 1910 jsou jako majitelé mlýna uváděny kněžna Eduardina Khewenhüllerová a hraběnka Klotilda Festetitsová, mlynářské profese tu nejsou uvedeny. Poslední zmínka o tom, že by v mlýnu bylo provozováno mlynářské řemeslo a že tedy tento objekt sloužil jako mlýn, vychází – li z údajů o sčítání lidu, tedy pochází z roku 1900.

Budova vodního mechanického obilného mlýna je jednopatrová, nepodsklepená stavba se zbytky původního technologického zařízení. Dvorem mlýna prochází koryto náhonu vedené z Konventního do Branského rybníka. Mlýn byl vystavěn v barokním slohu, stavba má též klasicistní architektonické prvky a prvky stavebních slohů devatenáctého století. Mlýn byl zastřešen sedlovou střechou. Na jaře roku 2006 byla původní střešní konstrukce mlýna snesena a nahrazena novou. Důvodem k tomuto zásahu byl havarijní stav objektu. Původní střešní konstrukce byla natolik narušena, že v zimě 2005/2006 došlo k jejímu částečnému zřícení do prostoru mlýnice.<sup>137</sup> Prostor mlýnice se nachází na východní straně objektu a napojuje se přímo na budovu pivovaru. Mlýnice je ukončena střešní konstrukcí, na rozdíl od zbytku objektu není přízemí a střešní konstrukce oddělena prvním patrem. Právě v prostorách mlýnice se nachází celá řada vysoce hodnotných prvků, které teď blíže popíši. V interiéru se dochovala část barokní stropní konstrukce (v úrovni prvního patra) z let 1722 – 1724. Tuto původní stropní konstrukci podepírají stropní průvlaky s podpěrnými sloupy, které jsou datovány dle dendrochronologického průzkumu do dvacátých a třicátých let osmnáctého století a další část do první třetiny století devatenáctého. Dalším hodnotnou částí mlýna je mlýnská hranice. Nejstarší část mlýnské hranice pochází z doby baroka (stáří dle dendrochronologického průzkumu 1723 – 1724). Mladší část byla instalována

---

<sup>136</sup> R. ŽOFKA, *KINSKÝ...*, s. 173.

<sup>137</sup> *Tamtéž*, s. 173.

v třicátých letech devatenáctého století. Mladší i starší část hranice se nápadně liší. Předěl mezi oběma částmi je zjevný. Přední i zadní sloupy mlýnské hranice jsou zdobně tvarované. Z původního vybavení mlýna se dochovalo např. paleční kolo a mlýnské kameny. Dochované mechanické vybavení pochází z 19. století. V mlýnici se nachází také jednokřídlé svlakové dveře z období mezi léty 1680 – 1722. Na východní zdi mlýnice, v úrovni prvního nadzemního patra, je možné vidět zbytky figurální malby, pravděpodobně s motivem vodníka z období baroka.

Západní část mlýna složila k bydlení. V přízemí se dochovaly valené klenby (z období mezi léty 1680 – 1722) a pruské klenby (z období mezi léty 1680 – 1722). V prvním patře býval byt mlynáře. Dnes mají prostory v prvním patře novodobý charakter, neboť byly v roce 2012 upraveny, a to rovněž k bydlení. Původní architektonické prvky se v nich nedochovaly. Výjimkou jsou zrekonstruované dvoukřídlé klasicistní dveře.

V interiéru i exteriéru se dochovaly fragmenty barokních omítek. Okna mlýna byla klasicistní. Mezi léty 2006 – 2012 byla vyměněna za dvoukřídlá, šestitabulková. Štít mlýna je prolomen oknem kapkovitého tvaru.

### **5.3. Bývalý pivovar v hospodářském dvoře zámeckého areálu<sup>138</sup>**

Pivovar vznikl pravděpodobně mezi léty 1678 – 1722. Budovy pivovaru byly vystavěny v barokním slohu na prvním nádvoří při ohradní klášterní zdi. Z hlediska architektonické zachovalosti původního slohu nebyla stavba výrazněji narušena a v podstatě se tedy dochovala ve své původní podobě.<sup>139</sup> Pivovar byl vystavěn představiteli kláštera a v jeho držení zůstal až do zrušení žďárského kláštera v roce 1784. Poté byl pronajímán. Svou funkci plnil do roku 1924. V té době přešel bývalý klášterní pivovar do rukou pivovaru v Německém Brodě. Ten z klášterního pivovaru převezl veškerou výbavu do Německého Brodu a využíval ho jako sklad a stáčírnu.

Budovu bývalého pivovaru tvoří jednopatrová stavba, která není podsklepena. Přízemí je zaklenuto valenými klenbami s lunetami, konstrukci stropu v prvním patře tvoří dřevěné trámy. Krov je barokní. Střecha a krytina jsou novodobé. Součástí pivovaru byl

---

<sup>138</sup> NPÚ ÚOP v Telči, f. DF a PD. Nezatříděno, bez signatury. Alena KRUŠINOVÁ, *SHP bývalý mlýn, pivovar, sladovna, přílehlý hospodářský objekt, čp. 6, 7, 8: areál zámku Žďár nad Sázavou*, Praha 2012.

<sup>139</sup> Osobního rozhovor s p. Vasiliadu – ředitelkou nově vznikajícího Muzea nové generace. Žďár nad Sázavou, 29.1.2015.

pochopitelně i halový objekt varny. Ta však nemohla být pro svůj torsální stav při opravách v roce 2001 obnovena. Její existenci připomíná mohutná kamenná vana na 40 hl várky, přenesená do prostor zámeckých sádek. Opravy z roku 2001 se dotkly i střešní konstrukce, která byla poničena rozsáhlým výskytem dřevokazných hub. Oprava krovu a střech v porestituční době výrazně napomohla záchraně tohoto objektu. Po opravách z r. 2001 nebyla tato část areálu přístupna veřejnosti a sloužila jako sklad.<sup>140</sup> V prvním patře se zachovala barokní sušárna chmele, která je unikátem celorepublikového významu.<sup>141</sup> Uvedu ještě několik příkladů hodnotných architektonických prvků, které se v pivovaru dochovaly do současnosti: klasicistní portál (vznikl v době oprav v letech 1830 – 1840), barokní mříže (z let 1680 – 1722), zmiňovaná kamenná vana na vodu, barokní klenby, klasicistní dveře (z úprav v letech 1830 – 1840), barokní neglazovaná cihelná dlažba, barokní kamenná dlažba (z let 1680 – 1722), kamenné barokní portály v interiéru budovy. V interiéru i exteriéru se na několika místech dochovaly barokní vrstvy omítek. Nedochovaly se skoro žádné původní dveře ani okna, protože byly v 50 – 80. letech minulého století nahrazeny novodobými a nevhodnými.

Od r. 2014 prochází bývalý pivovar celkovou rekonstrukcí, na jejímž konci se z původně hospodářského objektu stane kulturní centrum, jehož součástí bude i nová expozice. Tato rekonstrukce je spolufinancována z fondů Evropské unie. I s ohledem na to, že jde o státem chráněnou kulturní památku, by měly být během rekonstrukce použity speciální postupy a materiály respektující původní řešení.<sup>142</sup>

#### 5.4. Staré opatství<sup>143</sup>

Staré opatství se nachází v jihozápadním křídle budovy žďárského zámku a tvoří jeho nejstarší část. Nápadně se architektonicky liší od zbytku budov, mezi něž je vklíněno. Budova opatského domu prošla za dobu své existence řadou přestaveb a její účel se od počátků do současnosti několikrát změnil. Tyto změny a přestavby se viditelně odráží v interiérech i exteriérech objektu. Nejstarší části pochází ze 13. a 14.

<sup>140</sup> R. ŽOFKA, *KINSKÝ...*, s. 146.

<sup>141</sup> Osobního rozhovor s p. Vasiliadu. Žďár nad Sázavou, 29. 1. 2015.

<sup>142</sup> Jiří BÁRTA, Z bývalého zámeckého pivovaru začala rodina Kinských stavět muzeum, *www.idnes.cz*, 1. 9. 2014, dostupné online ([http://jihlava.idnes.cz/rekonstrukce-zamku-ve-zdare-nad-sazavou-fde-jihlava-zpravy.aspx?c=A140830\\_2095138\\_jihlava-zpravy\\_mv](http://jihlava.idnes.cz/rekonstrukce-zamku-ve-zdare-nad-sazavou-fde-jihlava-zpravy.aspx?c=A140830_2095138_jihlava-zpravy_mv)), [citováno k 21. 4. 2015].

<sup>143</sup> NPÚ ÚOP v Telči, f. DF a PD. Nezatříděno, bez signatury. Alena KRUŠINOVÁ, *SHP Staré opatství, čp. 1: areál zámku Žďár nad Sázavou*, Praha 2011.

století, tedy ze zakladatelského období. Do 80. let 20. století se dochovala celá řada hodnotných architektonických a uměleckých prvků různých slohů, ale jejich počet se výrazně snížil v důsledku rekonstrukce prováděné v druhé polovině 80. let minulého století.

Stavebně historický průzkum uvádí, že rekonstrukce prováděné v 80. letech znamenaly velkou újmu na památkové hodnotě objektu a vzniklé ztráty jsou nenávratné. V rámci rekonstrukce této památky došlo k odstranění dochovaných historických omítek západní fasády a též omítek v interiéru, které byly prokazatelně ještě v roce 1983 v objektu dochovány v mimořádném rozsahu. V souvislosti s klenbami byly užity betonové konstrukce a nové prvky. Uvedu několik případů. V jedné místnosti byly do klenby zakotveny nevhodné betonové pilíře. V dalších místnostech byly odstraněny dobové trémové stropy a místo nich byly instalovány nové konstrukce zčásti tvořené železobetonovými prvky a opatřené novodobými rovnými prkennými záklopy, zřídka byly nově podvěšeny trémové zákloповé stropy. V řadě případů byly původní stropy sneseny a nahrazeny novodobými. Dobové dveře a profilované veřeje se dochovaly velmi sporadicky. Je paradoxní, že odstranění velké části dobových veřejí a jejich výměna za novodobé probíhalo v roce 1988 v rámci rekonstrukce opatství pro potřeby vlastivědného muzea, které sídlilo v opatské budově. Ve většině místností byla odstraněna původní dlažba a dřevěné podlahy a namísto nich byly použity betonové desky. Původní dřevěné stupně schodiště byly v roce 1985 nahrazeny betonovými.

I přes někdy katastrofální důsledky výše zmíněné rekonstrukce přispívá řada dodnes dochovaných původních architektonických a uměleckých prvků k památkové a umělecké hodnotě budovy starého opatství. Nejstarší dochované části tvoří středověké, z většiny valené klenby, ale místy se objevuje i klenba křížová. V exteriéru se z období středověku dochovalo několik gotických oken s kamenným ostěním a některé okenní otvory jsou ozdobeny středověkým motivem lilie. Původní schodiště z 16. století, nevhodně upravené v 80. letech 20. století, je zaklenuto renesanční klenbou. Z období renesance se dochovalo také několik okenních otvorů s mramorovým ostěním z počátku 17. století. V nadpraží se nachází znak Dietrichštejnů, kteří v té době klášter vlastnili a budova starého opatství jim složila jako šlechtické sídlo. V několika málo prostorách se dochovaly barokní stropy (štuková profilovaná zrcadla) a barokní dřevěné podlahy. Vzácně se dochovaly také barokní a klasicistní dvoukřídle a jednokřídle dveře

s profilovanými veřejemi. Velmi hodnotné jsou fragmenty a zbytky maleb s ornamentálním, rostlinným a animálním prvkem.

Od roku 2012 probíhá oprava severní části starého opatství. Po rekonstrukci bude složit k bydlení Konstantina a Marie Kinských. Na projektu se podílejí architekti z Francie. Z informací, které jsem měla k dispozici, je patrné, že současní majitelé budou v prostorách opatství kombinovat historicky hodnotné prvky s moderními, uměleckými prvky.

## 6. KULTURA A KULTURNÍ INSTITUCE V AREÁLU ZÁMKU

### 6.1. Bývalé Muzeum knihy

Muzeum knihy vzniklo v jihovýchodním křídle žďárském zámku v roce 1957 pod patronací Národního muzea v Praze.<sup>144</sup> Expozice vznikala ve spolupráci Národního muzea a Správy památkové péče. Cílem bylo prezentovat veřejnosti dějiny písma a knihy od nejstarších dob do současnosti, vývoj knihtisku a dějiny knižní kultury v evropských i mimoevropských souvislostech. Muzejní sbírka pokrývala poměrně dlouhý časový úsek, a co do obsahu byla rozmanitá. Zahrnovala ukázky středověkých listin až po ukázky samizdatové a exilové literatury. Vedle tohoto byly součástí expozice kupříkladu středověká knihovna s knihami přivázanými na řetězech, barokní knihovna kapucínského kláštera v Roudnici nad Labem nebo osobní knihovna Gelasia Dobnera v původním mobiliáři, rekonstrukce středověkého skriptoria, tiskárny z 16. století či ukázky tiskařských strojů.<sup>145</sup> Expozice muzea knihy byla svým obsahem unikátní, a to jak v celorepublikovém tak evropském měřítku. Stálá expozice byla ožívována doprovodnými výstavami, tou poslední byla *výstava Staré pověsti české*.

Dne 31. října 2014 ukončilo Muzeum knihy více než půlstoletí své existence. Důvodem k jeho uzavření byla podle ředitele Knihovny Národního muzea Martina Sekery její zastaralost. Expozice se od svého vzniku nijak zásadně neproměnila a Národní muzeum údajně nemá finanční prostředky na její modernizaci. Pan Sekera uvádí: „ (...) *myslím, že teď je vhodná doba přemýšlet o tom, jak tuto expozici vystavět jinak, buď fyzicky, nebo virtuálně. (...) je důležité nyní přemýšlet o tom jak muzeum knižní kultury zapojit do kontextu současné kultury 21. století.*“<sup>146</sup> Důležitým argumentem byl i snižující se zájem veřejnosti.<sup>147</sup> Exponáty z Muzea knihy pravděpodobně postupně skončí v depozitářích Národního muzea. V současnosti se

<sup>144</sup> *Muzeum knihy Žďáru nad Sázavou*, Brno 1968, s. nestr.

<sup>145</sup> Muzeum knihy, *Národní muzeum*, 1. 11. 2014, dostupné online (<http://www.nm.cz/Hlavni-strana/Pro-novinare/Objekty-Narodniho-muzea-press/Muzeum-knihy.html>), [citováno k 23. 4. 2015].

<sup>146</sup> SEKERA, Martin. Interview. In: Zpravodajství, regiony. TV, ČT24, 8. května 2014, dostupné online (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/271949-zdar-prijde-o-svou-epopej-muzeum-knihy/>), [citováno k 23. 4. 2015].

<sup>147</sup> Zuzana DUDÁŠOVÁ, Muzeum knihy ve Žďáru letos skončí, je okoukané. Nahradí ho jiné, *www.idnes.cz*, 8. 5. 2014, dostupné online ([http://jihlava.idnes.cz/muzeum-knihy-ve-zdaru-nahradi-nova-expozice-fzl-/jihlava-zpravy.aspx?c=A140502\\_2061423\\_jihlava-zpravy\\_mkk](http://jihlava.idnes.cz/muzeum-knihy-ve-zdaru-nahradi-nova-expozice-fzl-/jihlava-zpravy.aspx?c=A140502_2061423_jihlava-zpravy_mkk)), [citováno k 23. 4. 2015]; Žďár přišel o Muzeum knihy. Po sedmapadesáti letech, *www.ceskatelevize.cz*, 3. 11. 2014, dostupné online (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/291222-zdar-prisel-o-muzeum-knihy-posedmapadesati-letech/>), [citováno k 23. 4. 2015].

zvažuje možnost přesunout část sbírky do Rajhradu, kde mohla rozšířit expozici Památníku písemnictví na Moravě.<sup>148</sup>

Prostory bývalého Muzea knihy by mohly do budoucna sloužit k pořádání krátkodobých výstav<sup>149</sup>, koncertů, k uskutečňování svatebních obřadů nebo kongresové turistice.<sup>150</sup>

## 6.2. Expozice Barokní umění ze sbírek Národní galerie v Praze<sup>151</sup>

Expozice *Barokního umění* je umístěna v konventní budově<sup>152</sup> od roku 2008. Významně se na vzniku expozice podílela rodina Kinských.<sup>153</sup> Ve výběrovém katalogu Barokního umění ze sbírek Národní galerie v Praze tehdejší generální ředitel této kulturní instituce Milan Knížák v úvodu uvádí: „(...) *Chci tímto poděkovat všem zúčastněným, především majitelům zámku – rodině Kinských, hlavně nedávno zemřelému panu Dr. Radslavu Kinskému, který celou věc inicioval.*“<sup>154</sup> Vedle rodiny Kinských a Národní galerie se na vzniku expozice podílela společnost Žďárské strojírny (ŽĎAS a.s), která, na základě dohody s majiteli zámku, poskytuje návštěvníkům své služby prostřednictvím Informačního a turistického centra. V neposlední řadě vznik expozice podpořilo i ministerstvo kultury, jež poskytlo dotace.

Soubor uměleckých děl (obrazů a soch), vystavovaných v expozici, je středoevropské provenience (Čechy, Morava, Rakousko), ale obsahuje také italské a španělské importy. Snaží se návštěvníkovi přiblížit kulturní prostředí klášterů 17. a 18. století. Expozice se svým obsahem zaměřuje především na díla s náboženskou tematikou, objevují se tu ale také obrazy a sochy charakteristické pro barokní klášterní sbírky. V době baroka byl

<sup>148</sup> Žďár přijde o svou "epopej" – Muzeum knihy, [www.ceskatelevize.cz](http://www.ceskatelevize.cz), 8. 5. 2014, dostupné online (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/271949-zdar-prijde-o-svou-epopej-muzeum-knihy/>), [citováno k 23. 4. 2015].

<sup>149</sup> Zlata PTÁČKOVÁ, Kinský: Toužíme ze zámku udělat živé kulturní centrum, [www.zdarsky.denik.cz](http://www.zdarsky.denik.cz), 2. 10. 2014, dostupné online ([http://zdarsky.denik.cz/zpravy\\_region/kinsky-touzime-ze-zamku-udelat-zive-kulturni-centrum-20121002.html](http://zdarsky.denik.cz/zpravy_region/kinsky-touzime-ze-zamku-udelat-zive-kulturni-centrum-20121002.html)), [citováno k 23. 4. 2015].

<sup>150</sup> Uvádí kurátorka Muzea knihy Zdeňka Smetanová. Muzeum knihy obrátilo list, končí po 57 letech, [www.zdarsky.denik.cz](http://www.zdarsky.denik.cz), 1. 11. 2014, dostupné online ([http://zdarsky.denik.cz/zpravy\\_region/muzeum-knihy-obratilo-list-konci-po-57-letech-20141101.html](http://zdarsky.denik.cz/zpravy_region/muzeum-knihy-obratilo-list-konci-po-57-letech-20141101.html)), [citováno k 23. 4. 2015].

<sup>151</sup> Národní galerie v Praze, [www.ngprague.cz](http://www.ngprague.cz), dostupné online (<http://www.ngprague.cz/objekt-detail/zamek-zdar-nad-sazavou/>), [citováno k 23. 4. 2015].

<sup>152</sup> Dochovaná konventní budova, vzhledem k poloze bývalého konventního chrámu, tvořila východní část klášterní kvadratury. Na základě cisterciáckých zvyklostí lze usuzovat, že toto křídlo bylo určeno konvršům, zatímco nedochované západní křídlo s kapitulní síní bylo určeno mnichům.

<sup>153</sup> Lenka STOLÁROVÁ (ed.), *Barokní umění ze sbírek Národní galerie v Praze: výběrový katalog stálé expozice Národní galerie v Praze na zámku Kinských ve Žďáru nad Sázavou*, Praze 2008, s. 12 – 13.

<sup>154</sup> L. STOLÁROVÁ (ed.), *Barokní umění...*, s. 13.



někdejší žďárský klášter místem, kde vznikala umělecká díla a činorodá stavitelská činnost v klášteře i v jeho okolí dala vzniknout barokním památkám evropského významu. Expozice barokního umění tak navazuje na zdejší *genius loci* a taktéž na historickou tradici klášterních galerií, ačkoli v případě Žďáru nad Sázavou není vlastní umělecká sbírka historicky doložena. Nelze však říci, že by sbírka alespoň z části nesouvisela se žďárským klášterem. Spojovacím prvkem jsou osobnosti barokních umělců, kteří pro klášter pracovali a tvořili, ač vybrané vystavované exponáty těchto umělců nebyly určeny pro žďárský klášter. Uvedu několik příkladů. Malíř Michael Lukas Leopold Wilmann je v expozici prezentován obrazy Ukřižování sv. Ondřeje a Sv. Hedvika s bitvou na Lehnickém poli. Stopy Wilmanovy tvůrčí činnosti lze dnes vidět v bývalém konventním kostele, konkrétně je autorem oltářního obrazu Nanebevzetí P. Marie z roku 1692.<sup>155</sup> Dalším umělcem, kterého chci zmínit a jehož sochy lze dodnes spatřit v areálu zámku, je sochař Matěj Václav Jäckel. V expozici je jeho tvorba zastoupena dřevěnou sochou Sv. Josefa s Ježíškem. Vedle vybraných děl umělců, podílejících se na výzdobě žďárského kláštera, jsou vystavovány na odiv práce dalších významných barokních tvůrců, jako například malířů Karla Škréty, Petra Brandla, Jana Kupeckého nebo sochařů Matyáše Bernarda Brauna, Ferdinanda Maxmiliána Brokofa a Františka Platzera.

„Expozici *Barokní umění ze sbírek Národní galerie v Praze* byla udělena záštita České komise pro UNESCO.“<sup>156</sup>

### 6.3. Expozice *Pocta Santinimu*

Expozice *Pocta Santinimu* vznikla v prostorách konventu v roce 2007.<sup>157</sup> Nutno ale říci, že idea vytvořit expozici věnující se tomuto geniálnímu architektovi a jeho dílu v areálu žďárského zámku je starší. Již v sedmdesátých letech minulého století byla v objektu bývalé jízdárny otevřena nová stálá expozice *Jan Santini – život a dílo*<sup>158</sup>. Tu současná expozice nahrazuje. Stavby J. B. Santiniho se nachází pouze na území České republiky a jsou tedy jejím jedinečným kulturním dědictvím. Zámek ve Žďáru nad

<sup>155</sup> František LAŠTOVIČKA a kol., *Portrét imaginární tváře*, Žďár nad Sázavou 2009, s. 46.

<sup>156</sup> Národní galerie v Praze, [www.ngprague.cz](http://www.ngprague.cz), dostupné online (<http://www.ngprague.cz/objekt-detail/zamek-zdar-nad-sazavou/>), [citováno k 23. 4. 2015].

<sup>157</sup> Kateřina VEDRALOVÁ, *Strojírenská firma a mistr SANTINI*, [www.mistnikultura.cz](http://www.mistnikultura.cz), 12. 3. 2010, dostupné online (<http://www.mistnikultura.cz/strojirenska-firma-mistr-santini/>), [citováno k 23. 4. 2015].

<sup>158</sup> *Průvodce expozicí Jan Santini – život a dílo, státní zámek Žďár nad Sázavou*, Žďár nad Sázavou 1977, s. nestr.

Sázavou a jeho okolí představují jednu z lokalit, kde Santini tvořil a kde je možné vidět jedno z jeho mistrovských děl – poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. V expozici jsou vystaveny artefakty, které byly součástí staveb navržených Santinim pro žďárský klášter. Jako příklad uvádím sochu jedné z pěti ctností, jež zdobily brány ambitu poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře nebo sochu Panny Marie s Ježíškem, původně navrženou pro Studniční kapli. Veřejnost se taktéž může seznámit s modely některých Santiniho staveb.<sup>159</sup> Na expozici se autorsky podílela dvojice odborníků – prof. Mojmir Horyna a Stanislav Růžička<sup>160</sup>.

#### 6.4. Galerie Kinských

Galerie Kinských se nachází v budově bývalých Santiniho stájí na čtvrtém nádvoří a vznikla v roce 2003.

Galerie Kinských nabízí návštěvníkovi setkání s osobnostmi tohoto šlechtického rodu a dává nahlédnout i do jejich života prostřednictvím obrazů a dobových fotografií. Fotografie byly vybrány z rodinných archivů<sup>161</sup> a z části zachycují rodinu Kinských v areálu žďárského zámku ve třicátých a čtyřicátých letech minulého století.

Od konce března roku 2015 je v galerii umístěna dočasná výstava *Ve znamení tří deklarací...* Autory výstavy je dvojice historiků z Ústavu pro studium totalitních režimů Dita Jelínková a Zdeněk Hazdra.<sup>162</sup> Smyslem je seznámit veřejnost s postoji a postavením šlechty v Československu v souvislosti s mnichovskými událostmi roku 1938 a následnou okupací země nacistickým Německem. Jak už název napovídá, ústředním tématem jsou osobnosti šlechtických rodů, které se podílely na vzniku deklarací (mimo jiné i osobnost Zdenko Radslava Kinského). Výstava se zároveň nevyhýbá ani tématům kolaborace šlechty či zapojení šlechty do protinacistického odboje. Constantin Kinský k této výstavě poznamenal: „„*Jsme rádi, že můžeme návštěvníkům zámku představit tuto zajímavou a úspěšnou výstavu, která mapuje*

<sup>159</sup> *Průvodce: Zámek Kinských ve Žďáře nad Sázavou, Žďár nad Sázavou* (rok neuveden).

<sup>160</sup> V současnosti je Stanislav Růžička předsedou Občanské sdružení Putování za Santinim. O nás - Santini v srdci Evropy, [www.santini.cz](http://www.santini.cz), dostupné online (<http://www.santini.cz/cz/o-nas>), [citováno k 23. 4. 2015].

<sup>161</sup> Lenka KOPČÁKOVÁ, *Jak lidé vzpomínají na dr. Radslava Kinského*, [www.jihlavské-listy.cz](http://www.jihlavské-listy.cz), 2008, dostupné online ([http://www.jihlavské-listy.cz/radnici\\_noviny/clanky/zr/2008-11/publicistika\\_Strana17.pdf](http://www.jihlavské-listy.cz/radnici_noviny/clanky/zr/2008-11/publicistika_Strana17.pdf)), [citováno k 23. 4. 2015].

<sup>162</sup> *Ve znamení tří deklarací... Šlechta v letech nacistického ohrožení československého státu*, [www.ustrcr.cz](http://www.ustrcr.cz), dostupné online (<http://www.ustrcr.cz/cs/ve-znameni-tri-deklaraci>), [citováno k 23. 4. 2015].

*důležité období české historie. Věřím, že každá země by měla pochopit svou minulost, aby mohla úspěšně vytvářet svou budoucnost. Právě tato výstava to umožňuje tím, že ukáže příklady a příběhy konkrétních aktérů historických událostí.*<sup>163</sup>

### **6.5. Kulturně – interpretační centrum<sup>164</sup>**

*motto: „Naše minulost je základem naší budoucnosti.“*

Tento projekt zastřešuje nezisková organizace SE.S.TA (Centrum choreografického rozvoje).<sup>165</sup>

Kulturně - interpretační centrum převezme funkci turistického centra Zámku Žďár nad Sázavou. V něm umístěné tzv. Muzeum nové generace se bude především snažit interpretovat příběh a historii konkrétního místa, ve kterém je umístěno – dnes Zámek Žďár nad Sázavou a dříve klášter cisterciáků.

Muzeum nové generace se svojí expozicí nebude muzeem v pravém smyslu tohoto slova a ani to není jeho cílem. Nebuduje sbírkový fond a i proto bychom tu marně hledali například konzervátorskou dílnu či depozitář.<sup>166</sup> V několika ohledech tedy nenaplnuje definici muzea dle normy Mezinárodní rady muzeí a galerií ICOM. Neznamená to ale, že by zcela postrádalo muzejní program a nesnažilo se uplatňovat nejaktuálnější zásady muzejní práce, včetně komunikace s divákem.

Vize muzea nové generace se bude opírat o zcela jinou formu, než je tomu u klasických institucí muzejního typu. Prezentace se zde nebude opírat pouze o exponáty s deskriptivními popisy, jako tomu bylo například v Muzeu knihy.

Tvůrci budoucí expozice kladou hlavní důraz na interakci a zážitkovou formu prezentace. Návštěvník se zde bude setkávat s multižánrovým využitím uměleckých prostředků, které se budou snažit přiblížit co nejautentičtěji tři hlavní části expozice: *cisterciáckou galerii* – se zaměřením na středověk, *barokní galerii* a *Žďár dnes*.

---

<sup>163</sup> *Ve znamení tří deklarácí... Šlechta v letech nacistického ohrožení československého státu*, www.ustrcr.cz, dostupné online (<http://www.ustrcr.cz/cs/ve-znameni-tri-deklaraci>), [citováno k 23. 4. 2015].

<sup>164</sup> Profil zadavatele - "SE.S.TA", [www.stavebnionline.cz](http://www.stavebnionline.cz), 18.6.2014, dostupné online (<https://stavebnionline.cz/profil/profil.asp?Typ=2&ID=437&IDZak=3677>), [citováno k 30. 1. 2015].

<sup>165</sup> Ředitelkou organizace je paní Marie Kinsky, manželka současného majitele žďárského zámku Konstantina Kinského. Mottem této neziskové organizace je „*společnost je živá, když tvoří*“. Do určité míry je toto heslo stěžejní i pro Interpretační centrum.

<sup>166</sup> Osobního rozhovor s p. M. Vasiliadu. Žďár nad Sázavou, 29.1.2015.

Hlavním cílem je zde vytvořit pro návštěvníka komplexní příběh podpořený moderními technologiemi, ovšem s velkým důrazem na estetickou hodnotu expozice. K prezentaci dílčích témat expozice budou využity animované výpravné komentáře doprovázené výtvarnými a divadelními instalacemi, animovanými obrazy projektovanými v prostoru expozice a instalovanými výtvarnými maketami architektonických a jiných prvků. Tyto umělecké prostředky užití v expozici budu prezentovat na konkrétních příkladech v této kapitole. Zvolené prostředky se budou snažit co nejvíce „vtáhnout“ návštěvníka do expozice. Použité audiovizuální technologie s audioprůvodci tvoří jeden celek a fungují ve vzájemné synchronizaci a interakci, takže jedno bez druhého nemůže plnohodnotně plnit svůj účel. Audiovizuální průvodce bude provázet návštěvníka celou expozicí a bude nepostradatelným vybavením každého návštěvníka expozice. Hlas těchto audioprůvodců bude objasňovat historické skutečnosti, v případě zájmu zprostředkuje možnost hlubšího poznání (možnost vyvolat rozšířený komentář) a prostřednictvím použitých audiovizuálních technologií bude diskutovat s historickými i fiktivními osobami, předávat slovo nebo se vyptávat. K většímu pochopení uvádím konkrétní příklady v této kapitole.

Jak jsem se již zmiňovala dříve, expozice se bude skládat ze tří hlavních částí (*Cisterciácká galerie*, *Barokní galerie* a *Žďár dnes*), které bude plynule přecházet jedna do druhé díky využití dílčích článků. *Cisterciácká galerie* se bude zabývat středověkým obdobím žďárského kláštera. Zároveň podává informace o cisterciáckém řádu. Téma i časové zařazení zbylých částí expozice je zřejmé z jejich titulů. Nyní blíže popíši řešení prostoru a inventář každé ze tří částí expozice.

### **6.5.1. Cisterciácká galerie**

Před vstupem do samotné Cisterciácké galerie – první části expozice - bude nutné projít *úvodním prostorem*, jehož smyslem je připravit návštěvníka na první část expozice. Bude to překlenovací prostor mezi vstupní recepcí a začátkem prohlídky. Dominantou tohoto prostoru bude k zemi uchycená světelná dekorace z průhledného materiálu s textem sdělujícím návštěvníkovi klíčová slova dotýkající se tématu expozice. Potlačení světla v prostoru a nasvícení zmiňované autorské dekorace umožní projekci/odraz textů do prostoru. Atmosféra bude dokreslována reprodukovanou hudbou.

Úvodní prostor bude oddělen od cisterciácké galerie skleněnými příčkami s grafickou aplikací stromů asociujících les. Jakmile projde návštěvník vstupní chodbou, ohraničenou zmiňovanými skleněnými panely, vstoupí do expozice Cisterciácké galerie. Ocitne se v tzv. imersivním prostoru, který se v něm bude snažit navodit iluzi lesa, čemuž budou odpovídat použité audiovizuální technologie (projekce do kleneb prostoru, zvuky lesa), kulisy (kmeny stromů) i materiály tvořící podlahu (epoxidová podlaha, do níž budou místy vloženy dřevěné segmenty apod.).

Iluzivní les bude na začátku expozice stejně, jako stál les a následný proces kultivace na začátku dějin žďárského kláštera. Proces kultivace divoké krajiny se bude symbolicky promítat i ve vyznění celého prostoru – stromy měnicí se v klenbu kostela, divoký potok v rybník či síť kanálů, apod. Projekce lesa a následná transformace do člověkem tvořených, kultivovaných forem se bude opakovat v pravidelných intervalech. Návštěvník si má zároveň uvědomit, že příroda byla pro budovatele kláštera inspiračním zdrojem. V imersivním prostoru budou návštěvníkovi též prezentovány některé činnosti, jimž se cisterciáčtí mniši věnovali, a to formou dioramat umístěných v kulisách stromů. V prostoru iluze lesa se budou jevit jako zjevení.

Na imersivní prostor bude navazovat část expozice podávající konkrétnější informace o založení a počátcích žďárského kláštera. Témata prvních dvou zastavení budou cílena na význam a motivaci šlechtických rodů v zakladatelském procesu a na význam šlechticů - zakladatelů pro další vývoj nového kláštera. Aby byly informace komplexní, nebude možné nezmínit, jak středověký člověk vnímal kláštery a jaký význam měly ve společnosti. Zastavení *Zakládající rody* bude návštěvníkovi vyprávět příběh vzniku kláštera a prezentovat soubor několika exponátů a objektů přímo souvisejících se založením kláštera. V prosklené vitrině bude instalována dvojice jednostranné faksimilií - potvrzující zakladatelská listina markraběte Přemysla a listina Bočka z Obřan, odkazující žďárskému klášteru část majetku. Na stole bude grafická aplikace části nástěnné malby z presbytáře konventního kostela, zachycující zakladatele kláštera. Nemohu jednoznačně říct, do jaké míry je to cílem, nicméně využití fotografií důležitých částí zámeckého areálu v kontextu příběhu a historie v prostoru expozice může v návštěvníkovi posilovat touhu po dalším poznání a objevení originálu v areálu zámku. Posledním exponátem v rámci zastavení *Zakladatelské rody*, o kterém se chci zmínit a jehož historická hodnota pro žďárský klášter je obrovská, je originál kamenného svorníku se znakem pánů z Lichtenburku z

klenby zbořené kaple Panny Marie. Svorník je datován do třetí čtvrtiny 13. století. Druhé zastavení *Duchovní význam místa* bude přibližovat vnímání kláštera středověkým člověkem jako místa nejbliže nebesům na zemi a tedy i Bohu. Klášter měl být přípravou pro život na věčnosti a mniši žijící v klášteře měli mít tedy velmi blízko ke spáse. Z tohoto úhlu pohledu je zřejmé, proč šlechtici podporovali zakládání klášterů, proč se můžeme např. ve žďárském konventním kostele setkat s rodovými hrobkami zakladatelů, proč byly pro šlechtice i nešlechtice tak důležité modlitby mnichů za zemřelé a proč někteří zakladatelé nedlouho před smrtí složili řeholní slib ve snaze se více přiblížit ke spáse. Spiritualita a duchovní rozměr místa jsou pro šlechtice hlavním argumentem. Zároveň se tu ale projevují i poněkud materiálnější pohnutky. Klášter bylo třeba zaopatřit také pozemky a vesnicemi, aby mohl z hospodářského hlediska prosperovat i v budoucnu a být samostatný. Ne každý však disponoval takovou mocí a vlivem, aby mohl tomuto dostat. Založení kláštera tak zároveň zvyšovalo prestiž zakladatelského rodu. V rámci tohoto zastavení budou návštěvníkovi ve skleněné vitrině (jde o stejnou podobu vitríny jako u předešlého zastavení) prezentovány faksimile Doksanského nekrologia a kalendáře ze Zlaté Koruny. Podobně jako u předešlé vitríny bude i zde na jejím stole použita grafická aplikace - tentokrát fresky modlících se mnichů z kaple žďárského konventního kostela. Poselství zastavení bude dále doplněno například fotografií z chórových lavic v klášteře Maigrauge ve švýcarském Fribourgu.

Třetí zastavení *První setkání s cisterciáckými mnichy* bude konfrontovat návštěvníka s prvními mnichy ze žďárského kláštera. Návštěvníkovi se tak otevře nový pohled na zakládání a budování kláštera, tentokrát z pohledu přímých účastníků. Zároveň se dozví něco víc o tom, kdo byli první zakladatelé – mniši a odkud přišli. Prezentovaný příběh vychází z celoevropsky ojedinělého pramene *Cronici domus Sarensis*, sepsané žďárským mnichem Jindřichem Řezbářem v roce 1300. Díky existenci kroniky mohou autoři expozice předávat návštěvníkovi osobnější poznání první klášterní komunity, náhled do každodennosti jejich životů, stejně jako zčásti informovat o cisterciáckém řádu. Virtuální setkání návštěvníka s mnichy bude probíhat formou optického divadla (s využitím efektu nakloněného průhledného zrcadla): divák bude sedět v hledišti (tvořeného odstupňovanými dřevěnými kvádry) a před jeho očima se do prostoru výtvarné makety kapitulní síně bude projektovat animovaný film.

Obsah zastavení *První setkání s cisterciáckými mnichy* umožní plynulý přechod k dalšímu zastavení nazvanému *Ora, Labora, Lectio divina*. Bude návštěvníkovi

objasňovat principy mnišského řádu, které, jak už z latinského názvu zastavení vyplývá, tvoří modlitba, práce (jako modlitba rukou) a studium. Tento způsob pojmání života v klášteře vychází z řehole sv. Benedikta. Tři principy určující život v klášteře budou prezentovány několika způsoby. Nejvýraznější prvek bude tvořit maketa středověké knihy v prosklené vitríně. K této maketě bude přidána dvoustránková faksimile s výjevy zachycujícími mnichy ve chvíli modlitby, práce a studia (předloha se nachází v Cambridgeské univerzitní knihovně). Vedle makety knihy budou prezentovat obsah zastavení reprodukce iluminací na stěnách vitríny.

Další zastavení bude výmluvně pojmenováno *Jeden den mnicha*. Tento jeden den bude návštěvníkovi zprostředkován skrze maketu odkazující na princip slunečních hodin a ruku v ruce s tím na prezentaci denních aktivit, jimž se mniši věnovali. Světelný zdroj bude obíhat kolem své osy a osvětlovat jednotlivé figury mnichů (symbolizující jednotlivé činnosti). Každé toto zastavení paprsku světla bude synchronizováno a podkreslováno tematickou audio nahrávkou (tlukot nástrojů v lese, zastřený hlas při modlitbě apod). Neustále ubíhající čas bude návštěvníkovi připomínat tlukot bijícího srdce. Uprostřed makety bude podrobný harmonogram mnichova dne.

Zastavení *Evropská síť cisterciáckých klášterů* bude informovat návštěvníka podrobněji o cisterciáckém řádu. Jediným sdělovacím objektem tohoto zastavení bude věrohodná maketa knihy s funkčními pěti listy (imitace pergamenu). Pět listů reprezentuje pět hlavních bodů zastavení: vznik a rozšíření řádu v Evropě, kláštery cisterciáckého řádu v Čechách a na Moravě, založení Žďáru, organizace řádu – generální kapituly, organizace řádu – vizitace. Nad maketou knihy bude ve stropě umístěn zrcadlový objekt ukrývající projektor. Kniha s prázdnými listy tedy sama o sobě nebude zdrojem informací. Na začátku projekce se bude návštěvníkovi promítat animovaný úvod. Zastavení bude založené na aktivitě návštěvníka. Jakmile začne otáčet jednotlivé stránky, bude se měnit i obsah promítané projekce na maketu knihy. Při listování jej doprovází synchronizovaná audionahrávka s rozvedením příslušného tématu. Zpracování některých bodů bude podpořeno kreslenými mapami a popřípadě do nich aplikovanými vyobrazeními českých i evropských klášterů. Maketa knihy bude ležet na skleněné černé desce.

K prohloubení tématu budou návštěvníkovi sloužit dvě zastavení založená na interakci. Obě budou bez doprovodu audioprůvodce. První se bude věnovat *Cronice domus Sarensis*. Návštěvník se s ní bude seznamovat prostřednictvím dvou proti sobě instalovaných dotykových monitorů. Nebude mu odvyprávěn celý obsah kroniky, ale

vybrané vyňaté pasáže v českém ale i cizím jazyku. Mutace pasáží v dalších jazycích se jeví jako nezbytné v situaci, kdy by návštěvník byl cizinec, neovládal by český jazyk a u tohoto zastavení není počítáno s audioprůvodci. Vedle pasáží z kroniky mu bude prezentována historie kroniky i reprodukce iluminací z originální verze tohoto vzácného pramene. Obsah druhé virtuální knihy ponese název *Cisterciácký řád: od kořenů k rozmachu*. Stejně jako v případě žďárské kroniky i zde bude téma prezentováno pomocí dvou dotykových obrazovek. Návštěvníkovi tu budou předávány dodatečné a další rozšiřující informace k tomuto tématu.

Další zastavení bude přibližovat *Život v opatství*. Praktičnost a promyšlená organizace se bude promítat do architektury klášterního komplexu. Každá budova má svoji funkci a význam. Stavební skladba cisterciáckých klášterů měla až na výjimky univerzální platnost. V případě žďárského kláštera nejde o výjimku potvrzující pravidlo a byla tu tedy dodržena ideální struktura klášterních budov. Vytvoření prostorového obrazu středověké podoby žďárského kláštera s nejbližším okolím bude umožňovat animovaná světelná maketa. Světelná animace makety bude ukazovat na jednotlivé části kláštera a v synchronizaci s doprovodnými audio nahrávkami bude návštěvníka informovat o funkci a organizaci jednotlivých prostor.

Téma dalšího zastavení - *Transformace krajiny v okolí kláštera* - návštěvníka na chvíli odvede mimo vlastní areál kláštera. Cisterciáckí mniši vynikali v umění efektivně a dobře využívat přírodní zdroje krajiny v okolí založeného kláštera. Díky této erudici, prohlubované po staletí, si dokázali zajistit soběstačnost. Optimálně využívali přírodní zdroje ve svém okolí. Zakládali sádky, rybníky na chov ryb, věnovali se zemědělské činnosti. Budovali hamry na zpracování železné rudy apod. Hospodářská činnost mnichů a její vliv na změnu tváře krajiny bude prezentována na topografickém modelu panství v jednobarevném provedení. Nad modelem panství bude ve stropě umístěn zrcadlový objekt ukrývající projektor. Projektované animace budou zachycovat krajinu před příchodem cisterciáků a následné změny spojené s přítomností žďárské klášterní komunity.

Poslední část expozice se bude věnovat *Cisterciáckému umění*. Návštěvník se tu bude setkávat s různými formami cisterciáckého umění, s architekturou, malbou, tvorbou iluminací nebo s řezbářstvím a sochařstvím. Prezentované ukázky zmíněných oblastí tvorby se nebudou omezovat pouze na žďárský klášter, ale obsáhnou i další vybrané cisterciácké kláštery v České republice. Tato expozice bude rozdělena do dvou částí. První část bude k zprostředkování cisterciáckého umění využívat audiovizuálních



technologii. Každé vybrané umělecké dílo bude prezentováno na pěti obrazovkách, aby návštěvník mohl vidět dílo jako celek ale zároveň i jeho detaily. Před sérií obrazovek bude umístěna řada dřevěných sedadel. Druhá část se zaměří na téma uctívání Panny Marie. Tato druhá část bude reprezentována dřevěnou sochou Madony umístěné v prosklené vitrině (zápůjčka středověkého originálu). Návštěvník se v tomto zastavení dozví prostřednictvím nahrávky o původní ideji jednoduchosti staveb, o jejich strohosti a minimální zdobnosti, prosazované cisterciáckým řádem v jeho počátcích, a změnami v dodržování tohoto pravidla v průběhu dalších staletí.

Světlo v Cisterciácké galerii bude potlačeno, bude to tmavý prostor, který bude modelován jednotlivými svítidly. Toto umožní zvýraznit jednotlivé sloupy a části kleneb. Intenzita osvětlení bude nastavena s ohledem na potřebu vyniknutí osvětlených exponátů.

### **6.5.2. Barokní galerie**

Barokní galerie se bude nacházet v prvním patře a s Cisterciáckou galerií bude spojena novotvarem schodiště. Podoba schodiště bude mít svůj předobraz a inspirační zdroj v podobách schodiště dle návrhu J. B. Santiniho. V místnosti se schodištěm bude instalován také výtah, umožňující návštěvníkům bezbariérový přístup. V prostoru osy schodiště bude za konstrukci krovu zavěšena světelná dekorace, sdělující návštěvníkovi klíčová slova dotýkající se tématu expozice. Použitý materiál i výtvarné zpracování bude velmi podobné objektu ve vstupním prostoru do cisterciácké galerie.

Jakmile návštěvník vystoupí po schodišti do prvního patra nebo použije výtah, objeví se před ním vstup do Barokní galerie.

Úvodní prostor galerie bude návštěvníka seznamovat s uměleckou bohatostí barokního světa. Celý prostor bude vymežován a modelován zrcadlovými panely. Na podlaze budou promítány skupiny obrazů (mozaiky) s barokní tematikou (fragments staveb apod.). Tyto projektované obrazy se budou zároveň odrážet v zrcadlech a měly by v návštěvníkovi evokovat dojem nekonečna, podobně jako hvězdná obloha projektovaná do střešní konstrukce. Myšlenka transcendentna a nekonečnosti nabývá konkrétních podob v celé řadě barokních staveb. Barokní stavba se stává výrazem hluboké víry (například poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře). V krovu se budou vznášet imitace soch tří letících andělů - odkaz na duchovní rovinu baroka. K dokreslení atmosféry bude v této části expozice sloužit reprodukováná barokní hudba.

Navazuje část expozice, v níž bude rozvíjeno téma *Barokní doby*. Jednotlivá zastavení budou spojována záměrem přiblížit návštěvníkovi: nové myšlení, nové umělecké formy a celkový přínos baroka. *Zastavení Zeměpis a kartografie*. Tyto obory se v baroku velmi rozvíjí. Objevuje se potřeba přesnějších map a zaměřovacích přístrojů, mapy pomáhají zpřesňovat další objevy. V hexagonální prosklené vitríně bude nainstalován originál dobového globu. Tento hlavní exponát bude doplněn dalšími předměty sloužícími k měření a cestování. Nové způsoby poznávání světa a větší znalost o něm jsou podporovány také rozvojem mezinárodních kontaktů a cestováním. Ať už přímý nebo zprostředkovaný kontakt mezi evropskou a mimoevropskou civilizací funguje v rovině vzájemného ovlivňování těchto kultur (v umění, zahradní architektuře, apod.). Toto téma se objevuje v zastavení *Otevření se světu, záliba v exotičnosti*. V tomto duchu byly vybrány k zapůjčení dobové exponáty: dvě indické sošky ze slonoviny - Panny Marie a Krista, vývěsní štít s orientální tematikou, apod. Dobové obrazy exotických krajů budou projektovány do makety knihy s prázdnými listy. Dle seznamu exponátů by se v tomto zastavení měly například objevit části reprodukováné cestopisné knihy *Admiranda narratio, fida tamen, de commodis et incolarvm ritibus Virginiae ...* z konce 16. století. V meziprostoru tohoto a předešlého zastavení bude na podlahu projektována dobová barokní mapa světa.

*Zastavení Botanika a lékařství*. Pokroky v lékařství i botanice šly ruku v ruce s novými vynálezy a výsledky vědeckého bádání. V období baroka se objevují první modely mikroskopů. Právě originál dobového mikroskopu bude jedním z vystavovaných exponátů. Dále to budou dobové nástroje používané v lékařství (zapůjčené originály). Budou vystaveny v prosklené vitríně. Několik stěn vitríny bude opatřeno reprodukcemi dobových výjevů zachycujících pitvu/pitevní sál. K prezentaci tématu bude využito i vizuální technologie. Ve vitríně bude instalován podstavec a na něm budou promítány tematické obrazové reprodukcce (podkladem budou herbáře, lékařské knihy, knihy s tematikou anatomie lidského těla, atd.)

*Zastavení Optika a astronomie*. V období baroka dochází k velkému rozvoji astronomie a optiky. Na počátku 17. století jsou sestaveny první dalekohledy a díky tomuto vynálezu byla uskutečněna řada astronomických objevů. Návštěvník bude mít možnost vidět originály dvou dobových dalekohledů a několika menších měřících astronomických přístrojů. Způsob, jakým si bude moci návštěvník prohlédnout exponáty umístěné v hexagonální vitríně, bude pojat poněkud netradičním způsobem. Na pět stěn vitríny, šestá stěna zůstane průhledná, bude nanesena neprůhledná

reprodukce dobového vyobrazení části hvězdné oblohy s průhlednými otvory – průhledy do vitríny - v různých výškových úrovních. Do celého vnitřního prostoru vitríny bude projektován obraz vesmíru.

Zastavení *Matematika a praktické aplikace v technikách měření*. Téma tohoto zastavení se bude zaměřovat především na trigonometrii – její principy a využití. Stěžejním exponátem bude kopie dobového triangulačního přístroje, umístěná v prosklené vitríně. Triangulační přístroj vynalezl a sestrojil Jost Bürgi na počátku 17. století. Bürgiho vynález našel uplatnění v celé řadě oborů, v kartografii, astronomii, vojenství, stavitelství, apod. Hlavní vystavovaný exponát bude doplněn originály dobových měřicích přístrojů (např. kružidlo, nivelační přístroj, apod.). Praktické využití triangulačního přístroje i vyobrazení principů měření bude návštěvníkovi přiblíženo prostřednictvím dobových reprodukcí.

Zastavení *virtuální kniha alchymie*. Bude založeno na interaktivním principu. Alchymie představovala spojení tehdejších vědeckých poznatků (především z oblasti chemie) s barokní mystikou.

Zastavení *život je divadlo*. V tomto zastavení autoři obrací pozornost k fenoménu divadla a slavností v období baroka. Veřejnost se v období baroka daleko více setkává s výpravností a okázalostí založenou na principu *Theatrum mundi* (Svět jako umělecké dílo). Rozvíjí se taktéž i formy dramatických umění. Ústřední exponátem tohoto zastavení bude dioramatický model divadelní scény prezentující barokní podobu divadla. Dioramatický model bude umístěn na podstavci jevícím se jako „hromada papírů“. Z hromady budou vyčnívat reprodukce dobového libreta, notové a taneční partitury, reprodukce obrazů kulis a kostýmů, apod. Pozadí exponátu bude tvořit reprodukce dobového vyobrazení divadelní scény aplikované na prosklené stěny vitríny.

Zastavení *Rekatolizace - nové formy zbožnosti*. Vycházím-li z toho, jak byla koncepce zastavení popisována v dokumentaci, musím podotknout, že toto zastavení bude podávat jenom část širšího pohledu na barokní zbožnost. Duchovní rovina záležitostí popisovaných v tomto zastavení není zcela zjevná. Je otázkou, zda ji autoři vůbec začlení do obsahu tohoto zastavení. Zmíněna by ale být měla. Umění bylo prostředkem oslavy Boha. Církev jej oslavovala tím nejlepším, co měla (skrže barokní architekturu, umění všeobecně). Nešlo tedy pouze o to, ohromit diváka. Ani nešlo pouze o prezentaci církve. V obou těchto případech by chyběl hluboký duchovní rozměr, kterým je přiblížit velikost Boha skrže zhmotnění duchovního. Stavby měly ukazovat představovat sakrální svět. Na umění a architekturu tak lze nahlížet také jako na výraz hluboké

zbožnosti. Nyní se pokusím popsat obsah zastavení, jak jej koncipují autoři dle dokumentace. Duchovní život věřících byl spoluutvářen uměním ve službách katolické církve se svojí příznačnou monumentalitou, zdobností, apod. Toto umění bylo v rozporu s protestantismem, jež naopak kladl důraz na vnější neokázalost a hluboký vnitřní prožitek. A zároveň duchovní život věřícího utvářely náboženské slavnosti, poutě a oslavy, které dostávaly působením barokního přístupu novou podobu. Nesly v sobě rysy určité divadelnosti, o kterých je pojednáno v předešlém zastavení. Věřícím byly prezentovány dramatické osudy světců, jejich mystická vidění a skutky milosrdenství. Tyto příklady měly věřící navést k cestě pravé víry. Rekatolizační proces v českých zemích je příznačný svým zájmem a zaměřeností na české světce a připomenutí zlatého věku českých zemí za doby vlády Karla IV. Konkrétním příkladem tohoto zemského patriotismu bylo uctívání Jana Nepomuckého dlouho před jeho svatořečením. Ústředním exponátem bude sluneční monstrance. Stojan, na němž bude stát dřevěná monstrance, využívá stejnou koncepci v provedení jako v předešlém zastavení – tvoří jej „stoh papírů“, ze kterých vyčnívají dílčí části s tematickými vyobrazeními. Dřevěná monstrance by měla být dominantním předmětem zastavení. Téma zastavení bude obohacovat několik v krovu zavěšených kopií obrazu Jana Nepomuckého.

Téma další části expozice bude, oproti té předchozí, velmi konkrétní, zprostředkuje návštěvníkovi virtuální setkání s nejvýznamnějším a nejvýraznějším opatem posledního století existence kláštera - *Václavem Vejmluvou*. Toto zastavení bude příležitostí dát rozkvětu a rozvoji kláštera v první polovině 18. století nějakou konkrétní tvář. Prostor bude založen na koncepci malého divadla s projekcí. „Jeviště“ bude tvořit stěna a imitace barokního dřevěného rámu (profilace i zdobení rámu tomu budou uzpůsobeny) se světlou výplní. Do prostoru „obrazu“ bude nejprve projektována reprodukce dobového obrazu Václava Vejmluvy. Obsah projekce se potom změní. Vejmluva „obživne“ – projektovaný obraz přestane být statický, děj s ústřední postavou opata se bude odehrávat i mimo vnitřní prostor imitace rámu. Opat bude návštěvníkovi vyprávět svůj životní příběh, stručně se zmíní o historii Žďáru a kláštera. Také představí dvě osobnosti - Jana Blažeje Santiniho-Aichela a sv. Jana Nepomuckého. Návštěvník by měl ze zprostředkovaného „setkání“ pochopit, co vedlo Vejmluvu k přestavbě areálu kláštera.

Zbývající část expozice bude sledovat klášter v době baroka z různých pohledů. Popřípadě bude prezentovat obecnější témata, která se ale dotýkají žďárského kláštera.

Zastavení *Hospodářský rozvoj kláštera a jeho državy*. Jak už název prozrazuje, návštěvník si udělá širší představu o hospodářských aktivitách na klášterním panství v době baroka. Sloužit k tomu bude virtuální pult. Zastavení bude pracovat s interaktivním principem, návštěvník bude mít možnost dozvědět se bližší informace k jednotlivým činnostem pomocí dotykových ploch.

Zastavení *Život na klášterním panství*. Z hlediska charakteru vystavovaných předmětů bude toto všeobecné a široké téma zúženo na jednu oblast, kde lidé pracovali. V hexagonální vitríně bude instalován výtvarný model hory s ukázkou funkčních důlních zařízení (např. výtah, důlní pumpa, atd.).

Zastavení *šlechtická akademie*. Obsahem zastavení bude prezentace výuky mladých šlechticů jako příklad způsobu vzdělávání v barokní době. V prosklené vitríně bude umístěn soubor exponátů a dekorací referujících o životě studenta a předmětech, ve kterých se vzdělával. Uvedu několik příkladu plánovaných exponátů: kord pro důstojníky z 18. století, jezdecké třemeny, makety knih, apod. Na skleněných stěnách vitríny budou zavěšeny tematické reprodukce obrazů, přibližující aktivity studenta v rámci jeho vzdělávání – taneční partitury, výjevy z učebnice šermu, apod. Na ploše vitríny se bude moci návštěvník seznámit s rozvrhem studentova dne.

Zastavení *uctívání sv. Jana Nepomuckého*. Ve dvacátých letech 18. století proběhl proces kanonizace Jana Nepomuckého. Morální hodnoty, které sv. Jan Nepomucký ztělesňoval v očích barokního člověka, oslovovaly lidi v Českém království i v dalších zemích Evropy. Hlavním exponátem bude originál sochy sv. Jana Nepomuckého z pol. 18. stol., vystavený na pozadí historické reprodukce obrazu zachycujícího svatořečení zmíněného světce. V konstrukci krovu bude uchycena reprodukce standarty vyrobené k příležitosti svatořečení Jana Nepomuckého v Římě. Téma bude doplněno projekcí tematických vyobrazení ze života zmíněného světce či kanonizačního procesu.

Zastavení *Pouti – Žďár*. Ve dvacátých letech 18. století vzniklo v blízkosti kláštera nové poutní místo – Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. Ústředním exponátem zastavení bude reprodukce veduty kláštera se zelenohorským kostelem, aplikovaná na ocelový paraván (bude mít tvar podobný tvaru prosklených hexagonálních vitrín). Zastavení bude doplněno malou vitrínou s instalovanými tematickými exponáty (např. mince, svaté obrázky, džbánky, malé sošky, apod.).

Zastavení *Chrám na Zelené hoře*. Zelenohorský poutní kostel je jedním z vrcholných děl barokní architektury a sofistikovaného využití číselné symboliky sdělující duchovní poselství. Návštěvník se dozví informace o založení chrámu, o architektonické koncepci

stavby. Na podstavci bude instalován model poutního kostela. Pod sokl bude promítána animovaná projekce půdorysu kostela. Půdorys chrámového ambitu pak bude promítán na podlahu.

Santini vytvořil vedle zelenohorského chrámu i řadu dalších staveb. K seznámení s dalšími vybranými Santiniho stavbami v České republice bude sloužit *Virtuální kniha* založená na interakci.

*Zastavení Umělecká tvorba ve Žďáru.* Bude se skládat ze čtyř částí. Jednotlivé části budou poukazovat na stěžejní principy barokní umělecké tvorby: vertikálnost, objem, pohyb – gesto – spirála, konfrontace světla a stínů. Barokní člověk se obrací k bohu a nebi. Vertikálnost se může stát prostředkem vybízejícím k pohledu člověka vzhůru a tedy k duchovnu. Vertikálnost bude prezentována v prosklené vitríně. Na několika stěnách budou aplikovány reprodukce konkrétních příkladů využití principu vertikality nacházejících se v areálu klášterních budov nebo v zelenohorském chrámu. Hlavním vystavovaným exponátem bude originál barokní sochy Sv. Jana Evangelisty. Princip objemu bude prezentován s využitím optických klamů a optických efektů. Tvary i podoba samotné prosklené vitríny bude pozměněna instalovanými deformovanými zrcadly a dalšími prostředky. Uvnitř vitríny budou instalovány originály několika dobových hudebních nástrojů, např. housle, trubka. Návštěvníkovi budou také prezentovány reprodukce konkrétních příkladů využití principu objemu, nacházejících se v areálu klášterních budov nebo v zelenohorském chrámu (např. varhany z konventního kostela, freska z hlavního sálu prelatury). Princip pohybu, gesta, spirály bude prezentován opět v prosklené vitríně. Ústředním exponátem bude originál kovového kříže (dle dokumentace z období Santiniho přestaveb), jenž se bude s podstavcem otáčet kolem své osy. Sám o sobě tedy bude vyjadřovat pohyb. Na stěny vitríny budou směřovány tři projekce s tematikou spirály a pohybu (např. točité schodiště, apod.). Princip konfrontace světla a stínů bude prezentován v samostatné skleněné trojúhelníkové vitríně pomocí dvou synchronizovaných projekcí. Kontrast světla a stínů sloužil jako prostředek další modelace objektů v sochařství, jako prostředek členění v architektuře, atd. Kontrast světla a stínů dodával uměleckým objektům a stavbám dynamiku a dramatičnost. Světlo a stín mohou být zároveň alegorií (život – smrt). Návštěvníkovi budou mimo jiné prezentovány reprodukce konkrétních příkladů využití principu kontrastu, nacházejících se v areálu kláštera a jeho okolí. Do konstrukce krovu bude uchycena kopie sochy anděla z hlavního oltáře konventního kostela.

Zastavení *Cesta k obsahu uměleckého díla*. Prezentace tématu bude pojata formou panelu s integrovanou dotykovou obrazovkou. Obsahem bude rozbor tří uměleckých děl z areálu bývalého kláštera: František Karel Töpfer - freska na stropě prelatury, Michael Leopold Willmann – malba Nanebevzetí Panny Marie na oltáři konventního kostela, Řehoř Antonín Thény - hlavní oltář kaple sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. Na konkrétních příkladech si bude moci návštěvník uvědomit složitost, bohatost a mnohost významových vrstev kompozice barokního díla.

Světlo bude v celé barokní galerii potlačeno. Bude uzpůsobeno potřebám osvětlení jednotlivých exponátů a zároveň nechá vyniknout konstrukci krovu.

### 6.5.3. Žďár dnes

Tato expozice se bude snažit předat návštěvníkovi dvě obecná sdělení. Prvním sdělením je „Současnost se nese ve znamení nového rozkvětu“. Při procházce areálu může návštěvník vidět stopy obnovy a rekonstrukce z hlediska architektonického, ekonomického, kulturního, uměleckého, sociálního a environmentálního. Smysl druhého sdělení je obsažen v mottu Interpretačního centra: „Minulost je základem naší budoucnosti“.

Následující část expozice má být jakýmsi přechodem od minulosti k současnosti a je reprezentována několika zastaveními.

Zastavení *Studniční Madona*. Návštěvník si bude moci prohlédnout originál barokní sochy, jež byla symbolem žďárského kláštera. Socha byla původně umístěna ve Studniční kapli. Konstrukce, na níž bude exponát umístěn, a projekce směřovaná na podlahu budou evokovat místo, pro které byla určena – kapli.

Zastavení *Trojice alegorií*. V prostoru budou instalovány kopie alegorických soch z ambitu zelenohorského kostela. Soch byl původně pět, zachovaly se však pouze tři, a to – Víra, Čistota duše, Zdrženlivost.

Zastavení *Kabinet kuriozit*. Dle dokumentace by měl mít charakter parafráze barokních kabinetů a lékáren. Prvky z minulosti budou propojeny s prvky ze současnosti. Cílem je vést návštěvníka k tomu, aby si nacházel spojení mezi minulostí a současností.

Zastavení *Model areálu*. Prostorová maketa bude návštěvníkovi prezentovat základní historické vývojové etapy areálu, současná podoba areálu je výsledkem několika období budování. Zastavení bude využívat interaktivního principu.

Zastavení *Závěrečné představení*. Obsah navazuje na předešlé zastavení. Shrnuje ty nejdůležitější události z minulosti. Vedle toho návštěvník uvidí různé pohledy na areál, jež jsou mimo jeho možnosti, a které ukazují současnost (letecké pohledy areálu, noční záběry, záběry z festivalů, z průběhu restaurátorských prací, apod.). Zajímavá je hudební složka tohoto zastavení. Bude ji tvořit skladba současného autora, inspirovaná symbolikou čísel, která má úzkou souvislost se Zelenou horou.

Zbývající dvě části expozice mají formu individuální prohlídky. První část - *Odkaz na areál – Stopy minulosti, které lze spatřit i dnes* – budou tvořit umělecké fotografie detailů (maleb, architektonických prvků, aj.), nacházejících se v areálu, návštěvníka směřují k dalšímu poznávání. Aby se návštěvník mohl vydat k dalšímu objevování, bude v sále instalována schematická mapa s vyznačenými místy prezentovaného prvku.

Téma druhé části expozice návštěvníkovi připomene, že se nachází v objektu bývalého pivovaru. Dominantou sálu totiž bude *barokní sušička sladu*. Informace o ní budou na informačních panelech.

V prostoru schodiště vedoucího do přízemí bude k vidění autorská kresba časové osy, zachycující chronologický přehled nejdůležitějších okamžiků v historii areálu - od příchodu prvních mnichů ve 13. století po současnost. V blízkosti schodiště bude instalována velká černá magnetická tabule s vyobrazením plánu areálu, kde budou moci návštěvníci zanechat své vzkazy. Tím bude expozice završena.

Na přípravě expozice, která by se měla veřejnosti zpřístupnit v létě letošního roku, se podílejí historici, muzeologové, kunsthistorici, výtvarníci, profesionální spisovatel a hudební skladatel a mnoho dalších. Je třeba zmínit, že nejde o ryze český projekt, jelikož se na něm podílejí například architekti z Francie.<sup>167</sup> Exponáty zapůjčí centrální i regionální kulturní instituce (Národní muzeum, Národní technické muzeum, Regionální muzeum ve Žďáru nad Sázavou, Muzeum hudby apod.), církev (žďárský farní úřad apod.) a soukromí vlastníci (rodina Kinských apod.) z České republiky.

Interpretační centrum počítá vedle Muzea nové generace také s prostorami, ve kterých se budou konat vzdělávací programy pro žáky a studenty všech typů škol. Dále tu budou vyhrazeny prostory sloužící dalším potřebám návštěvníka – relaxační zóny, dětský

---

<sup>167</sup> Osobního rozhovor s p. M. Vasiliadu. Žďár nad Sázavou, 29.1.2015.



koutek, šatny, sociální zařízení.<sup>168</sup> Bude v něm umístěno také turistické centrum, kavárna a obchod.

## 6.6. Kulturní život v areálu zámku

Ke kulturnímu životu na zámku přispívá řada festivalů. Tradice některých z nich sahá ještě do doby před rokem 1989. Naopak některé jiné, o kterých budu psát, jsou záležitostmi nedávné minulosti.

Mezi nejstarší festivaly patří Horácký džbánek a Slavnosti jeřabin. Hudební festival *Horácký džbánek* byl zpočátku zaměřený na folkovou hudbu. V posledních letech se k folku přidávají i další styly a žánry. Tento trend je reakcí na dobové poměry. V počátcích nebyl festival folkové hudby běžnou událostí, zatímco v posledních letech se akcí podobného zaměření koná mnohem více a Horácký džbánek tak ztrácí na své jedinečnosti a přitažlivosti. Jde spíše o regionální kulturní událost, která ale nabízí kvalitní hudbu a známé interprety. Festival se tradičně odehrává v areálu žďárského zámku. V rámci festivalu jsou pořádány také doprovodné akce, jako řemeslnické stánky s ukázkami lidové tvořivosti, umělecké dílny. V srpnu roku 2014 se odehrál 32. ročník tohoto festivalu. Organizátorem je Kultura Žďár, p.o.<sup>169</sup>

Festival *Slavnosti Jeřabin* navazuje na festival Horácký džbánek. Začíná na konci srpna a trvá měsíc. Toto načasování má symbolický význam. Na přelomu léta a podzimu na Vysočině dozrávají červené jeřabiny, pro Vysočinu typická plodina. Slavnosti jeřabin jsou kulturní akcí s bohatým programem, v němž má své místo hudba, výtvarné umění, divadlo, tanec, prezentace památek na Žďársku. Vedle domácích účastníků se festivalu účastní i zahraniční umělci. Festival se odehrává na několika místech města Žďáru nad Sázavou, patří k nim areál žďárského zámku. Hlavním organizátorem a pořadatelem je město Žďár nad Sázavou. V roce 2014 se uskutečnil 20. ročník festivalu.<sup>170</sup> Součástí programu Slavnosti jeřabin jsou dvě akce probíhající výhradně v zámeckém areálu, a to

---

<sup>168</sup> Osobního rozhovor s p. M. Vasiliadu. Žďár nad Sázavou, 29. 1. 2015.

<sup>169</sup> Horácký džbánek, [www.kr-vysocina.cz](http://www.kr-vysocina.cz), 2010, dostupné online ([http://www.kr-vysocina.cz/VismoOnline\\_ActionScripts/File.ashx?id\\_org=450008&id\\_dokumenty=4025618](http://www.kr-vysocina.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4025618)), [citováno k 24. 4. 2015]; Horácký džbánek, [www.zdarskypruvodce.cz](http://www.zdarskypruvodce.cz), 2014, dostupné online (<http://www.zdarskypruvodce.cz/kultura-zdar-nad-sazavou/horacky-dzbanek-2/>), [citováno k 24. 4. 2015].

<sup>170</sup> Slavnosti jeřabin, [www.kr-vysocina.cz](http://www.kr-vysocina.cz), 2008, dostupné online ([http://www.kr-vysocina.cz/VismoOnline\\_ActionScripts/File.ashx?id\\_org=450008&id\\_dokumenty=4018744](http://www.kr-vysocina.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4018744)), [citováno k 24. 4. 2015]; Slavnosti jeřabin, [www.zdarskypruvodce.cz](http://www.zdarskypruvodce.cz), 2014, dostupné online (<http://www.zdarskypruvodce.cz/kultura-zdar-nad-sazavou/slavnosti-jeřabin-2/>), [citováno k 24. 4. 2015].

Klášterní noc a Diecézní pouť rodin. *Diecézní pouť rodin* je pořádána brněnským biskupstvím a poprvé se konala začátkem září roku 2004. Smyslem pouti je dát rodinám v brněnské diecézi možnost setkání se, možnost strávit společně čas ve víře, a to skrze kulturu tak i duchovní program.<sup>171</sup> *Klášterní noc* se v zámku pořádá pravidelně od roku 2005. V programu se, podobně jako u Diecézní poutě rodin, prolíná jak duchovní, tak kulturní program. Hudba, umění a slovo jsou tradiční součástí Klášterní noci. Každý ročník přináší prezentaci o historii a kultuře žďárského kláštera. Přestože téma festivalu i obsah přednášek se každoročně mění, pravidelně se v programu objevuje téma baroko a osobnost J. B. Santiniho či jeho staveb v podání renomovaných odborníků, jako např. Prof. Mojmíra Horyny a Prof. Víta Vlnase. Festival se pořádá ve spolupráci ITC ŽĎAS, KINSKÝ Žďár, Správa farnosti Žďár II, Národního památkového ústavu, města Žďáru nad Sázavou.<sup>172</sup>

Od konce devadesátých let 20. století obohacuje kulturní život ve městě festival *Concentius Moravie*. Tento mezinárodní hudební festival se koná v několika moravských městech od roku 1996. Ve Žďáru nad Sázavou je tradiční událostí až od roku 1999. Festival umožňuje návštěvníkovi seznámit se s klasickou hudbou. Ústřední téma festivalu se každoročně mění. Například v letech 2012 a 2013 se dramaturgie festivalu zaměřovala na klasickou hudbu z minulých století. Téma roku 2012 se soustředilo na hudbu z období od středověku po baroko a o rok později se festival nesl v duchu hudebních děl italských nebo Itálií ovlivněných skladatelů 17. a 18. století. Naproti tomu loňský rok zčásti obracel svou pozornost na klasickou hudbu 21. století. Festival se koná v měsíci červnu a to jak ve vybraných lokalitách města Žďáru nad Sázavou, tak v areálu žďárského zámku.<sup>173</sup>

Poslední a nejmladší kulturní událost, kterou bych ráda ve výčtu tradičních festivalů zmínila, je taneční festival *KoresponDance*. Je pořádán Centrem choreografického rozvoje SE.S.TA (Setkávání současného tance). Ředitelka festivalu paní Marie Kinsky k poslání festivalu uvádí: „*Naším cílem není pouze festival, ale také rozvíjení celkového prostředí pro současný tanec v České republice. Všechny naše projekty jsou*

<sup>171</sup> Národní pouť rodin, [www.narodnipoutorodin.cz](http://www.narodnipoutorodin.cz), 2014, dostupné online (<http://www.narodnipoutorodin.cz>), [citováno k 24. 4. 2015]; Diecézní pouť rodin, 2004 - 2014, [www.zdarskefarnosti.cz](http://www.zdarskefarnosti.cz), 2014, dostupné online (<http://www.zdarskefarnosti.cz/clanekseznamklaster.aspx?IDRubrika=4>), [citováno k 24. 4. 2015].

<sup>172</sup> Klášterní noc, [www.zdarskefarnosti.cz](http://www.zdarskefarnosti.cz), 2005 - 2013, dostupné online (<http://www.zdarskefarnosti.cz/clanekseznamklaster.aspx?IDRubrika=5>), [citováno k 24. 4. 2015].

<sup>173</sup> Historie festivalu Concentus Moraviae, [www.concentus-moraviae.cz](http://www.concentus-moraviae.cz), dostupné online (<http://www.concentus-moraviae.cz/historie-festivalu-p124.html>), [citováno k 24. 4. 2015].

*mezinárodního charakteru, chceme umožnit mezinárodní interakci jak umělcům, tak divákům.*<sup>174</sup> Festival KoresponDance se ve Žďáru nad Sázavou pořádal poprvé v roce 2013. Předcházející čtyři ročníky se konaly v Praze a v Brně. Rozhodnutí přenést dějiště festivalu do Žďáru nad Sázavou vzešlo od Marie Kinské.<sup>175</sup> V prvním žďárském ročníku festivalu KoresponDance se návštěvníkům představil například Francouz Dominique Boivin v jeho párovém tanci s bagrem.<sup>176</sup> V minulém roce se na festivalu například „roztančila kola“. V programu se mísil tanec, divadlo a hudba.<sup>177</sup> Poslední dva ročníky festivalu trvaly jeden červencový den a místem konání byly konkrétní lokality města Žďáru nad Sázavou a areál žďárského zámku.

---

<sup>174</sup> KoresponDance: Baroko v současném tanci, *www.rozhlas.cz*, 25. 11. 2012, dostupné online ([http://www.rozhlas.cz/radiowave/kultura/\\_zprava/korespondance-baroko-v-soucasnem-tanci--1141694](http://www.rozhlas.cz/radiowave/kultura/_zprava/korespondance-baroko-v-soucasnem-tanci--1141694)), [citováno k 24. 4. 2015].

<sup>175</sup> Marie Kinsky: Všichni mi říkali, ať neblbnu, když jsem stěhovala KoresponDance do Žďáru nad Sázavou, *www.rozhlas.cz*, 4. 7. 2014, dostupné online ([http://www.rozhlas.cz/vysocina/tandem/\\_zprava/marie-kinsky-vsichni-mi-rikali-at-neblbnu-kdyz-jsem-stehovala-korespondance-do-zdaru-nad-sazavou--1370581](http://www.rozhlas.cz/vysocina/tandem/_zprava/marie-kinsky-vsichni-mi-rikali-at-neblbnu-kdyz-jsem-stehovala-korespondance-do-zdaru-nad-sazavou--1370581)), [citováno k 24. 4. 2015].

<sup>176</sup> Festival KoresponDance Žďár 2013, *www.se-s-ta.cz*, dostupné online (<http://www.se-s-ta.cz/cs/festival-soucasneho-tance-2013/korespondance-2013-zprava.php>), [citováno k 24. 4. 2015]; Dominique Boivin, In: Youtube, 13. 8. 2014, dostupné online (<https://www.youtube.com/watch?v=GkVUTS8KKU0>), [citováno k 24. 4. 2015].

<sup>177</sup> Korespondance 2014 ve Žďáru nad Sázavou, *www.se-s-ta.cz*, dostupné online (<http://www.se-s-ta.cz/cs/foto-video/korespondance-zdar-2014.php>), [citováno k 24. 4. 2015]; Festival KoresponDance, *www.tanecnizona.cz*, 2014, dostupné online (<http://www.tanecnizona.cz/2014/index.php/aktuality-tanecni-zony/item/348-festival-korespondance>), [citováno k 24. 4. 2015].

## ZÁVĚR

Ve své práci jsem se zaměřila zejména na vývoj areálu zámku ve Žďáru nad Sázavou po roce 1989, a to ve vazbě k rodině Kinských. Restituce přinesly pro žďárský zámek změny ve vlastnictví, financování a v péči o zámecký areál. Právě změny ve financování mají úzkou souvislost s navrácením zámeckého areálu původním majitelům – rodině Kinských. Zámky šlechticů byly před zestátněním obvykle dotovány z hospodaření svých majitelů či z pronájmu různých objektů. Porestituční majitelé zámku ve Žďáru nad Sázavou se rozhodli k tomuto modelu vrátit. Rekonstrukce v areálu zámku započaly krátce po jeho převzetí Radslavem Kinským a do současnosti ještě neskončily. Z množství objektů, z jejich počátečního stavu a z více než dvacetiletého časového úseku, jenž rekonstrukční práce dosud zabírají, lze vyvozovat závěry o úrovni péče státu o žďárský zámek před rokem 1989.

Žďárský zámek představuje velmi specifickou památku, od čehož se odvíjí i možnosti jejího využití a prezentace. Dispozičně i architektonicky si z velké části zachoval klášterní podobu. Vysoce hodnotné architektonické prvky pochází z období baroka a tedy i z období největšího rozkvětu kláštera. Zámecké interiéry nemohou vzhledem k historickému vývoji a přírodním pohromám nabídnout původní mobiliář, a to jak z období existence kláštera, tak z období existence pozdějšího zámku. Zámek se tedy orientuje spíše na muzejní expozice a galerijní způsob využití zámeckých prostor. Některé muzejní expozice byly vytvořeny na zámku ještě před rokem 1989 a nový majitel je po převzetí restituovaného majetku ponechal na svém místě (např. Muzeum knihy). Jiné vznikly později, přičemž v některých případech lze v procesu vzniku doložit výraznou iniciativu rodiny Kinských (Muzeum nové generace, Expozice Barokní umění ze sbírek Národní galerie v Praze).

Rodina Kinských je příkladem erudice šlechtického rodu ve vztahu ke kulturnímu dědictví, která vede k tomu, že příslušníci tohoto rodu, jsou schopni převzít odpovědnost za dědictví, které jim bylo v důsledku historických událostí odebráno a po půl století, v nepříliš dobrém stavu, opět vráceno. Současná generace Kinských neměla možnost vytvořit si k tomuto dědictví bližší vztah, ale přesto cítí odpovědnost a vazby k rodovému majetku a uvědomuje si hodnotu toho, co jí bylo svěřeno.

Rodina příkladně pečuje o areál žďárského zámku v rovině ekonomické. Ekonomické zázemí, které je tvořeno zázemím hospodářským náležejícím k areálu zámku (budovy, lesy, rybníky, polnosti) představuje významný zdroj financí pro areál žďárského zámku. Tento zdroj napomáhá k určité samostatnosti tohoto areálu, aby nebylo financování zámku závislé na státu, dotacím z EU nebo finančním možnostem rodiny Kinských. Hospodářské zázemí vedle dalších zdrojů se podílí na údržbě kulturního dědictví areálu.

Práce vyvolala další otázky. V práci jsem se zmínila o vývoji zámeckého areálu od jeho zestátnění po rok 1989, další práce by se tak mohly blíže zabývat vývojem zámeckého areálu před rokem 1989. Rozvést a obohatit lze bezesporu téma, zabývající se osobností Radslava Kinského, a to o prameny a informace získané z francouzských zdrojů. Předmětem dalšího bádání by mohlo být také Interpretační centrum, tedy především jeho muzejní expozice, zhodnocena s určitým časovým odstupem. S ohledem na název „muzeum nové generace“, by bylo zajímavé zhodnotit přínos jeho koncepce a samotné formy prezentace pro veřejnost i odborníky.

Tato bakalářská práce mi přinesla novou praktickou zkušenost s památkovou péčí. Zároveň přispěla inspirací a nápady z oblasti muzejnictví a prezentace kulturního dědictví. Dozvěděla jsem se nová a zajímavá fakta o místě, které znám.

## **SEZNAM ZKRATEK**

(edd.) editoři

EU Evropská unie

CHL Chlumecké listy

CHKO Chráněná krajinná oblast

IC Interpretační centrum

ITC Informačně turistické centrum

MNV Místní národní výbor

NPÚ ÚOP Národní památkový ústav - Územní odborné pracoviště v Telči

SHP Stavebněhistorický průzkum

## SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

### **Prameny:**

LUDVÍKOVSKÝ, Jaroslav – ZEMEK, Metoděj (edd.), *Cronica domus Sarensis: maior et minor*, Třebíč 2003.

ZEMEK, Metoděj – POHANKA, Josef (edd.), *Nejstarší žďárské urbáře 1407, 1462, 1483*, Brno 1961.

*Archiv Národního památkového ústavu - územní odborné pracoviště v Telči*

Petr GRÝC, *Nálezová zpráva – Průzkum omítek venkovního průčelí bývalé zámecké sýpky ve Žďáru nad Sázavou*, Telč 2010.

Dalibor HODEČEK, *Zámek Žďár nad Sázavou: klášterní studnice. Stavebněhistorický průzkum*, Brno 2002.

Alena KRUŠINOVÁ, *Bývalý mlýn, pivovar, sladovna, přilehlý hospodářský objekt*, čp. 6, 7, 8: *areál zámku Žďár nad Sázavou. Stavebněhistorický průzkum*, Praha 2012.

Alena KRUŠINOVÁ, *Staré opatství*, čp. 1: *areál zámku Žďár nad Sázavou. Stavebněhistorický průzkum*, Praha 2011.

### **Literatura:**

BENDA, Josef, *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*, Praha 2010.

BROŽ, Ivan, *Velké postavy rodu kinských*, Praha 1997.

DROŽ, Bedřich, *Dějiny kláštera a města Žďáru na Moravě*, Moravské Budějovice 1903.

LAŠTOVIČKA, František a kol., *Portrét imaginární tváře, Žďár nad Sázavou 2009*.

*Muzeum knihy Žďáru nad Sázavou*, Brno 1968.

*Průvodce expozicí Jan Santini – život a dílo, státní zámek Žďár nad Sázavou*, Žďár nad Sázavou 1977.

*Průvodce: Zámek Kinských ve Žďáře nad Sázavou*, Žďár nad Sázavou (rok neuveden).

RŮŽIČKA, Stanislav, *Jan Blažej Santini Aichel: stručný průvodce životem a dílem génia barokní gotiky*, Havlíčkův Brod 2014.

SEDLÁK, Jan, *Žďár nad Sázavou - areál státního zámku*, Žďár nad Sázavou 1979.

STOLÁROVÁ, Lenka (ed.), *Barokní umění ze sbírek Národní galerie v Praze: výběrový katalog stálé expozice Národní galerie v Praze na zámku Kinských ve Žďáru nad Sázavou*, Praze 2008.

ŠVOMA, Jaroslav – FILKA, Ivo, *Přehledné dějiny Žďáru nad Sázavou od nejstarších dob do roku 1980*, Žďár nad Sázavou 1998.

VALENTA, Aleš, *Dějiny rodu Kinských*, České Budějovice 2004.

VOTÝPKA, Vladimír, *Paradoxy české šlechty*, Praha 2005

ZEMEK, Metoděj – BARTUŠEK, Antonín, *Dějiny Žďáru nad Sázavou I.*, Havlíčkův Brod 1956.

ZEMEK, Metoděj – BARTUŠEK, Antonín, *Dějiny Žďáru nad Sázavou II.*, Havlíčkův Brod 1962.

ŽOFKA, Rudolf, *KINSKÝ – Patnáct let od návratu*, Žďár nad Sázavou 2008.

#### **Články v periodikách:**

KINSKÝ, Radslav, *Můj život s koňmi*, Chlumecké listy 31, 2001.

RICHTER, Karel, *Kdo je kdo v Chlumci n. C.? : Dr.Radslav Kinský*, Chlumecké listy 30, 2000.

RICHTER, Karel, *Kytička vzpomínek na čerstvý hrob*, Chlumecké listy 37, 2008.

TOBIÁŠ, Jaroslav, *Kulaci v Chlumci nad Cidlinou a Radslav Kinský*, Chlumecké listy 44, 2014.

#### **Elektronické zdroje:**

<[http://is.muni.cz/th/178940/ff\\_b\\_b1/](http://is.muni.cz/th/178940/ff_b_b1/)>. Citováno 16. 4. 2015.

<<http://www.muzeumzdar.cz/muzeum-a-historie/dejiny-muzea/>>. Citováno 16. 4. 2015.

<[http://www.nobelprize.org/nobel\\_prizes/peace/laureates/1905/](http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1905/)>. Citováno 17. 4. 2015.

<[http://www.kinskycastle.com/pool/vzor/upload/kinsky-saga\\_rodu\\_kinskych-05.pdf](http://www.kinskycastle.com/pool/vzor/upload/kinsky-saga_rodu_kinskych-05.pdf)>. Citováno 17. 4. 2015.

<[http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitelm-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-/jihlava-zpravy.aspx?c=A130325\\_1907412\\_jihlava-zpravy\\_mv](http://jihlava.idnes.cz/rozhovor-s-majitelm-zdarskeho-panstvi-constantinem-kinskym-p57-/jihlava-zpravy.aspx?c=A130325_1907412_jihlava-zpravy_mv)>. Citováno 16. 4. 2015.

<[http://www.whoswho.fr/decade/biographie-radslav-kinsky\\_2393](http://www.whoswho.fr/decade/biographie-radslav-kinsky_2393)>. Citováno 17. 4. 2015.



<[http://magazin.e15.cz/regiony/jsem-evropan-rika-constantin-kinsky-francouz-co-fandi-cesku-847488#utm\\_medium=selfpromo&utm\\_source=e15&utm\\_campaign=copylink](http://magazin.e15.cz/regiony/jsem-evropan-rika-constantin-kinsky-francouz-co-fandi-cesku-847488#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink)>. Citováno 18. 4. 2015.

<<https://cz.linkedin.com/pub/constantin-kinsk%C3%BD/4/b37/771>>. Citováno 18. 4. 2015.

<<http://www.ccf-fcok.cz/cz/index.asp?p=predstavenstvo-francouzsko-ceska-obchodni-komora>>. Citováno 18. 4. 2015.

<[http://zpravy.idnes.cz/rozhovorou-s-baronkou-marie-kinsky-db0-/domaci.aspx?c=A130613\\_1940114\\_jihlava-zpravy\\_mv](http://zpravy.idnes.cz/rozhovorou-s-baronkou-marie-kinsky-db0-/domaci.aspx?c=A130613_1940114_jihlava-zpravy_mv)>. Citováno 18. 4. 2015.

<[http://ona.idnes.cz/rozhovor-marie-kinsky-069-/spolecnost.aspx?c=A130517\\_111126\\_spolecnost\\_job](http://ona.idnes.cz/rozhovor-marie-kinsky-069-/spolecnost.aspx?c=A130517_111126_spolecnost_job)>. Citováno 18. 4. 2015.

<<http://www.se-s-ta.cz/cs/informace-sesta/profil-setkavani-soucasneho-tance.php>>. Citováno 18. 4. 2015.

<[http://jihlava.idnes.cz/rekonstrukce-zamku-ve-zdare-nad-sazavou-fde-/jihlava-zpravy.aspx?c=A140830\\_2095138\\_jihlava-zpravy\\_mv](http://jihlava.idnes.cz/rekonstrukce-zamku-ve-zdare-nad-sazavou-fde-/jihlava-zpravy.aspx?c=A140830_2095138_jihlava-zpravy_mv)>. Citováno 21. 4. 2015.

<<http://www.nm.cz/Hlavni-strana/Pro-novinare/Objekty-Narodniho-muzea-press/Muzeum-knihy.html>>. Citováno 23. 4. 2015.

<<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/271949-zdar-prijde-o-svou-epopej-muzeum-knihy/>>. Citováno 23. 4. 2015.

<[http://jihlava.idnes.cz/muzeum-knihy-ve-zdaru-nahradi-nova-expozice-fzl-/jihlava-zpravy.aspx?c=A140502\\_2061423\\_jihlava-zpravy\\_mkk](http://jihlava.idnes.cz/muzeum-knihy-ve-zdaru-nahradi-nova-expozice-fzl-/jihlava-zpravy.aspx?c=A140502_2061423_jihlava-zpravy_mkk)>. Citováno 23. 4. 2015.

<<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/291222-zdar-prisel-o-muzeum-knihy-posedmapadesati-letech/>>. Citováno 23. 4. 2015.

<[http://zdarsky.denik.cz/zpravy\\_region/kinsky-touzime-ze-zamku-udelat-zive-kulturni-centrum-20121002.html](http://zdarsky.denik.cz/zpravy_region/kinsky-touzime-ze-zamku-udelat-zive-kulturni-centrum-20121002.html)>. Citováno 23. 4. 2015.

<[http://zdarsky.denik.cz/zpravy\\_region/muzeum-knihy-obratilo-list-konci-po-57-letech-20141101.html](http://zdarsky.denik.cz/zpravy_region/muzeum-knihy-obratilo-list-konci-po-57-letech-20141101.html)>. Citováno 23. 4. 2015.

<<http://www.ngprague.cz/objekt-detail/zamek-zdar-nad-sazavou/>>. Citováno 23. 4. 2015.

<<http://www.mistnikultura.cz/strojirenska-firma-mistr-santini>>. Citováno 23. 4. 2015.

<<http://www.santini.cz/cz/o-nas>>. Citováno 23. 4. 2015.

<[http://www.jihlavske-listy.cz/radnicni\\_noviny/clanky/zr/2008-11/publicistika\\_Strana17.pdf](http://www.jihlavske-listy.cz/radnicni_noviny/clanky/zr/2008-11/publicistika_Strana17.pdf)>. Citováno 23. 4. 2015.

<<http://www.ustrcr.cz/cs/ve-znameni-tri-deklaraci>>. Citováno 23. 4. 2015.

<<https://stavebnionline.cz/profily/profil.asp?Typ=2&ID=437&IDZak=3677>>. Citováno 30. 1. 2015.

< [http://www.kr-vysocina.cz/VismoOnline\\_ActionScripts/File.ashx?id\\_org=450008&id\\_dokumenty=4025618](http://www.kr-vysocina.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4025618)>. Citováno 24. 4. 2015.

<<http://www.zdarskypruvodce.cz/kultura-zdar-nad-sazavou/horacky-dzbanek-2/>>. Citováno 24. 4. 2015.

< [http://www.kr-vysocina.cz/VismoOnline\\_ActionScripts/File.ashx?id\\_org=450008&id\\_dokumenty=4018744](http://www.kr-vysocina.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4018744)>. Citováno 24. 4. 2015.

<<http://www.zdarskypruvodce.cz/kultura-zdar-nad-sazavou/slavnosti-jerabin-2/>>. Citováno 24. 4. 2015.

< <http://www.narodnipoutrocin.cz>>. Citováno 24. 4. 2015.

< <http://www.zdarskefarnosti.cz/clanekseznamklaster.aspx?IDRubrika=4>>. Citováno 24. 4. 2015.

< <http://www.zdarskefarnosti.cz/clanekseznamklaster.aspx?IDRubrika=5>>. Citováno 24. 4. 2015.

< <http://www.concentus-moraviae.cz/historie-festivalu-p124.html>>. Citováno 24. 4. 2015.

<[http://www.rozhlas.cz/radiowave/kultura/\\_zprava/korespondance-baroko-v-soucasnem-tanci--1141694](http://www.rozhlas.cz/radiowave/kultura/_zprava/korespondance-baroko-v-soucasnem-tanci--1141694)>. Citováno 24. 4. 2015.

<[http://www.rozhlas.cz/vysocina/tandem/\\_zprava/marie-kinsky-vsichni-mi-rikali-at-neblbnu-kdyz-jsem-stehovala-korespondance-do-zdaru-nad-sazavou--1370581](http://www.rozhlas.cz/vysocina/tandem/_zprava/marie-kinsky-vsichni-mi-rikali-at-neblbnu-kdyz-jsem-stehovala-korespondance-do-zdaru-nad-sazavou--1370581)>. Citováno 24. 4. 2015.

< <http://www.se-s-ta.cz/cs/festival-soucasneho-tance-2013/korespondance-2013-zprava.php>>. Citováno 24. 4. 2015.

< <https://www.youtube.com/watch?v=GkVUTS8KKU0>>. Citováno 24. 4. 2015.

< <http://www.se-s-ta.cz/cs/foto-video/korespondance-zdar-2014.php>>. Citováno 24. 4. 2015.

< <http://www.tanecnizona.cz/2014/index.php/aktuality-tanecni-zony/item/348-festival-korespondance>>. Citováno 24. 4. 2015.

**Orální zdroje:**

Osobního rozhovor s p. Vasiliadu – ředitelkou Muzea nové generace. Žďár nad Sázavou, 29.1.2015.

## **PŘÍLOHY**